

FÖRORD	3
SAMMANFATTNING	4
1. INLEDNING	6
2. 2006 ÅRS KVALITETSREDOVISNINGAR	11
3. KOMPETENSFONDEN OCH DESS PÅVERKAN PÅ KVALITETSREDOVISNINGARNA.....	14
4. FÖRUTSÄTTNINGAR	18
KOMMUNAL VERKSAMHET.....	18
ENSKILDA HUVUDMÄN.....	19
PERSONALRESURSER.....	19
<i>Socioekonomiska strukturer i staden.....</i>	<i>23</i>
5. KUNSKAPER OCH LÄRANDE/LÄRANDE OCH UTVECKLING	26
SAMMANFATTANDE BEDÖMNING	26
FÖRSKOLAN	29
<i>Arbetssätt för att nå måluppfyllelse.....</i>	<i>29</i>
<i>Resultat och måluppfyllelse.....</i>	<i>29</i>
GRUNDSKOLAN.....	30
<i>Arbetssätt för att nå måluppfyllelse.....</i>	<i>30</i>
<i>Resultat och måluppfyllelse.....</i>	<i>31</i>
GYMNASIESKOLAN	34
<i>Arbetssätt för att nå måluppfyllelse.....</i>	<i>34</i>
<i>Resultat och måluppfyllelse.....</i>	<i>35</i>
VUXENUTBILDNING	37
<i>Arbetssätt för att nå måluppfyllelse.....</i>	<i>38</i>
<i>Resultat och måluppfyllelse.....</i>	<i>38</i>
6. BEDÖMNING OCH BETYG	40
SAMMANFATTANDE BEDÖMNING	40
<i>Arbetssätt för att nå måluppfyllelse.....</i>	<i>40</i>
<i>Resultat och måluppfyllelse.....</i>	<i>40</i>
7. INFLYTANDE OCH ANSVAR.....	43
SAMMANFATTANDE BEDÖMNING	43
FÖRSKOLA	43
<i>Arbetssätt för att nå måluppfyllelse.....</i>	<i>43</i>
<i>Resultat och måluppfyllelse.....</i>	<i>44</i>
GRUNDSKOLA	44
<i>Arbetssätt för att nå måluppfyllelse.....</i>	<i>44</i>
<i>Resultat och måluppfyllelse.....</i>	<i>45</i>
GYMNASIESKOLA.....	45
<i>Arbetssätt för att nå måluppfyllelse.....</i>	<i>45</i>
<i>Resultat och måluppfyllelse.....</i>	<i>45</i>
VUXENUTBILDNING	46
<i>Arbetssätt för att nå måluppfyllelse.....</i>	<i>46</i>
<i>Resultat och måluppfyllelse.....</i>	<i>46</i>
8. NORMER OCH VÄRDEN/OLIKHETER SOM TILLGÅNG.....	48
SAMMANFATTANDE BEDÖMNING	48
FÖRSKOLA	49
<i>Arbetssätt för att nå måluppfyllelse.....</i>	<i>49</i>
<i>Resultat och måluppfyllelse.....</i>	<i>50</i>
GRUNDSKOLA	50
<i>Arbetssätt för att nå måluppfyllelse.....</i>	<i>50</i>
<i>Resultat och måluppfyllelse.....</i>	<i>51</i>
GYMNASIESKOLA.....	51

<i>Arbetssätt för att nå måluppfyllelse</i>	51
<i>Resultat och måluppfyllelse</i>	51
VUXENUTBILDNING	52
<i>Arbetssätt för att nå måluppfyllelse</i>	52
<i>Resultat och måluppfyllelse</i>	52
FRÅNVARO.....	53
<i>Grundskola</i>	53
<i>Gymnasieskola</i>	54
<i>Vuxenutbildning</i>	55
ARBETSMILJÖ.....	56
<i>Förskola</i>	56
<i>Grundskola</i>	56
<i>Gymnasieskola</i>	57
<i>Vuxenutbildning</i>	59
9. GEMENSAM STORSTADSANALYS	60
UPPFÖLJNING AV FÖRESLAGNA UTVECKLINGSOMRÅDEN I 2005 ÅRS	
KVALITETSREDOVISNING	62
FÖRSLAG TILL UTVECKLINGSOMRÅDE: KUNSKAPSTILLVÄXT	64

Förord

I arbetet med att ta fram underlag till stadens kvalitetsredovisning för de pedagogiska verksamheterna har ett stort antal medarbetare i förskolor och skolor på stadsdelsförvaltningar och i utbildningsförvaltningen deltagit. Det är en kollektiv produkt som är sammanställd inom utbildningsförvaltningens stabsenhet på uppdrag av kommunstyrelsen. Det arbetet har utförts av Elisabeth Sjöberg, Susanne Forss-Gustavsson, Malin Annergård och Margareta Lövne. Malin svarar för sifferunderlag och förutsättningar, Elisabeth och Susanne för övrigt innehåll. Margareta har varit ansvarig för sammanställning och anordnande av analysseminarier i samband med upprättandet av kvalitetsredovisningen. Vi svarar gärna på frågor eller tar emot synpunkter. Susanne kan nås över växeln 08-508 22 000 eller per e-post n.n@liljeholmen.stockholm.se och Elisabeth, Malin och Margareta nås över växeln 508 33 000 eller e-post n.n@utbildning.stockholm.se.

I slutet av rapporten finns ett avsnitt ”Gemensam storstadsanalys”. Det är framtaget gemensamt mellan Stockholm, Göteborg och Malmö. Förutom ovanstående personer i Stockholm medverkade Bo-Göran Pettersson, stadsledningskontoret i Malmö, och Lill Backlund, Ulf Stenfeldt och Urban Hilse från stadskansliet i Göteborg.

Sammanfattning

Till årets kvalitetsredovisning har samtliga stadsdelsnämnder och utbildningsnämnden lämnat sina kvalitetsredovisningar. De är överlag av högre kvalitet och mer genomarbetade än tidigare år. Analyserna är mer omfattande men fortfarande överväger den beskrivande och berättande texten. Den av skolborgarrådet under 2006 genomförda resultatanalysdialogen med samtliga stadsdelar och utbildningsförvaltningen ger tydligt genomslag liksom effekterna av kompetensfondens utvecklingsprojekt.

Kvalitetsredovisningen grundar sig på det underlag nämnderna lämnat. Kring det övergripande resultatet har sex analysseminarier genomförts med verksamhetsföreträdare i staden. Den bild som lämnas för förskolan är i stort lik den från tidigare år. Det finns en hög ambitionsnivå och ett stort intresse för att utveckla verksamheten i den riktning som målen anger. Inspektionen pekar på att kommunikation blivit mer centralt och att det finns bred kompetens och insikt om språkets betydelse för barns utveckling. Samtidigt uttrycktes vid analysseminarierna praktiska problem kring modersmålsstöd för barnen i förskolan.

Medvetenheten om att det är viktigt att dokumentera barnens inlärningsprocess har ökat. Förskolorna har kommit olika långt i arbetet med metoder för dokumentation.

Statistiken över nationella prov och betyg i grundskolan visar över lag på en positiv utveckling både på kort och lång sikt. Genomsnittligt meritvärde, andel behöriga till gymnasiet och andel elever med betyg i respektive basämne har ökat, i synnerhet i svenska som andraspråk. Skillnaderna i måluppfyllelse mellan könen minskar och även mellan elever med svensk bakgrund och elever födda i Sverige med utländsk bakgrund.

Både pojkar och flickor i Stockholm når allt högre meritvärden, högre än totalt i landet. Betygsstatistiken visar stora skillnader i måluppfyllelse mellan stadens grundskolor, i synnerhet när det gäller andelen elever som når målen i alla ämnen. I staden som helhet är andelen elever som nått målen i samtliga ämnen betydligt lägre än andelen elever som når gymnasiebehörighet (betyg i svenska, matematik och engelska).

Vid analysseminarierna betonades att betygsstatistiken inte ger någon fullständig och alltid rättvisande bild av en skolas kvalitet. Ingen hänsyn tas till faktorer som elevsammansättning och skolornas skilda strategier och arbetssätt kring elever med särskilda behov och elever med hög frånvaro, vilket avspeglar sig i statistiken. Samtidigt är det få skolor som använder SALSA som ett verktyg så att elevsammansättningen vägs in vid analysen av skolans måluppfyllelse.

Skolorna har enligt skolinspektörerna ett tydligt fokus på kunskaper. Även vid analysseminarier och i kvalitetsredovisningar framgår att ambitionen är hög. Ändå uttrycks behov av stöd i det konkreta kvalitetsarbetet. Något som visat sig problematiskt är att koppla arbetssätten till målen såväl de långsiktiga som de kortsiktiga samt att påvisa resultat med utgångspunkt i mål och arbetssätt.

Även i gymnasieskolan är betygsutvecklingen för den senaste femårsperioden övervägande positiv. Samtidigt som det genomsnittliga meritvärdet och andelen elever med grundläggande högskolebehörighet ökade från 2002 till 2006 minskade andelen elever som läser reducerat program kraftigt.

Budgetmålet för 2006 att 80 procent av eleverna på yrkesförberedande program skulle erhålla slutbetyg uppnåddes inom barn- och fritidsprogrammet, byggprogrammet, medieprogrammet och omvårdnadsprogrammet.

Andelen elever med högskolebehörighet var en procent lägre än 2005. Det innebär att målet att öka andelen elever med behörighet inte uppnåddes under 2006. Liksom i grundskolan finns i gymnasieskolan ett glapp mellan hur stor andel som når behörighet till nästa utbildningsnivå och hur många som får betyg i alla ämnen. 87 procent av eleverna med slutbetyg är behöriga till högskolan men endast 60 procent har betyg i alla ämnen.

Inom komvux minskade andelen avbrott från 2005 till 2006. Tidigare års negativa trend med en allt större andel icke godkända betyg har dessvärre fortsatt under 2006.

Under 2005 och 2006 har staden drivit projektet Likvärdig bedömning och betygssättning. Syftet med projektet har varit att öka möjligheterna till likvärdig bedömning och betygssättning i stadens skolor och

mellan skolor och skolformer. Projektet är avslutat men en fortsättning planeras i utbildningsförvaltningens verksamhetsplan.

Under de senaste fem åren har utbildningsförvaltningen årligen genomfört en undersökning om sambandet mellan grundskole- och gymnasiebetyg. Resultatet för hela perioden är att den genomsnittliga avvikelsen minskar något jämfört med vad som skulle vara idealiskt utifrån den statistiska modellen.

Inspektörernas årsrapporter under senare år har tagit upp att skolorna borde definiera vad de menar med inflytande eftersom det då blir lättare att följa upp. Därför krävdes i stadens anvisningar för kvalitetsredovisningar för 2006 att samtliga nämnder skulle definiera begreppet. Ett mycket litet fåtal har gjort det. Överlag är detta målområde det som alla förvaltningar skriver minst om. Det förefaller svårt. Men ingen beskriver den svårigheten. En samlad bedömning är att det inte har hänt mycket i jämförelse med de föregående årens resultat. Ett eller annat råd eller forum kan ha tillkommit inom grundskolan och gymnasieskolan, men inflytandet över det egna lärandet och undervisningen i skolan är på samma nivå som tidigare. I grundskolan hänvisas mycket av elevernas inflytande och delaktighet till de individuella utvecklingsplanerna. Samtidigt är det osäkert vad som behandlas i planerna.

I stadens anvisningar för kvalitetsredovisningar 2006 angavs vissa fokusområden; frånvaro, arbetsmiljö och elevhälsoorganisationen. Under året tillkom att likabehandlingsplaner enligt lagstiftningen ska redovisas i kvalitetsredovisningen.

Enligt stadsdelarnas kvalitetsredovisningar är grundskolorna klara med sina likabehandlingsplaner eller i några fall arbetar med dem. Fyra stadsdelar har inte likabehandlingsplaner för förskolan medan övriga har det eller arbetar med dem. Gymnasieskolan har likabehandlingsplaner men däremot ännu inte gymnasiesärskolan. Vuxenutbildningen saknar hittills likabehandlingsplaner.

En sammanfattande bedömning är att skolorna arbetar mycket och seriöst med målområdet normer och värden. Ofta är de framgångsrika i enskilda fall, men förankring av olika program och planer saknas. Många olika metoder används och redogörs för men utan att nämna något om hur effekterna utvärderas. Förskolan är dock den skolform som utmärker sig genom en strukturerad dokumentation.

Att kompetensfondens projekt i genuspedagogik har slagit igenom märks i stadsdelarnas och gymnasieskolans texter.

I förskolan finns många beskrivningar av hur barnens olika kulturella bakgrunder används som tillgång i verksamheten. Av detta finns ingenting i nämndernas kvalitetsredovisningar för grundskolan.

Det sägs i kvalitetsredovisningarna att elevhälsoorganisationen har betydelse. Personal i elevhälsoarbetet räknas upp, men överlag är det svårt att utläsa någon helhetssyn och systematik i elevhälsoarbetet eller hur skolan använder den information som finns för att stödja och främja elevernas arbete och välmående.

Flera stadsdelar listar olika metoder mot mobbning och uttrycker att det är viktigt att arbeta med värdegrunden. Men få resultat redovisas.

Kvalitetsredovisningarna nämner ett antal metoder för att registrera skolk och frånvaro men beskriver inga resultat av någondera metoden.

I. Inledning

Stockholms stads kvalitetsredovisning syftar till att ge en helhetsbild och analys av kvalitetsutveckling och måluppfyllelse inom stadens pedagogiska verksamheter för 2006. Den grundar sig på utbildningsnämndens och 18 stadsdelsnämnders kvalitetsredovisningar, stadens skolinspektörers årsrapporter, stadens elevhälsorapport, särskilda utredningar samt statistiskt underlag i form av nyckeltal, jämförelsetal från Skolverket etc. Samtliga kvalitetsredovisningar har behandlats i någon av stadens nämnder och finns utlagda på hemsidor inom staden och kan läsas där. De är därför inte sammanfattade här. Redovisningen har i stället tyngdpunkten lagd på särskilt väsentliga målområden inom de pedagogiska verksamheterna som lärande och kunskap, inflytande och ansvar samt normer och värden. De målområdena har behandlats i stadens kvalitetsredovisning de senaste åren och möjliggör därför viss jämförelse över tid. För varje område görs försök att följa måluppfyllelsen i förhållande till läroplan, stadens förskole- respektive skolplan samt budget. Man bör vara medveten om att de flesta verksamheters analyser bygger på läsår men kvalitetsredovisningen i sin helhet är upprättad för kalenderåret. Särskild uppmärksamhet ägnas det genomslag som genomförda dialoger, analysseminarier och kompetensfondens arbete haft i de pedagogiska verksamheterna. Nedan under rubriken "Underlag för stadens samlade kvalitetsredovisning" redogörs lite utförligare för underlaget. Kvalitetsredovisningen ger en bild av läget för stadens pedagogiska verksamheter. Den riktar sig till såväl kommunfullmäktige som de pedagogiska verksamheterna och ska utgöra underlag för strategisk planering och kommande års budget.

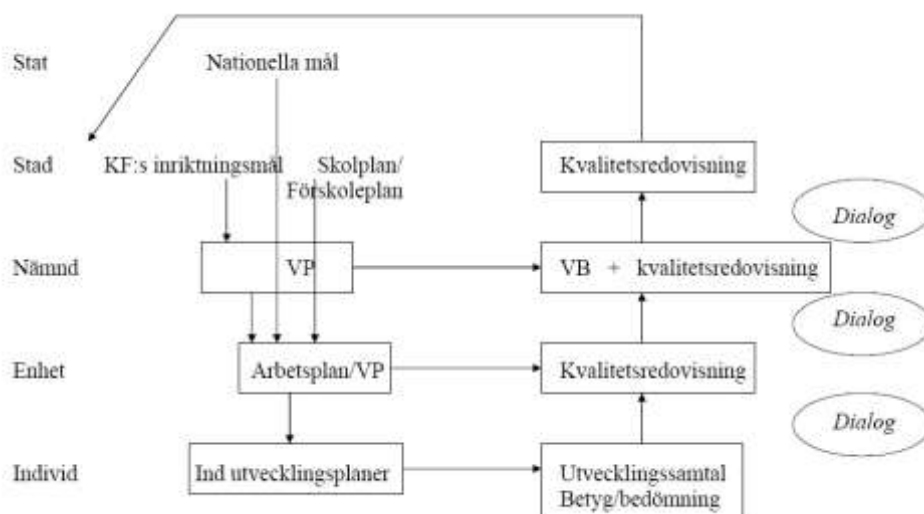
Kvalitetsredovisningen är disponerad så att den startar med en bedömning av årets kvalitetsredovisningar. Därefter följer en kort presentation av Kompetensfondens satsningar eftersom de i hög grad relateras till i kvalitetsredovisningarna. Målen, normer och värden, inflytande och ansvar, kunskap och lärande samt bedömning och betyg redovisas följt av en storstadsanalys. Redovisningen mynnar ut i en summerande analys och förslag till utvecklingsområden.

Kvalitetssystem för stadens pedagogiska verksamheter

Stockholms kommunfullmäktige antog den 3 oktober 2005 ett kvalitetssystem för de pedagogiska verksamheterna i staden. De främsta syftena med systemet är att integrera och samordna de nationella och kommunala målen och styrdokumentet samt förenkla och systematisera uppföljningen av verksamheterna.

Systemet kan mycket förenklat beskrivas med följande figur.

MODELL FÖR STYRNING, UPPFÖLJNING OCH DIALOG

Figuren försöker visa hur styrningen utifrån de integrerade styrdokumenterna går genom hela systemet från stat/stad till individ. Varje enhet konkretiserar i sin arbetsplan/verksamhetsplan målen för sin verksamhet och definierar hur måluppfyllelse ska nås. Arbetet sker i dialog med personal, elever och i förekommande fall föräldrar.

Uppföljningen sker på motsvarande sätt genom att arbetsplan/verksamhetsplan följs upp och en resultatanalys görs, som mynnar ut i enhetens kvalitetsredovisning. Den upprättas i dialog mellan ledning och anställda. Varje nämnd sammanställer och analyserar enheternas kvalitetsredovisningar. Nämndens fördjupade redovisningar och analys i förhållande till de mål som är specifika för de pedagogiska verksamheterna sker i nämndens kvalitetsredovisning, som i sin tur upprättas i dialog mellan förvaltningens ledning och ingående enheter. Den ska utgöra underlag för strategiska beslut om förbättringar inom nämndens område. Kommunstyrelsen sammanställer sedan och analyserar nämndernas kvalitetsredovisningar tillsammans med annat underlag till en samlad kvalitetsredovisning för stadens pedagogiska verksamheter. Även det arbetet sker i dialog mellan de tjänstemän som upprättar kvalitetsredovisningen och företrädare för stadsdelarnas och utbildningsförvaltningens olika skolformer samt skolinspektörerna. Det slutliga dokumentet behandlas av kommunstyrelse och kommunfullmäktige och utgör ett av underlagen till stadens budget för kommande år. Under 2006 genomförde dessutom skolborgarrådet en dialog på temat resultatanalys med var och en av stadsdelarna och utbildningsförvaltningen.

I och med att staden genomför en stor omorganisation för de pedagogiska verksamheterna under 2007 kommer en del av kvalitetssystemet att behöva anpassas till den nya organisationen.

Underlag för stadens samlade kvalitetsredovisning

Nämndernas kvalitetsredovisningar

För att kunna göra jämförelser över åren redovisas varje målområde nedan per skolform. Kvalitetsredovisningar som gäller förskola och grundskola är hämtade ur de 18 stadsdelsnämndernas verksamhetsberättelser. Gymnasieskolan och vuxenutbildningen är hämtade från utbildningsnämndens verksamhetsberättelse. Det följande är således i stort hämtat direkt från dessa dokument. En viss osäkerhet i uppföljningen per skolform finns när det gäller vuxenutbildningen eftersom förvaltningen i flera avsnitt slagit samman komvux och sfi i sin redovisning.

Analyseseminarier

I slutet av arbetsprocessen med årets kvalitetsredovisning genomfördes under en vecka i slutet av mars sex analyseseminarier med tjänstemän, skolinspektörer och verksamhetsföreträdare för förskola och grundskola vid stadens samtliga stadsdelar och motsvarande för gymnasie- och vuxenutbildning vid utbildningsförvaltningen. Under seminarierna återredovisades temavis de huvudpunkter som framkommit efter det att allt skriftligt underlag studerats och sammanställts. Seminarierna ägnades åt att fördjupa analyserna och att försöka arbeta fram åtgärdsförslag för vidare utveckling. Till diskussionerna fanns inledande frågeställningar, men diskussionerna kom att följa de teman som verksamhetsföreträdarna tog upp. I backspeglarna kan man konstatera att fokus kommer att ligga på problemområden och inte på det som är bra och som många har ett stort engagemang i och som man kan lära av. Alltså blir den bild som träder fram inte riktigt rättvisande utan med slagsida åt problemområden. Det finns ett behov av att diskutera hur man kan beskriva områden som behöver vidareutvecklas utan att få dem att framstå i negativ dager.

Som inledande frågeställningar vid seminarierna med stadsdelarna togs för förskolan upp språkutveckling, miljöns utformning och betydelse, pedagogisk dokumentation och barn i behov av särskilt stöd. För grundskolans del diskuterades måluppfyllelsen i svenska som andraspråk, till Sverige sent anlända elever och skillnader i måluppfyllelse mellan pojkar och flickor samt frånvaro och mobbning. Även frågan om åtgärder för att komma åt bristande bedömaröverensstämmelse och behovet av undersökningen om samband mellan grundskolebetyg och gymnasiebetyg. På gymnasiet diskuterades om god måluppfyllelse ärsamma som att mäta att eleverna får bra betyg. Med vuxenutbildningen diskuterades främst hur trenden med en ökande andel inte godkända inom komvux kan åtgärdas.

I en strävan att stadens kvalitetsredovisning utöver att vara en ren redovisning även skall kunna vara ett verktyg för vidare utveckling har synpunkter och förslag som framkom vid de olika analyseseminierna tagits med i redovisningen. Förslag till utvecklingsområden återspeglar i hög grad diskuterade ämnen.

Gemensam storstadsanalys

I tidigare års kvalitetsredovisningar har jämförelser mellan Stockholm och riket i stort och storstäderna Göteborg och Malmö alltid gjorts. Men analysen av resultatet har varit svår att göra till följd av bristande lokal kunskap om de andra städerna. I samband med årets kvalitetsredovisning har därför ett första försök till jämförelse gjorts genom att utnyttja ett nätverk som finns mellan storstäderna med syftet att ge varandra kunskapsutbyte, ta tillvara gemensamma erfarenheter och värna storstadsperspektivet. Avsnittet *Gemensam storstadsjämförelse* är således framtaget och skrivet i samverkan mellan de tre städerna.

Stockholm, Göteborg och Malmö har till Myndigheten för skolutveckling framfört sitt intresse att bilda gemensamma kvalitetsnätverk på verksamhetsnivå till en början inom skolformerna förskola, grundskola och gymnasieskola. Syftet med nätverken är att ha en dialog kring kvalitetsarbetet och genom att dra nytta av gemensamma erfarenheter och förutsättningar försöka utveckla det inom respektive skolform. Arbetet med att upprätta kvalitetsredovisning kan utgöra utgångspunkt för dialogen.

Inspektionsrapporter

Stadens skolinspektörer genomför varje år inspektion vid samtliga skolformer. Det är dock ett begränsat antal verksamheter som hinns med varje år. Efter utförd inspektion återkopplar inspektörerna sina iakttagelser och förslag till utvecklingsområden till respektive verksamhetsenhet. Detta är mycket uppskattat ute i verksamheterna. Efter varje läsårs slut skriver inspektörerna en årsrapport för de verksamheter de besökt. Dessa anmäls senare i kommunstyrelsen. Årsrapporterna bygger på intressanta iakttagelser. Till följd av att de grundar sig på ett begränsat antal enheter kan de inte utgöra ett generellt underlag i kvalitetsredovisningen.

Elevhälsorapporten

I slutet av varje kalenderår upprättar skol- och elevhälsan en årsrapport som grundar sig på respektive professions verksamhetsberättelser. Skolhälsa finns vid samtliga av stadens grundskolor och gymnasier. Skolan själv beslutar om behovet av kuratorer och psykologer och varifrån man vill köpa tjänsten. Det senare gör underlaget lite svårt att behandla generellt.

Under 2006 utförda utredningar

I stadens budget för 2006 gavs ett uppdrag att ”genomföra en *analys av skillnaden i måluppfyllelse inom grundskolan och gymnasieskolan* med avseende på kön och bakgrund samt att föreslå åtgärder för desamma”. Utbildningsförvaltningen genomförde på uppdrag av kommunstyrelsen utredningen under 2006. Utredningen kommer att behandlas av utbildningsnämnden under 2007. De huvudsakliga resultaten redovisas dock i kvalitetsredovisningen under målet Kunskap och lärande för skolformerna grundskola och gymnasieskola.

I de två tidigare årens kvalitetsredovisningar har konstaterats att andelen inte godkända inom komvux ökar liksom studieavbrotten. I samband med att kommunstyrelsen godkände 2005 års kvalitetsredovisning gavs också ett antal uppdrag. Ett var att göra en övergripande *kartläggning av den ökande andelen avbrott och icke godkända betyg inom komvux*. Utbildningsförvaltningen genomförde under hösten 2006 en utredning med den inriktningen (Dnr 07-431/417). De huvudsakliga resultaten redovisas under målet Kunskap och lärande för vuxenutbildningen.

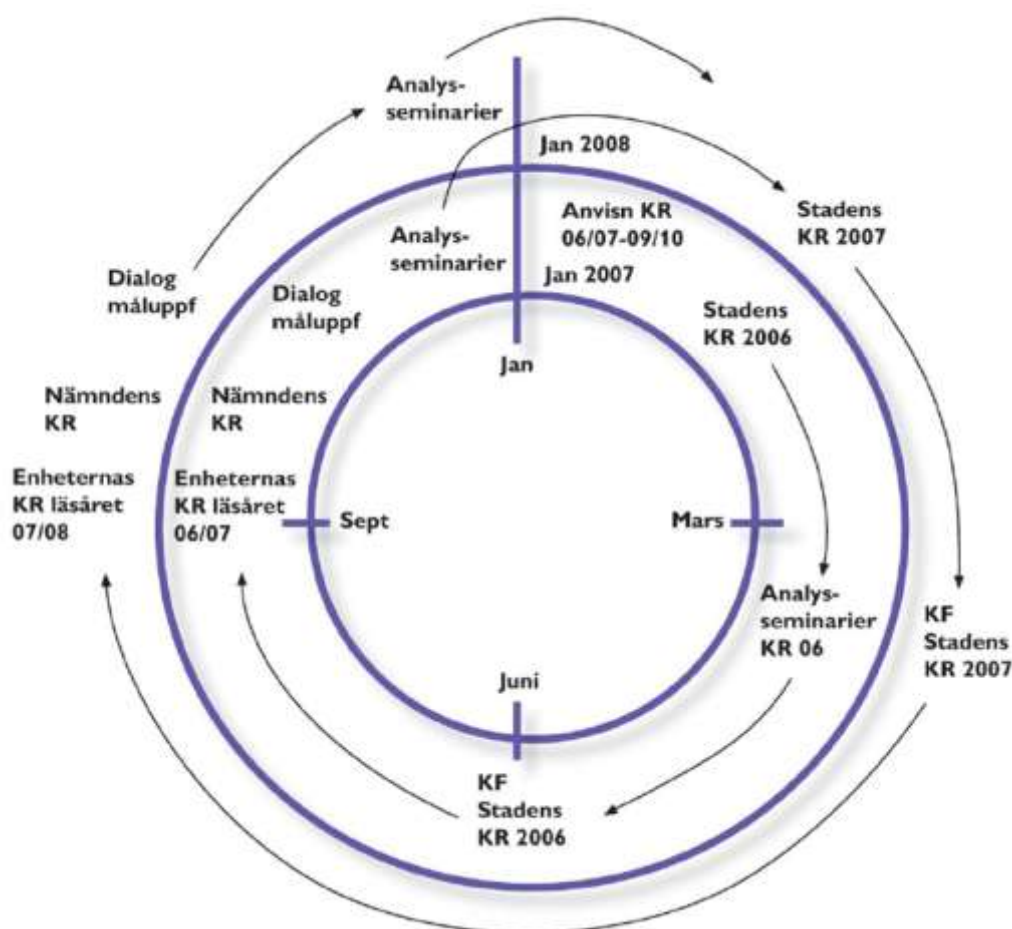
Under ett antal år har utbildningsförvaltningen genomfört en undersökning med fokus på att kartlägga skillnader i betygssättning mellan grundskolans år 9 och årskurs 1 i gymnasiet med elevernas slutbetyg. Det huvudsakliga syftet är att *studera bedömaröverensstämmelsen*. Undersökningen har genomförts även i år och redovisas under kapitlet Bedömning och betyg.

Kommande års arbete med kvalitetsredovisningarna

Från och med den 1 juli 2007 är samtliga grundskolor, förskoleklasser och skolbarnsomsorg organisatoriskt inordnade under utbildningsnämnden medan förskolorna ligger kvar inom stadsdelarna.

Utbildningsnämnden kommer därmed att ta in grundskolornas kvalitetsredovisningar och upprätta en kvalitetsredovisning för skolformen grundskola. Detta ärende kommer att behandlas i utbildningsnämnden på samma sätt som gymnasieskolans och vuxenutbildningens. Varje stadsdel kommer under hösten att upprätta en kvalitetsredovisning för sina förskolor och behandla den i respektive nämnd. Dessa kommer senare att sammanställas av utbildningsförvaltningen och tillsammans med de andra skolformerna utgöra

underlag för stadens samlade kvalitetsredovisning. Mycket schematiskt kan det åskådliggöras med nedanstående bild.

Enligt stadens anvisningar för uppföljning av budget 2007 ska samtliga enheter inom de pedagogiska verksamheterna lämna sin kvalitetsredovisning till respektive ansvarig nämnd senast den 28 september 2007. Som stöd för arbetet har särskilda skrivningsanvisningar tagits fram för varje skolform samt mall att använda sig av om man vill. Det materialet tillsammans med styrdokument, stödmaterial, rapporter och länkar till hemsidor som kan vara bra att ha tillgång till när man arbetar med kvalitet finns samlade på en särskild hemsida www.edu.stockholm.se/kvalitetiskolan.

I det fortsatta arbetet ingår att ta fram stödmaterial och eventuella skrivningsanvisningar även för arbetsplaner/verksamhetsplaner. De ska stämma överens med den uppföljning som sker i kvalitetsredovisningen och dessutom göra det möjligt för enheterna att direkt länka resultat och erfarenheter ur den egna kvalitetsredovisningen till följande års arbetsplan/verksamhetsplan. Förhoppningen är att man på detta sätt kan minimera antalet tillfällen som de centrala förvaltningarna begär in uppgifter från verksamhetsenheterna. Insamlat siffermaterial enligt stadens nyckeltal etc sammanställs och återredovisas till enheterna för att dessa ska kunna göra analyserna. Det material som kommer in i samband med kvalitetsredovisningen kan användas för kommande års planering både för enheten själv och för den ansvariga förvaltningen. Underlaget kan också återanvändas i förvaltningarnas verksamhetsberättelse.

Under analysseminarierna ställdes krav av mycket skilda slag, allt från att få mindre preciserade anvisningar till detaljerade mallar. De flesta var dock överens om att för många områden och mål följs upp för ofta. Förändringar går inte så fort att man kan se skillnader på ett år. Tre till fyra år var intervall som diskuterades och en önskan var att fokusera på ett område i taget så att det verkligen blir belyst. Ett önskemål var att skilja vanlig sifferuppföljning från långsiktiga utvecklingsmål, t ex likvärdig bedömning.

Det är viktigt att de sammantagna resultat som kommer fram kommuniceras tillbaka till enheterna för att arbetet ska bli meningsfullt. Struktur för kvalitetsarbetet på längre sikt efterfrågades liksom en gemensam databas, ett system för återkoppling, stöd och bra modeller som förebilder, tydligare och bättre preciserade frågor. Processen i kvalitetsarbetet och sättet att tänka och göra framhölls som centralt och viktigt.

Det framfördes också önskemål om att arbeta över skolformsgränserna, att ge och ta tips av varandra och att eventuellt kunna läsa varandras kvalitetsredovisningar och opponera på dem så som görs vid uppsatsseminarier på högskolan. Organiserade nätverk där man kan diskutera problem och angreppssätt skulle vara bra.

2. 2006 års kvalitetsredovisningar

Samtliga nämnder med pedagogiska verksamheter fick i februari ut anvisningar för nämndernas kvalitetsredovisning. Kvalitetsredovisningarna skulle inarbetas i respektive nämnds verksamhetsberättelse för att utgöra en helhet under rubriken *Förbättra välfärden och de kommunala verksamheterna*. Redovisningen skulle som tidigare år följa upp de nationella och lokala målen. Särskilt fokus skulle läggas på frånvaro och arbetsmiljö. Nämnderna skulle vidare redogöra för elevhälsans organisation samt definiera vad de menar med begreppet inflytande. Det senare har sin bakgrund i att samtliga inspektörsrapporter föregående år påtalat svårigheten i att följa upp barns, elevers och studerandes inflytande om begreppet inflytande inte har definierats.

Samtliga stadsdelsnämnder och utbildningsnämnden har lämnat kvalitetsredovisningar. Endast en nämnd, Spånga-Tensta följde anvisningarna och arbetade in redovisningen i sin verksamhetsberättelse. Övriga nämnder lade kvalitetsredovisningen i bilaga. Två nämnder, Bromma och utbildningsnämnden, lämnade inte en samlad kvalitetsredovisning utan en per skolform.

Redovisningarna håller generellt en högre kvalitet än föregående år men kvaliteten varierar mellan nämnderna.

De positiva intrycken överväger:

- Målstyrningen fungerar på så vis att man följer målområdena/styrdokumentet inklusive skolplan och förskoleplan när man skriver kvalitetsredovisningen.
- Det framgår att de av skolborgarrådet under 2006 genomförda dialogerna har varit viktiga och att tankegångarna kring resultatanalys har slagit igenom liksom diskussionerna vid förra årets analysseminarier samt kopplingen mellan styrning och resultatuppföljning.
- Att kompetensfondens olika utvecklingsprojekt inspirerat framgår tydligt i nämndernas kvalitetsredovisningar. Vissa områden som språkutveckling och/eller matematik nämns i alla redovisningar.
- Analyserna är fler än tidigare år, men fortfarande överväger den berättande texten.
- Skolbarnsomsorgen tas upp mer i år än tidigare år.
- Likabehandlingsplanerna tas upp och den övervägande majoriteten har dem klara, några är på gång och några kvarstår att göra till vårterminen 2007.

Men en del saknas fortfarande:

- I många kvalitetsredovisningar nämns frånvaron och att den registreras, men ytterst få har värderat om den är hög eller låg och hur man ser på frånvarofenomenet. Analys av insatta åtgärder saknas.
- Inkludering av särskolan i den ordinarie skolan nämns bara från särskolans sida. Det omvända förhållandet finns inte, d v s hur skolan tar tillvara de specialpedagogiska kunskaperna i hela skolan.
- Förskoleklassen bakas ihop med skolan. Den nämns men behandlas inte som en egen skolform.
- Inflytande definieras oftast inte.
- Strävansmålen saknas. Nämnderna har inte alltid gjort dem tydliga för sig. De beskriver sällan hur de långsiktigt tänker nå målen (t ex nollvision för mobbning, alla ska vara godkända. etc).
- Balansen mellan strävansmål och kortsiktiga mål är ojämn. Fokus ligger på kortsiktiga mål.
- Många kvalitetsredovisningar har fortfarande mer karaktär av verksamhetsberättelse än resultatanalys. Det blir så mycket man vill berätta att det blir svårt att se analysen av det uppnådda resultatet. Vanligt förekommande är att fokus ligger på arbetssätt rent allmänt och mindre på arbetssätt för att nå måluppfyllelse.

- Det förefaller ibland vara osäkert till vilken målgrupp kvalitetsredovisningen riktar sig och i vilket syfte.
- Det är ofta oklart vad som är skrivarens åsikt och vad som är förvaltningen/nämndens åsikt.
- I många kvalitetsredovisningar är det svårt att utläsa vem/vilka som bestämmer vilka utvecklingsområden som ska föreslås; skolorna, förvaltningen, skrivaren?

Efter att ha läst och granskat samtliga redovisningar reser sig ett antal intressanta frågeställningar att ta tillvara inför det fortsatta arbetet med kvalitetsredovisningar och kvalitetssystem.

Stadens storlek

Stockholms storlek med i dagsläget 14 stadsdelsnämnder (förskolor och grundskolor) och en utbildningsnämnd (gymnasieskola och vuxenutbildning) bidrar till svårigheten att se det utvecklingsarbete som utförs. Uppgifterna från enheterna aggregeras och filtreras ett antal gånger på sin väg upp genom systemet tills de ingår i stadens kvalitetsredovisning. Slutprodukten blir ganska utslätad, allt sammanfaller i en gråskala. Det finns sannolikt många bra och intressanta redovisningar för både föräldrar och andra att ta del av, men av dessa finns inte ett spår i stadens övergripande redovisning.

Under de analysseminarier som genomfördes i slutet av mars 2007 ägnades en stor del av tiden åt detta dilemma. Den ökade kvaliteten på redovisningar och analyser till trots frågar sig många enheter fortfarande varför de ska göra kvalitetsredovisningarna och hur de ska användas. Det är fortfarande osäkert för vem man skriver. De ibland mycket krävande lokala anvisningarna bidrar till det. Förvaltningar och nämnder passar på att begära in uppgifter de tycker är intressanta att få svar på, men de sammanfaller inte med nödvändighet med vad enhetens arbetsplan och vad enheten skulle prioritera om dokumentet enbart skall tjäna som utvecklingsverktyg i den egna verksamheten. Staden i sin tur begär in svar på måluppfyllelse av nationella och lokala mål. Men när svaren kommer in är underlaget så stort att det i sammanställt skick blir mycket utslätat. Och frågan är – ska man göra på något annat sätt?

En annan synpunkt som diskuterades var den erfarenhet många säger sig ha att det först är en bra bit in i en mandatperiod som man märker om ett angivet mål kommer att vara aktuellt under hela perioden eller om det är tillfälligt. Med alltför många kortsiktiga mål blir det de som styr i stället för strävansmål och läroplansmål. Skiftande mål och olika projekt gör det ryckigt i planering och uppföljning och bidrar till oklara avslut och svårigheter att integrera t ex projektsatsningar i verksamheten.

Anvisningarna

Stadens anvisningar för uppföljning av verksamheter och årets budget till nämnder och styrelser lämnas vanligen ut i slutet av februari. De går då till förvaltningschefer och ekonomichefer. Liksom tidigare år förefaller det, även i 2006 års kvalitetsredovisningar, tydligt att de lokala anvisningarna till enheterna ofta kommer ut sent. Ett annat alternativ kan vara att enheterna inte tar till sig anvisningarna förrän i sista minuten.

Det är bara en del förvaltningar som följer stadens anvisningar. För många har det varit svårt att skilja mellan de nationella målen, den egna nämndens mål och enheternas mål.

”Skilsmässan” mellan förskolan och skolan

I en del kvalitetsredovisningar framkommer en oro för stadens kommande organisatoriska skilsmässan mellan förskola och grundskola. Man kan inte se att det finns någon strategi för att lösa detta på bästa sätt. Hur ska man arbeta framöver?

Dessa funderingar togs upp vid analysseminarierna. Det framhölls att det måste skapas en organisation där man ser Stockholms förskolor. Det efterfrågas var ansvaret ligger för att ta fram mått och uppföljningskriterier för förskolan. Företrädare för förskolan framhöll att de har en läroplan och den är de stolta över, men de har ännu inte verktyg att beskriva vad de ser i verksamheten. Även här uttalades behov av nätverk och forum att arbeta vidare i.

Utveckling över mandatgränserna

Det framgår tydligt att utvecklings- och utbildningsprojekten inom kompetensfonden fått genomslag. Men i många kvalitetsredovisningar framgår att viljan att delta har varit större än förmågan. Tiden har helt enkelt

inte räckt till för att samtidigt kunna sköta den reguljära verksamheten. Projekten har genomgående fått positiva omdömen, men tiden och orken har inte räckt för att hinna det man velat uppnå. Kvalitetsredovisningarna vittnar om behovet av att låta utvecklings- och kompetensutvecklingsprojekt få ta tid och löpa över mandatperiodsgränserna.

Törs man tala om sina misslyckanden?

Problem och misslyckanden nämns i mycket liten grad. Men de måste finnas. Självkritik förekommer och en känsla insmyger sig att enheterna inte nämner misslyckanden eftersom de då kan förlora de resurser som avsatts till det. Som det nu är görs sällan avslut på påbörjade projekt som inte är helt framgångsrika. Skolledningar borde kunna ta ett större ansvar.

Vid analysseminarierna framkom att rädslan för att förlora elever också gör att man inte gärna nämner misslyckanden.

3. Kompetensfonden och dess påverkan på kvalitetsredovisningarna

Kompetensfonden

Stockholms stads kompetensfond inrättades 2003. Genom fonden skulle ”möjlighet ges att, vid sidan av det fortlöpande strategiska personalpolitiska arbetet, under en avgränsad period, genomföra en koncentrerad, omfattande satsning för investering i stadens mest betydelsefulla tillgång, stadens medarbetare.”

Fonden skulle ge möjlighet till kompetensutveckling och utveckling av metoder och system för att på sikt säkra en stabil och god kompetensförsörjning i stadens olika verksamheter. Syftet var att utveckla och fördjupa kvaliteten framförallt i stadens breda verksamheter (vård, omsorg och förskola/skola).

Fonden skulle ge möjlighet att utveckla arbetsinnehåll och arbetsorganisation för att öka attraktionen för staden som arbetsgivare. Bakgrunden var att de närmaste åren behövs ett kraftigt personaltillskott för att klara stadens uppdrag.

Samtliga insatser skulle vara av engångskaraktär och leda till att kostnaderna på lång sikt sänks eller att ökade kostnader motverkas.

Det utvecklingsarbete som genomförts inom det pedagogiska området har utgått från de uppdrag som gavs när fonden tillkom och var i huvudsak avsedda att

- stödja och utveckla ledarskap
- utveckla medarbetarnas kompetens
- utveckla arbetsorganisation, arbetssätt och metodik
- öka sysselsättning och integration.

Insatserna inom det pedagogiska området har omfattat stora kompetensutvecklingsinsatser och utvecklingsprojekt men även finansierat vardagsnära forskning, liksom att utveckla nätverk och mötesplatser för kunskaps- och erfarenhetsutbyte.

Syftet med fonden var att utveckla och fördjupa kvaliteten framförallt i stadens breda verksamheter inom vård, omsorg och förskola/skola.

Med utgångspunkt från mål, styrdokument för de pedagogiska verksamheterna och dialoger med stadsdelar och utbildningsförvaltningen definierades fem strategiska områden:

- matematik,
- språk och kunskapsutveckling,
- barn i behov av särskilt stöd/elevehälsa,
- IT i det pedagogiska arbetet och kompetensutvecklingsinsatser inom förskolan
- samt genus.

Inom områdena har olika utvecklingsprojekt och kompetensutvecklingsinsatser genomförts under åren. Många av dessa områden behandlas av stadsdelarnas och utbildningsförvaltningens gymnasiedel av kvalitetsredovisningen framför allt som arbetssätt för att nå måluppfyllelse. Därför ersätts en del arbetssättsbeskrivningar av redogörelser för projekten i detta avsnitt.

Ledarskapsutveckling i grundskola och förskola

Fyra barn- och ungdomschefer samt tre chefer från utbildningsförvaltningen har under åren deltagit i en skolchefsutbildning.

Cirka 40 enheter med cirka 160 deltagare har genomfört en ledningsgruppsutbildning med fokus på verksamhetsutveckling.

Cirka 40 enheter med cirka 300 deltagare har genomfört en gruppledarutbildning för pedagogiska ledare i förskola och grundskola som ingår i en ledningsgrupp och har ett ledaruppdrag men inte är chefer. Deltagare var t ex ledare för arbetslag, ämnesgrupper, pedagogiska ledare eller liknande.

Cirka 20 enheter med cirka 160 deltagare har genomfört en rekryteringsutbildning för förskola och grundskola. Deltagarna har genomgått gruppledarutbildning. Syftet var att säkra framtida behov av ledare.

Kompetensutvecklingsinsatser inom förskolan

Målet för kompetensfondens insatser var att alla som arbetar i förskolan ska ha en grundutbildning. För att tillvarata personalens ”informella” kunskaper utvecklades validering. Utbildningen kopplades till förskolans verksamhetsutveckling och utformningen av kurserna skedde så långt det var möjligt i dialog mellan verksamhetsföreträdare och utbildningsanordnare.

Cirka 2 000 personer gick någon av nedanstående utbildningar.

- Utbildning av barnskötare till förskollärare
- Utbildning av personer utan pedagogisk grundutbildning till barnskötare
- Fördjupningsutbildning för barnskötare
- Introduktionsutbildning för personer utan pedagogisk grundutbildning
- Fördjupningsutbildning för förskollärare

Ytterligare 3 500 personer deltog i kortare utbildningsinsatser.

Pedagogiska metoder

Pedagogiskt centrum i Skarpnäck är exempel på en lärande miljö. Centret utgör en helhet där praktik, forskning och fortbildning möts. Arbetet att med hjälp av IT och digital teknik vidareutveckla pedagogisk dokumentation har haft en central roll. Pedagogiskt centrum utvecklar och sprider goda exempel på barns lärande genom skrifter, seminarier, föreläsningar, studiebesök, handledning och liknande till övriga staden. Brommas förskolor har arbetat med att utveckla en lärande organisation för att bygga en långsiktigt hållbar organisation med utgångspunkt från barnen.

Fältskolan – en resurs för förskola och skola etablerades i fyra stadsdelar. Fältskolan är i första hand inte ett hus, utan ett arbetssätt där de egna upplevelserna och intrycken är början till ett aktivt lärande.

Amerikanska Ross School har genom sitt samarbete med Tensta gymnasium i grunden förändrat skolans sätt att arbeta. Undervisningen i Tensta sker nu i mindre grupper och med ett starkt IT-stöd. Historia och kulturhistoria ingår i alla program och undervisningen genomsyras av ett globalt tänkande. Ett antal grundskolor arbetar nu också enligt samma metod.

Kista gymnasium utvecklade byggprogrammet genom ökade kontakter med företagen utifrån ett förväntat behov från arbetsmarknaden. Enskede Gårds och Skärholmens gymnasier har på motsvarande sätt skapat nya former för att möta fordonsbranschens krav på utbildad arbetskraft.

På Fordonsprogrammet vid gamla Skärholmens gymnasium tar problembaserat lärande sin utgångspunkt i elevernas intresse – att meka med bilar. Den nya pedagogiken väver in de teoretiska ämnena i den konkreta problemlösningen, vilket håller elevernas intresse vid liv.

Kultur

Kultur stödjer lärandet i förskolan och skolan genom att stimulera barns och elevers intresse och lärande med hjälp av olika kulturella uttrycksformer. Bild, dans och drama är för många elever ett sätt att öka den egna förståelsen för exempelvis matematiska samband och problem. Detta är en möjlighet som ett antal förskolor, skolor och gymnasieskolor i Stockholm har använt sig av.

Barn i behov av särskilt stöd – elevhälsa

Insatserna tog sin utgångspunkt i att främja lärandesituationen för alla barn och unga med fokus på barn i behov av särskilt stöd. Syftet med insatserna var också att förändra synen på barn i behov av särskilt stöd så att sårbarheter så långt som möjligt kan undvikas.

Insatserna genomfördes som enstaka kurser eller flerdagarsutbildningar och som högskolekurser upp till 40 poäng.

Cirka 4500 pedagoger deltog i någon eller några kompetensutvecklingsinsatser.

Projekten inom området har handlat om att

- förbättra koncentrationen hos elever i särskilda undervisningsgrupper
- främja förskolebarns utveckling av social kompetens
- utveckla specialpedagogiskt stöd med hjälp av datorer
- ge stöd till familjer med psykosociala problem
- ge stöd till barn med språkstörningar
- skapa bättre hälsa i förskolan
- skapa en ökad kunskap hos all personal i teckenspråk
- öka livskvalitet och förbättra hälsa för ungdomar med lindrig utvecklingsstörning
- ge stöd till familjer genom initiativ i skolbarnsomsorgen
- skapa ett hälsoprogram för elever och personal i skolan
- göra specialpedagogik till hela skolans angelägenhet.

IT i skola/förskola

Målet med IT-satsningen var att höja personalens kompetens och att utveckla IT som ett redskap i det pedagogiska arbetet. Inom området "IT som redskap för att utveckla det pedagogiska arbetet i förskola och skola" fick varje förskola och skola möjlighet att driva utvecklingsprojekt där IT har varit ett redskap för att utveckla såväl det pedagogiska arbetet som lärarnas IT-kunskaper. Förutom de projekten genomfördes ytterligare ett trettiotal utvecklingsprojekt t.ex. utveckling av nya metoder och arbetssätt som interaktiva skrivtytor, skol- tv, elevskrivbord, språkskrivbordet och webbplats Stockholmskällan.

Cirka 8 500 personer deltog i kompetensutvecklingsinsatserna kring IT.

Språk- och kunskapsutveckling

Målet för utvecklingsinsatserna var att höja personalens kompetens i arbetet med flerspråkiga barn/elever i förskola och skola. Insatserna skulle initiera ett språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt och att sprida kunskaper om kulturer och språkutveckling. Projektet Språk och kunskapsutveckling bestod av kompetensutvecklingsinsatser, nätverk, samverkan med forskning samt utvecklingsprojekt med fokus på både flerspråkighet och svenska.

Lokala projekt med språkprofil startades kring modersmål i förskolan med exempelvis romska elever och att organisera modersmålsundervisning för dem. Ett antal läsprojekt har genomfördes med fokus på olika sätt att stimulera till ökat läsande och samarbete mellan skola och folkbibliotek. Stadsbiblioteket samlar erfarenheterna från läsutvecklande arbete på en ny webbplats.

Olika former för sfi prövades, bland annat genom att koppla ihop yrke och språk. Lärare och forskare har samarbetat i så kallad aktionsforskning. Målet var att ta fram ett språkpedagogiskt redskap som hjälper ens- och tvåspråkiga elever att läsa, förstå och producera texter, med särskilt fokus på samhälls- och naturvetenskapliga faktatexter.

Ca 3 000 personer deltog i de mer omfattande kompetensutvecklingsinsatserna.

Naturvetenskap och Teknik för Alla (NTA)

NTA är en metod för kompetensutveckling av klasslärare. Metoden har utvecklats av bl a Kungliga Vetenskapsakademien, Ingenjörsvetenskapsakademien, näringslivet och kommuner. Med stöd från Kompetensfonden har 250 lärare i 40 grundskolor använt metoden bland 6 000 elever. 13 stadsdelar har valt att fortsätta att gemensamt finansiera satsningar på NTA

Matematik

Inriktningen på satsningarna för att stärka matematikundervisningen har varit att skapa möjligheter för lärare till en mer varierad undervisning utifrån den enskilda elevens behov. En insats för att ge lärare i grundskolan bättre förutsättningar att variera sin undervisning är de omfattande kompetensutvecklingsinsatser vad gäller matematikdidaktik som genomförts i samarbete med Lärarhögskolan i Stockholm. Vidare har alla grundskolor getts möjlighet att bygga upp så kallade matematikverkstäder i syfte att öka möjligheterna och kompetensen vad gäller att i matematikundervisningen använda olika laborativa moment. Betydande satsningar har vidare gjorts för att stärka möjligheterna för flerspråkiga elevers lärande i matematik. Satsningarna för flerspråkiga elever har inneburit såväl kompetensutveckling för lärare som möjlighet för elever att vid sidan av det svenska språket även använda sitt modersmål. Tvåspråkig utbildning, IT-stöd (www.webbmatte.se) samt introduktion av etnomatematik är viktiga i detta sammanhang.

Genus

För att förbättra måluppfyllelsen och för att möta elever och föräldrars krav på förskolan och skolan är en ökad medvetenhet om genusfrågornas betydelse i de pedagogiska verksamheterna av stor betydelse. För att stärka och utveckla förskolors och skolors jämställdhetsarbete har alla stadsdelsförvaltningar och utbildningsförvaltningen haft möjlighet att starta utvecklingsprojekt inom området. Sju genuspedagoger har utbildats som internkonsulter. Projekten har genomfört kartläggning av genusarbete och definierat behov av insatser. Det har inneburit kompetensutvecklingsinsatser, projekt för att höja den egna medvetenheten om hur flickor och pojkar bemöts mm.

Elevinflytande

Elevroll i förändring är ett utvecklingsprojekt som genomförts på sex gymnasieskolor. Utifrån gymnasieskolornas olika förutsättningar har former för att stärka elevernas inflytande över såväl undervisning som skolans verksamhet i stort arbetats fram. Projektet var indelat i tre delar: Demokratiuppdraget i förhållande till elev, lärare och skolledare - Demokrati i praktiken - Tips och idéer att använda för att stärka elevers medverkan i skolverksamheten. (Finns presenterat boken: Elevroll i förändring – rapport från demokratiprojektet 2004-2006)

Didaktiska reflektionssamtal är en utpröva modell för strukturerade utvecklingssamtal med ungdomar. Syftet är att lyfta fram didaktiken, det egna lärandet utifrån elevrollen till analys. Hur det egna handlandet både kan utgöra hinder och möjlighet till förändring i studiesituationen. (Finns presenterat i boken: Handbok i didaktiska utvecklingssamtal).

Föräldrainflytande

Några projekt har utvecklat föräldrars inflytande i skolan, bland annat genom föräldrastyrelse och utveckling av inflytandefrågor i en nystartad skola.

Arbetstidsanvändning

Arbetstidsanvändning har stått i fokus för några projekt. Quinttennalen – en utbildningsinsats med reflektion som grund för lärande och utveckling. Med reflektionen som bas granskas den egna verksamhetens utveckling och det egna ledarskapet som pedagog. I gymnasieskolan har ett forskningsprojekt fokuserat på *tid som resurs* i ett utvecklingsarbete som handlat om hur och till vad gymnasieskolan nyttjar den gemensamma tiden och vilka utvecklingsmöjligheter som finns när det gäller den gemensamma tiden

Rekrytering – personalförsörjning - VFU

Utvecklad praktik är ett sätt att få bättre lärare, men också ett viktigt stöd i rekryteringen till både förskola och skola. Projektet har påbörjat arbetet med att skapa den goda cirkeln mellan Lärarhögskolan och det pedagogiska fältet där alla parter, inklusive studenterna, är vinnare ur ett utbildnings-, forsknings-, kompetensutvecklings-, och skolutvecklingsperspektiv. Tillsammans med Lärarhögskolan i Stockholm genomfördes ett projekt för att utveckla den *verksamhetsförlagda lärareutbildningen* (VFU). Lärare och förskollärare utbildades till "VFU-piloter" som tog fram en modell för den verksamhetsförlagda utbildningen och utbildade sina kollegor. I projektet ingår också fyra praxisnära forskningsprojekt i vilka lärare deltagit. Denna forskning ska direkt kunna bidra till den lokala skolutvecklingen.

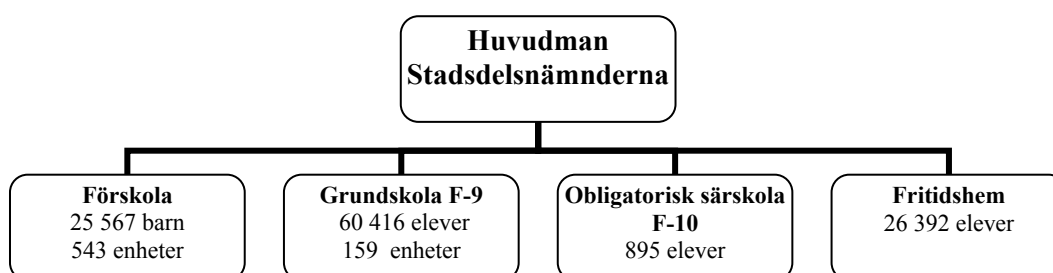
4. Förutsättningar

Kommunal verksamhet

Ansvaret för de pedagogiska verksamheterna utövades 2006 på tre nivåer i staden. Ytterst ansvarig är kommunfullmäktige och kommunstyrelse som utgör den stadsövergripande nivån. På nämndnivå delades ansvaret mellan de 18 stadsdelnämnderna och utbildningsnämnden.

Stadsdelsnämndernas ansvar fördelades enligt figuren nedan. Enhetsnivån utgjordes av förskolor, skolor och utbildningsanordnare med rektor eller chef som ytterst ansvarig.

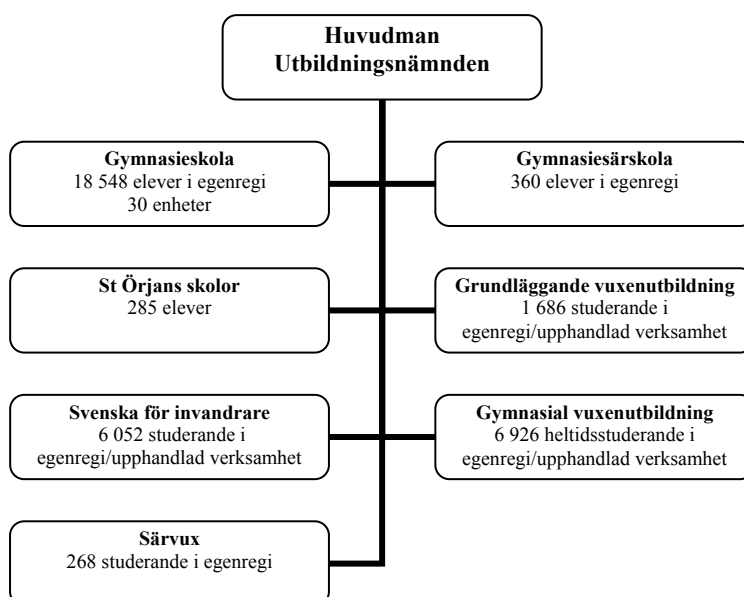
FIGUR 1 Antal Stockholms- och utomkommunala elever i olika skolformer inom stadsdelsnämndernas ansvarsområde.

År 2006 uppgick elevantalet i grundskolan till knappt 77 000 elever. Av dem gick cirka 80 procent i de kommunala grundskolorna. Antalet elever i fristående grundskolor var drygt 15 procent eller cirka 11 800 elever. Därutöver hade cirka fem procent valt skola i en annan kommun 2006, en skola i utlandet eller gick i en statliga specialskola. Antalet elever i fristående grundskolor ökade mellan 2000 och 2006 från cirka 9 till drygt 15 procent.

Det totala antalet elever i gymnasiet var drygt 24 500. Av dem hade knappt 29 procent valt en fristående gymnasieskola.

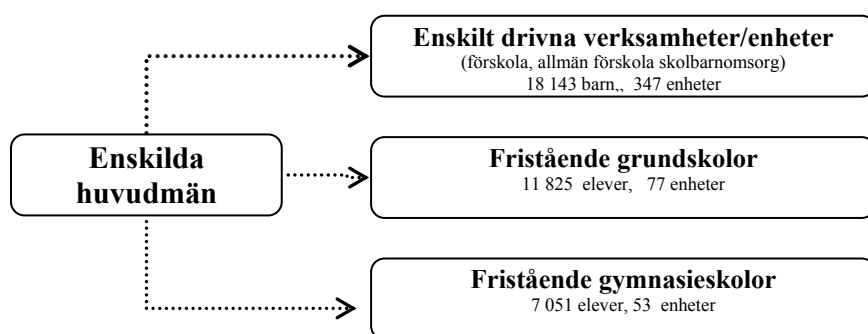
FIGUR 2 Antal Stockholms- och utomkommunala elever/studerande i olika skolformer inom utbildningsnämndens ansvarsområde.

Enskilda huvudmän

Utöver den verksamhet som staden är huvudman för finns, som tidigare nämnts, enskilda huvudmän som driver fristående verksamhet inom samtliga skolformer. Staden utövar tillsyn över enskilt drivna förskolor, familjedaghem och skolbarnomsorg.

FIGUR 3 Antal Stockholmselever uppdelat på enskilda huvudmän per skolform.

Personalresurser

Förskola

Barngruppernas storlek

Staden hade som mål att under perioden 2003-2006 minska barngruppernas storlek. Antalet barn i förskolan skulle minska med i genomsnitt två barn per avdelning med oförändrad personalstyrka. Målet uppfylldes men det skedde på bekostnad av att andelen förskollärare per barn minskade och att antalet barn per anställd ökade från i genomsnitt 4,3 till 4,8.

Diagram 1 visar att antalet barn per förskollärare ökade från 9,6 till 12,4 mellan 2005 och 2006.

DIAGRAM 1

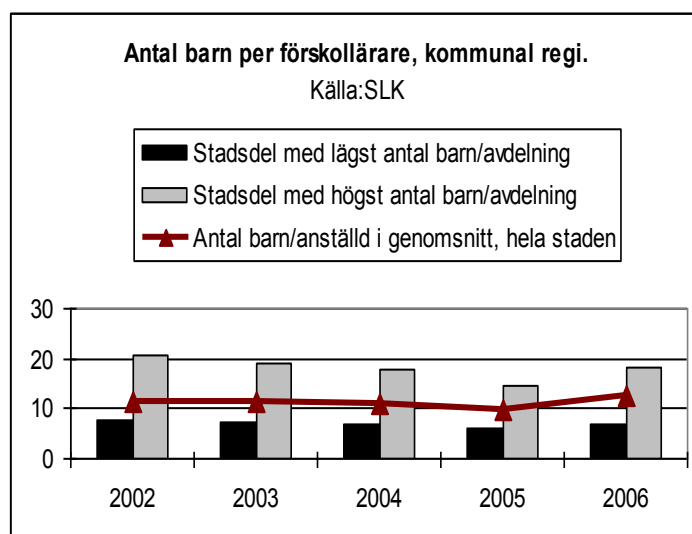
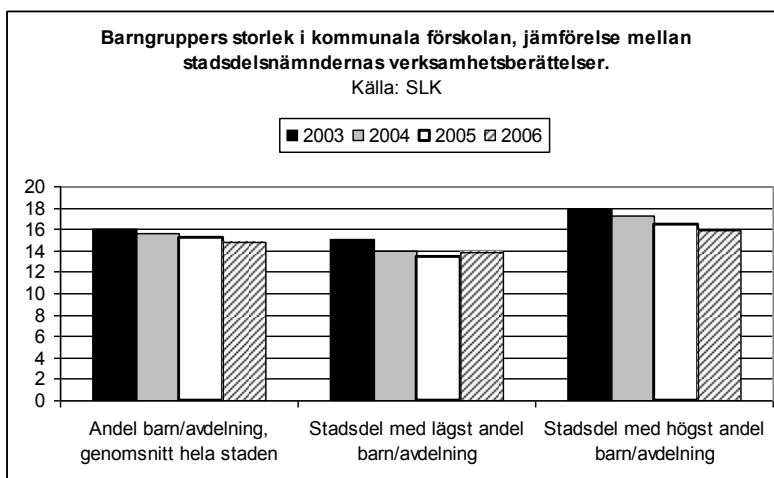

Diagram 2 visar att barngruppernas storlek i förskolan i genomsnitt minskade från 16,0 barn till 14,8 under perioden. 2006 hade Spånga-Tensta med 13,8 lägst antal barn per grupp. Högst hade Katarina-Sofia med 15,9 barn per grupp. En kraftig utbyggnad av förskolan har bidragit till att målet har kunnat nås.

DIAGRAM 2.

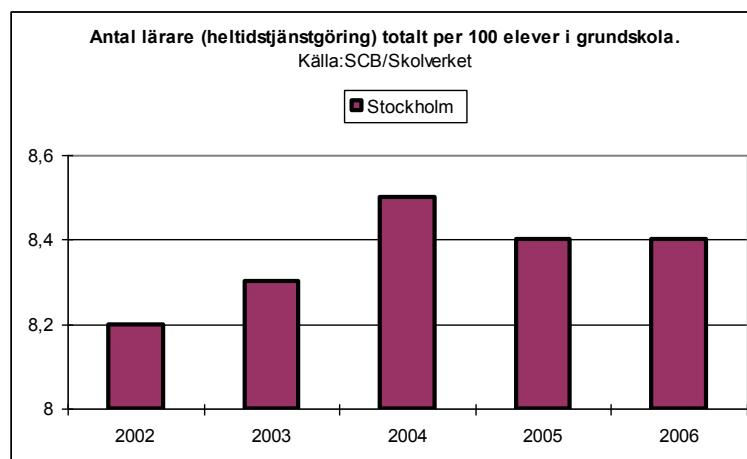

Grundskola

Ett av Stockholms nyckeltal är att ange antalet elever per lärare i grundskolan. För 2006 var det i genomsnitt 12,5 elever per lärare. Skillnaden mellan stadsdelarna var stor. Högst antal hade Älvsjö med 14,9 och lägst hade Östermalm med 7,3.

Skolverket lämnar även uppgift om antal lärare per 100 elever. Nedan visas utvecklingen i Stockholm under de senaste fem åren.

DIAGRAM 4

De tre tabellerna nedan visar andelen lärare med formell kompetens enligt Stockholms definition, antal lärare per rektor i skolan och andelen studie- och yrkesvägledare med formell utbildning. I samtliga fall skedde en ökning under de senaste åren, vilket är en positiv utveckling när det gäller den formella kompetensen. Men det är negativt att antalet lärare per rektor ökat från 44 till 47.

Med Stockholms definition av lärare med formell kompetens avses lärare/förskollärare med utbildning godkänd för undervisning i förskoleklass/grundskolan. Med förskollärare respektive lärare avses månadsavlönade förskollärare och lärare omräknat till heltidsanställda.

Definitionen skiljer sig från Skolverkets, som är pedagogisk högskoleutbildning med examen från svensk högskola eller motsvarande utländsk lärarutbildning med behörighetsbevis från Högskoleverket. Skolverkets uppgifter bygger på lärarregistret via registret över examinerade som inrapporteras från landets högskolor.

TABELL 1.

Andel lärare med formell kompetens skolår F-9 (Källa: SLK)	2002	2003	2004	2005	2006
Lägsta andel per stadsdel	82,9	82,3	80	88	92
Högsta andel per stadsdel	99,4	100	100	100	100
Genomsnitt staden	91,4	93,7	95	97	97,2

TABELL 2.

Antal lärare (personer) per rektor. (Källa: Skolverket)	2002	2003	2004	2005	2006
Antal	44	43	46	48	47

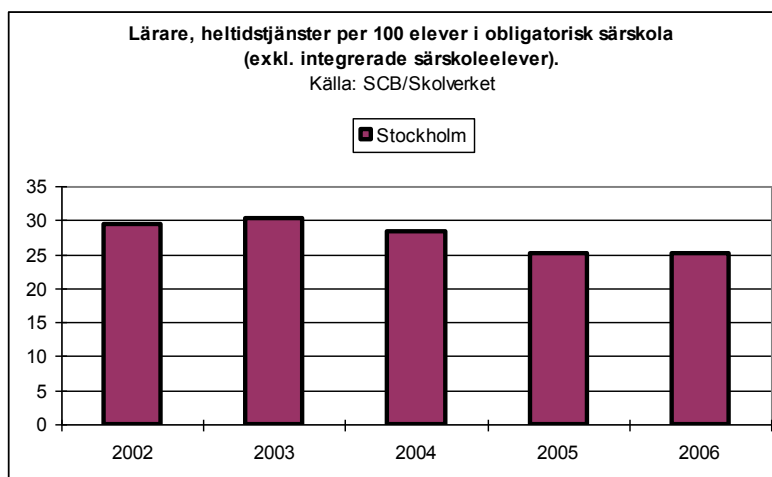
TABELL 3.

Andel SYV med SYV-utbildning (heltid). (Källa: Skolverket)	2005	2006
Andel	44,6	61

Obligatorisk särskola

Inom den obligatoriska särskolan hade Stockholm i genomsnitt 25,2 lärare per 100 elever. Det är ingen förändring jämfört med året innan.

DIAGRAM 5

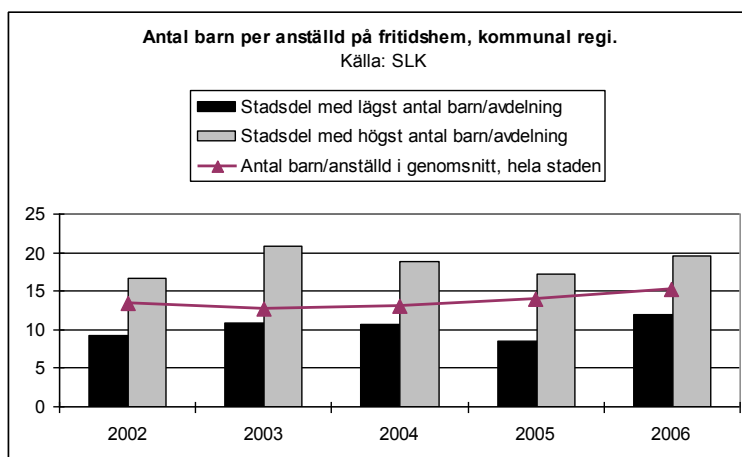
Tabellen nedan visar lärarbehörigheten i särskolan. Den har ökat något under åren men var den samma 2005 och 2006.

TABELL 4

Andel lärare (%) med formell kompetens i särskolan (Källa: Skolverket)	2002	2003	2004	2005	2006
Andel	81	81	83	87	87

Fritidshem

I stadens fritidshem ökade det genomsnittliga antalet barn per anställd från 13,9 till 15,2 från 2005 till 2006. Men liksom tidigare år varierade antalet mellan stadsdelarna. Högst antal barn per anställd hade Farsta med 19,6 och lägst hade Katarina-Sofia med 12,0.

DIAGRAM 6.

Nedanstående tabell visar personalens kompetens i fritidshemmen. Den har i stort sett varit oförändrad mellan åren 2002 och 2006.

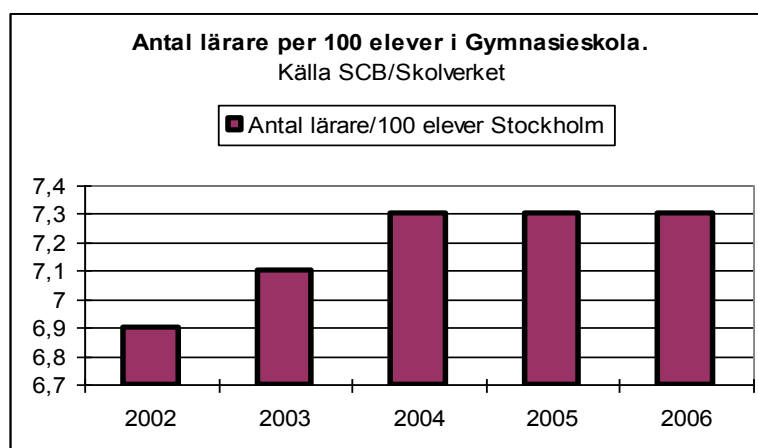
TABELL 5.

Fritidshem, årsarbetare, andel med pedagogisk högskoleutbildning(Källa: Skolverket)	2002	2003	2004	2005	2006
Andel	40	41	41	41	40

Gymnasieskola

De tre senaste åren har den genomsnittliga lärartätheten i gymnasieskolan varit konstant, 7,3 lärare per 100 elever.

DIAGRAM 7

Socioekonomiska strukturer i staden

Stockholms stad uppvisar stora skillnader mellan stadsdelarna när det gäller socioekonomiska faktorer som folkmängd, utbildning, inkomst, arbetslöshet och svensk eller utländsk bakgrund. Inom de enskilda stadsdelarna kan skillnaderna också vara stora.

I det följande ges en sammanfattande bild av de socioekonomiska förhållandena på stadsdelsnivå.

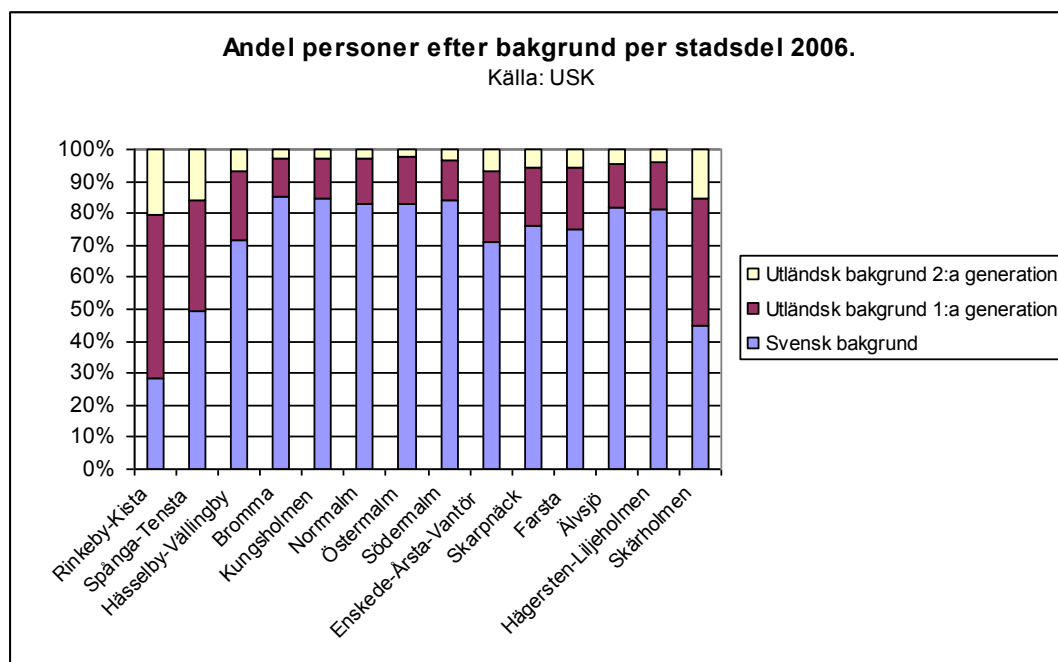
Stockholms befolkning, antal och ålderstruktur

År 2006 en totalbefolkning hade Stockholms stad en befolkning på cirka 783 000 personer. Befolkningen i Cirka 6 procent av dem var i åldrarna 1-5 år, år cirka 10 procent 6 -15 år och cirka 4 procent 16-19 år.

Utländsk bakgrund

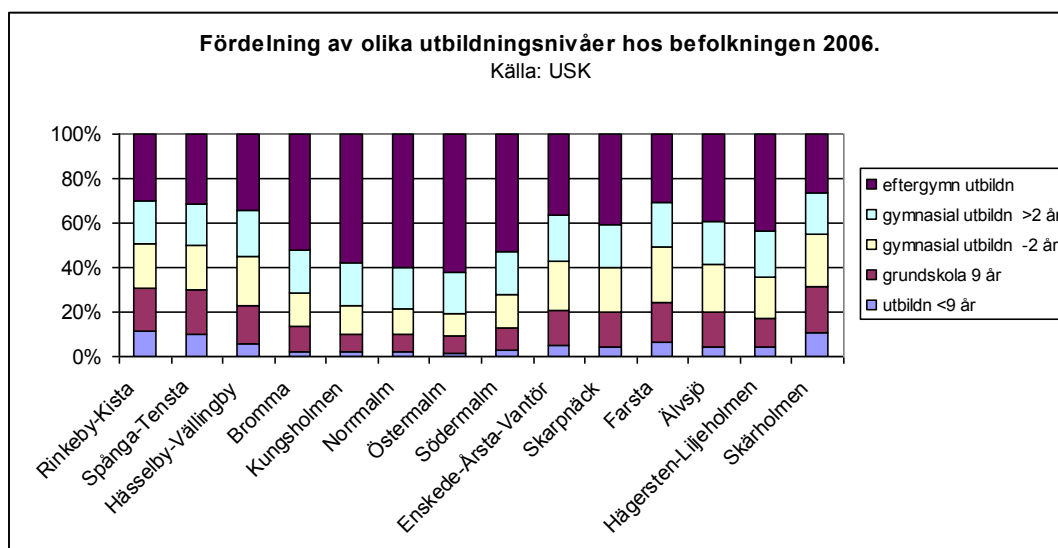
Enligt Utrednings- och statistikkontorets (USK) definition är personer med utländsk bakgrund de som är folkbokförda i Stockholm och som antingen är födda utomlands och/eller har ett utländskt medborgarskap.

Andelen personer med utländsk bakgrund varierar mellan stadsdelarna (diagram 8). I framför allt stadsdelarna Rinkeby, Kista, Skärholmen och Spånga-Tensta utgör befolkningen med utländsk bakgrund en stor del. Innerstadens stadsdelar är tvärtom de med en liten andel personer med utländsk bakgrund.

DIAGRAM 8

Befolkningens utbildningsnivåer

Rinkeby, Kista, Spånga-Tensta, Farsta och Skärholmen är också de stadsdelar som har den högsta andelen lågutbildade (diagram 9). Innerstadsstadsdelarna och Bromma är stadsdelarna med den högsta andelen högutbildade.

DIAGRAM 9

Sammanfattning

Kort kan man säga att de nordvästra stadsdelarna Rinkeby, Kista, Spånga-Tensta, Farsta och Skärholmen är stadsdelar med hög andel lågutbildade, låg inkomst och hög andel personer med utländsk bakgrund. Bromma, som också ligger i nordväst, sticker av och liknar mest innerstadsstadsdelarna. Dessa präglas av det omvända förhållandet; hög andel högutbildade, höga inkomster och låg andel personer med invandrarbakgrund. Dock finns en viss arbetslöshet även i dessa stadsdelar. Farsta och Vantör har en högre

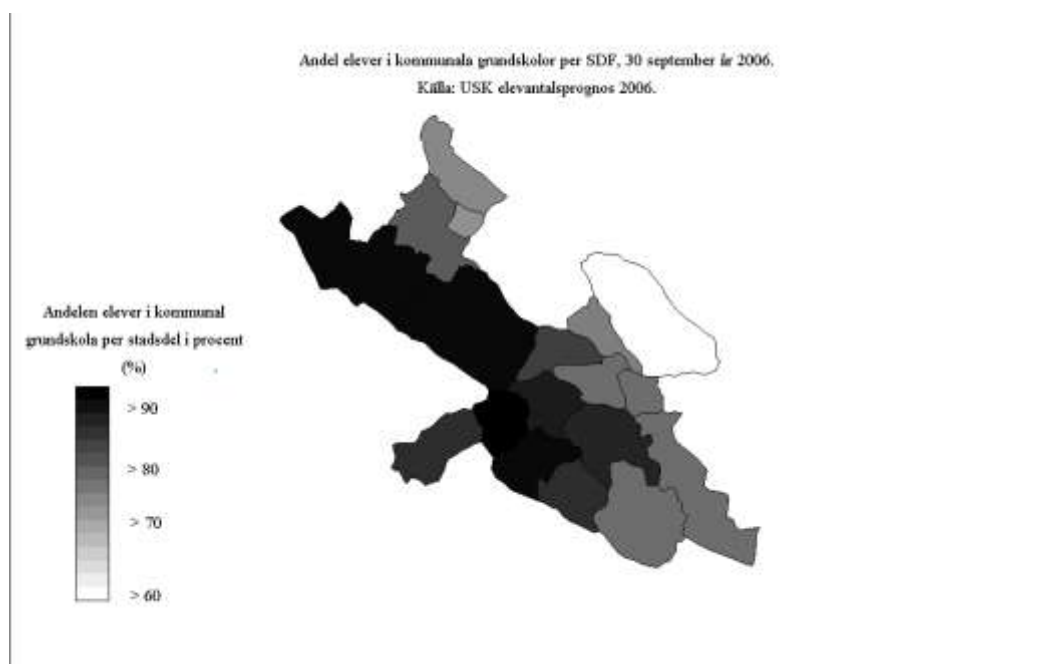
andel lågutbildade än övriga stadsdelar i söderort. Skärholmen och Vantör har en hög andel personer med utländsk bakgrund. Alla tre stadsdelarna har en hög andel såväl arbetslösa som personer med låg inkomst.

Elevflöden

Beroende på i vilken stadsdel skolan ligger finns skillnader i skolornas resultat. Det finns också skillnader när det gäller att välja kommunal eller fristående grundskola. Det kan delvis förklaras utifrån stadsdelarnas socioekonomiska struktur.

Karta 1 visar fördelning av elevandelar i kommunala grundskolor 2006. Av kartan framgår att elevantalet i kommunala grundskolor skiljer sig mellan olika stadsdelar. Lägst andelar i kommunala skolor har de nordvästra stadsdelarna, innerstadsstadsdelarna och de sydvästra stadsdelarna.

KARTA 1. ANDEL ELEVER I KOMMUNALA GRUNDSKOLOR PER STADSDEL 2006.

I nästan alla stadsdelar minskar elevantalet i de kommunala skolorna inom eller utanför den egna stadsdelen. Tendensen är att elever i ytterstaden väljer en fristående eller kommunal skola i innerstaden. Det leder i sin tur till att ytterstadsskolorna har svårt att fylla sina platser. Framför allt gäller det stadsdelar med en hög andel personer i befolkningen med utländsk bakgrund. Både förskolebarn och elever i grundskolan flyttar till förskolor och skolor närmare stadskärnan. Men ytterstadsstadsdelarna får inte påspädning av barn och elever från annat håll, vilket skapar stora problem för verksamheterna. Spånga-Tensta och Skärholmen är exempel på detta.

5. Kunskaper och lärande/Lärande och utveckling

Sammanfattande bedömning

Förskolan

Den bild som lämnas för förskolan är i stort lik den från tidigare år. Det finns en hög ambitionsnivå och ett stort intresse för att utveckla verksamheten i den riktning som målen anger. Inspektionen pekar på att kommunikation blivit mer centralt och att det finns bred kompetens och insikt om språkets betydelse för barns utveckling. Samtidigt uttrycktes vid analysseminarierna praktiska problem kring modersmålsstöd för barnen i förskolan.

Medvetenheten om att det är viktigt att dokumentera barnens inlärningsprocess har ökat. Förskolorna har kommit olika långt i arbetet med metoder för dokumentation och många förskolor har en bit kvar till att utveckla dokumentationen till ett verktyg för att utvärdera och vidareutveckla verksamheten.

Det verkar troligt att förskoleinspektörernas besök i förskolorna påverkar utvecklingen. Kvalitetsredovisningarna beskriver ofta hur förskolorna arbetar med just de utvecklingsområden som inspektörerna tagit upp

Grundskolan

Statistiken över nationella prov och betyg i grundskolan visar över lag på en positiv utveckling, på både kort och lång sikt. Genomsnittligt meritvärde, andel behöriga till gymnasiet och andel elever med betyg i respektive basämne har ökat, i synnerhet i svenska som andraspråk. Skillnaderna i måluppfyllelse mellan könen minskar och även mellan elever med svensk bakgrund och elever födda i Sverige med utländsk bakgrund.

Fler elever, både pojkar och flickor, når allt högre meritvärden i Stockholm än i landet i stort, vilket är positivt. Vid analysseminarierna väcktes frågan om det handlar om en faktisk kunskapsutveckling eller betygsinflation. En alternativ förklaring från seminarierna skulle kunna vara att lärarkårens bedömarkompetens förändras och att lärarna som underlag vid betygssättningen nu väger in mer korrekta aspekter enligt styrdokumentet än tidigare.

Betygsstatistiken ger en mindre positiv bild så till vida att den visar stora skillnader i måluppfyllelse mellan stadens grundskolor, i synnerhet när det gäller andel elever som når målen i alla ämnen. Även i staden som helhet är andelen elever som nått målen i samtliga ämnen betydligt lägre än andelen elever som når gymnasiebehörighet (betyg i svenska, matematik och engelska). En trolig förklaring till att fler elever blir behöriga till gymnasiet än godkända i alla ämnen är att skolor där eleverna har svårt att nå målen prioriterar basämnena. En intressant fråga är vilka ämnen som prioriteras bort och hur eleverna klarar studierna i gymnasieskolan. Både stadsdelarnas kvalitetsredovisningar och den befintliga statistiken på övergripande nivå ger intryck av att skolan är en treämnesskola. De ämnen som berörs är uteslutande de tre som har nationella prov. Hur skolan arbetar och uppnår resultat i de andra ämnena berörs inte.

Vid analysseminarierna betonades att betygsstatistiken inte ger någon fullständig och alltid rättvisande bild av en skolas kvalitet. Ingen hänsyn tas till faktorer som elevsammansättning och skolornas skilda strategier och arbetssätt kring elever med särskilda behov och elever med hög frånvaro, vilket avspeglar sig i statistiken. Samtidigt är det få skolor som använder SALSA som ett verktyg så att elevsammansättningen på skolan vägs in vid analys av skolans måluppfyllelse.

Liksom i förskolan bör enligt inspektörerna arbetet med dokumentation och återkoppling intensifieras i grundskolan och de individuella utvecklingsplanerna bör utvecklas.

Skolorna har ett tydligt fokus på kunskaper enligt inspektörerna. Även vid analysseminarier och i kvalitetsredovisningar framgår att ambitionen är hög samtidigt som det uttrycks behov av stöd i det konkreta kvalitetsarbetet. Något som visat sig problematiskt är att koppla arbetssätten till målen såväl de långsiktiga som de kortsiktiga samt att påvisa resultat med utgångspunkt i mål och arbetssätt. Det är också sällsynt att resultat redovisas på ett sätt så att det framgår för läsaren hur man kommit fram till dessa

resultat. De här problemen gäller flertalet skolformer. Många stadsdelar har god insyn i barnens/elevernas LUS-värden. De redovisar också resultaten från nationella prov, behörighet till gymnasiet och meritvärden men oftast endast för innevarande och föregående år. Längre serier har inte efterfrågats men skulle öka möjligheterna att göra djupare analyser. En del skolor gör femårsserier men utnyttjar dem inte till analyser. Inriktningen är främst att redovisa resultat.

Gymnasieskolan

Även i gymnasieskolan är betygsutvecklingen över den senaste femårsperioden övervägande positiv. Samtidigt som det genomsnittliga meritvärdet och andelen elever med grundläggande högskolebehörighet har ökat mellan 2002 och 2006 har andelen elever som läser reducerat program minskat kraftigt. Även medelbetygen i kärnämnen Svenska A, Svenska B och Matematik A har ökat. En negativ tendens under den senaste femårsperioden är att andelen IG i kärnämnen Svenska A, Engelska A och Matematik A har ökat något.

Budgetmålet för 2006 att 80 procent av eleverna på yrkesförberedande program skulle erhålla slutbetyg har uppnåtts inom barn- och fritidsprogrammet, byggprogrammet, medieprogrammet och omvårdnadsprogrammet. Det konstateras att några skolor med yrkesförberedande program talar om ett ökat intresse bland eleverna att söka till de programmen. Intagningspoängen har ökat markant vilket leder till mer motiverade elever där och en högre andel får slutbetyg. Andra program och skolor visar på det motsatta.

Andelen elever med högskolebehörighet var en procent lägre än 2005. Det innebär att målet att öka andelen elever med behörighet inte uppnåddes under 2006. Liksom i grundskolan finns i gymnasieskolan ett glapp mellan hur stor andel som når behörighet till nästa utbildningsnivå och hur många som får betyg i alla ämnen. 87 procent av eleverna med slutbetyg är behöriga till högskolan men endast 60 procent har betyg i alla ämnen.

Gymnasieskolans kvalitetsredovisning påtar att ”det är svårt att utifrån skolornas redovisningar utläsa om det beror på skolans arbetssätt att måluppfyllelsen är god eller om det faktiskt beror på elevgruppen på skolan.” En förklaring som återkommer när det gäller de sämre resultat som finns inom gymnasieskolan beror på dåliga förkunskaper vilket indirekt pekar på grundskolan. Samtidigt är det svårt att utläsa något intresse för att öka kunskapen eller att samverka kring övergången från grundskolan till gymnasiet.

Det konstateras att skolornas kvalitetsredovisningar uppmärksammar att elevernas bristande förkunskaper, studiemotivation och närvaro är viktiga skäl till att de inte når slutbetyg och grundläggande behörighet till högskolan.

Skolverkets lägesbedömning 2006 visade att elever med utländsk bakgrund måste ges bättre och effektivare svenskundervisning. Skolverkets mening är att det finns ett klart samband mellan elevernas svensk-kunskaper och deras ämneskunskaper. Men ingen av gymnasiernas kvalitetsredovisningar tar upp att detta stämmer. En del skolor nämner att eleverna numera har sämre förkunskaper när de börjar gymnasiet än tidigare.

På seminarierna i samband med utredningen om skillnader i måluppfyllelse med avseende på kön och bakgrund diskuterades problemet att det bland eleverna i gymnasieskolan finns en motvilja till att läsa svenska som andraspråk. Det upplevs som utpekande och som en nackdel att ha ämnet i betygsdokumentet. Enligt seminariedeltagarna finns olika arbetsformer för svenska som andraspråk både på grundskolor och gymnasieskolor. Vissa skolor arbetar med svenska som andraspråk integrerat. Andra arbetar med ämnet separat. Det väcker frågan om olika metoder ger olika resultat.

Vuxenutbildningen

Inom komvux minskade andelen avbrott från 2005 till 2006. Tidigare års negativa trend med en allt större andel icke godkända betyg har dessvärre fortsatt under 2006. Trots de senaste årens neråtgående trend är det i kvalitetsredovisningen för vuxenutbildningen svårt att se någon långsiktig strategi. Det talas om mentorskap, förändringar i arbetsstruktur men inga konkreta resultat.

Enligt en utredning om betygsutvecklingen på komvux som genomfördes under 2006 kan ingen enskild faktor av dem som tidigare är lyfts fram som möjliga förklaringar till den negativa betygstrenden förklara utvecklingen. Många av dem inverkar säkert i någon mån men förklaringen får sökas någon annanstans. Arbetsmarknadsläget har alltid varit en faktor som starkt påverkat all form av

vuxenutbildning. Det har de senaste åren varit svårt för unga att få arbete och den gruppen är också störst bland dem som läser på komvux. Utredningen gjorde en konsekvensanalys och föreslog åtgärder som ska ligga som grund för inriktningen av Komvux framöver.

- målgruppen bör avgränsas så att den grupp som verkligen behöver komvux i första hand får den
- introduktion om det svenska skolsystemet bör ingå som obligatorisk del i sfi och grundläggande vuxenutbildning
- satsning på information, vägledning, test före ansökan, validering av förkunskaper etc bör utredas och införas
- den grundläggande vuxenutbildningen bör ses över och anpassas till den målgrupp som söker till komvux idag.

Inom sfi minskade andelen godkända betyg något år 2006 jämfört med året innan.

Vid analysseminarierna diskuterades utredningens resultat. Företrädare för verksamheterna inom vuxenutbildningen instämde i slutsatserna. Det är inte helt otänkbart att IG är rätt betyg och kan tyda på en viss bedömaröverensstämmelse. Fler gemensamma seminarier på temat bedömaröverensstämmelse skulle kunna vara till hjälp. Man efterlyste också en översyn av grundläggande vuxenutbildning. Det konstaterades att en tendens finns att många unga känner sig trygga med att gå i skolan och går den ena grundutbildningen efter den andra.

Förskolan

Läroplanen för förskolan anger att barnen ska erbjudas en god pedagogisk verksamhet där omsorg, fostran och lärande bildar en enhet.

Den språkliga och sociala utvecklingen betonas liksom vikten av att den pedagogiska verksamheten genomförs så att den stimulerar och utmanar barnets utveckling. I stadens förskoleplan lyfts särskilt områdena kommunikation, språk och kultur fram som viktiga. I förskoleplanen anges att kraftfulla satsningar på varje barns språkutveckling är den enskilt viktigaste frågan i Stockholms förskolor.

Arbetsätt för att nå måluppfyllelse

En hög ambitionsnivå redovisas över lag av stadsdelarna vad gäller förskolornas arbete. Redovisade arbetsätt visar att stadsdelarna följer direktiven från det politiska systemet och att förskolornas personal visar stort intresse för att utveckla sina verksamheter. Den bild som lämnas är i stort likt den från tidigare år med den skillnaden att kompetensfondens insatser fått ett än större genomslag 2006. Utvecklingsområden som ofta nämns är språkutveckling, matematik, dokumentation, pedagogisk miljö, IT-satsning och genusprojekt (se vidare i kapitlet Kompetensfonden och dess påverkan på kvalitetsredovisningarna). I samband med dessa beskrivs också hur förskolornas pedagoger är förebilder och påverkar verksamheten genom sitt agerande. Genom samtalet stimuleras språket och värderingar tydliggörs. Miljöns utformning är en annan återkommande beskrivning, för att locka och stimulera lek och lärande, för att öka delaktighet och medbestämmande, för att bryta könsrollsmönster och för att främja integration. En annan påtaglig ingrediens i förskoleverksamheten är dokumentation av arbetet.

Resultat och måluppfyllelse

Även den resultatbild som lämnas i kvalitetsredovisningarna liknar den från tidigare år. Förskolans uppdrag att mäta verksamheten och inte individuella resultat gör det svårt att skapa en samlad aggregerad bild av resultaten och utvecklingen över tid.

Exempel på resultat som stadsdelarna beskriver är att barnen har mer utvecklade dialoger med varandra, barnen blir bättre på att kompromissa och barnens självförtroende ökar. Stadens förskoleinspektörer har i de förskolor som inspekterats observerat att kommunikation blivit mer centralt under det senaste året. Deras uppfattning är att ”personalen har en bred kompetens och insikt om språkets betydelse för barns utveckling både på teori- och metodplanet.” Vid analysseminarierna framkom att modersmålsstödet inte är helt problemfritt. Stöd i alla språk finns till exempel inte att tillgå från Språkcentrum. Många förskolor försöker använda sig av fast personal med samma modersmål som barnen men får då problem med att inte ha tillräckligt mycket svenska på förskolan. Ett par inspektörer framhöll vikten av att ha en medveten strategi när det gäller barnens modersmål och egna kultur och att våga visa på skillnader.

I kvalitetsredovisningarna tas upp att pedagogernas sätt att använda matematiska begrepp i det dagliga arbetet gör att barnen på ett naturligt sätt hanterar och behärskar matematiska problem. Bilden bekräftades vid analysseminarierna. Bland annat beskrevs barnens fascination över bokstäver och mängder och det förutskickades att många fler kommer att söka sig till högre utbildningar framöver än hittills beroende på att de fått ett naturligt förhållningssätt till dessa ämnen.

Andra resultat som tagits upp i kvalitetsredovisningarna är att den pedagogiska dokumentationen synliggör lärandeprocessen – hur barnen lär sig, pedagogernas medvetenhet ökar liksom föräldrarnas delaktighet och förståelse för förskolans arbete. Inspektörernas bedömning är att ”det är mindre vanligt med pedagogisk dokumentation som visar på lärandeprocesser som ger återkoppling till barnen och är underlag för reflektion i fortsatt planering av verksamheten.” ”Endast ett fåtal förskolor använder pedagogisk dokumentation för att utvärdera och vidareutveckla verksamheten.” Bilden från analysseminarierna är att många fortfarande främst ser barnpärmarna som ett minnesalbum från barnets tid på förskolan.

Miljöns utformning har lett till att barnen ges större möjlighet att välja aktivitet och material. Personalens medvetenhet om detta har enligt analysseminarierna ökat markant.

Satsningen på mindre barngrupper och att förskolorna själva utformar arbetet i mindre grupper gör enligt kvalitetsredovisningar och analysseminarier att barn i behov av särskilt stöd uppmärksammas och integreras i högre grad.

Grundskolan

Skolan skall enligt Lpo 94 ansvara för att eleverna inhämtar och utvecklar sådana kunskaper som är nödvändiga för varje individ. Dessa ger också grund för fortsatt utbildning.

Området lärande och kunskap speglar elevens hela kunskapsutveckling och innefattar alla ämnen som återfinns i de nationella styrdokument. Inom lärande och kunskap fokuserar skolplanen på två delområden; språkutveckling och matematik.

Stadens budget 2006 angav att andelen elever som lämnar grundskolan och uppnår kunskapsmålen ska öka.

Arbetsätt för att nå måluppfyllelse

Liksom när det gäller förskolan dominerar de arbetsätt som beskrivs i stadsdelarnas kvalitetsredovisningar av kompetensfondens språksatsningar i grundskolan. Flera skolor har byggt upp mattematiker och skolbiblioteken har fått bidrag till att bygga upp mer stimulerande miljöer. Att utforma tydliga mål för eleverna är en metod som ofta nämns. Det görs kartläggningar och analyser av elevernas kunskapsnivå och behov av stöd genom testning i förskoleklassen. Vid flera skolor som använt NTA-metoden (Naturvetenskap och Teknik för Alla) har den utgjort ett sätt att bidra till att öka språk- och kunskapsutvecklingen i de naturorienterade ämnena och svenska samtidigt som den fungerar som fortbildning för NO-personal. Det finns också möjlighet för elever att läsa matematik och engelska på gymnasienivå. (Se vidare om centrala utvecklingsinsatser i kapitlet Kompetensfonden och dess påverkan på kvalitetsredovisningarna).

För de elever som bedöms ha svårt att nå målen tas en rad exempel på olika åtgärder upp i nämndernas kvalitetsredovisningar. Särskilda undervisningsgrupper, nivågruppering i basämnena och åtgärdsprogram beskrivs återkommande. För elever utan eller med mycket begränsade kunskaper i svenska språket anordnas studiehandledning på elevernas modersmål. Även matematik på modersmålet finns i vissa skolor. Extraundervisning under loven, läxhjälp efter skoldagen och tidsbegränsade intensivkurser med speciallärarna är andra exempel. IT- specialprogram som underlättar för elever med dyslexi finns också liksom ett utvecklat arbete med portfoliometoden.

Utbildningsförvaltningen redovisar årligen antalet särskilda undervisningsgrupper. Enligt de senaste beräkningarna har antalet särskilda undervisningsgrupper de senaste åren inte förändrats (ca 180 stycken) men mellan och inom stadsdelarna är skillnaden stor. Den största elevgruppen i de särskilda undervisningsgrupperna är elever med inlärningssvårigheter. S:t Örjan, Stockholms intäktsfinansierade kommunala skola med enbart särskilda undervisningsgrupper, har med åren fått ta emot elever med mer och mer komplexa svårigheter.

Antalet särskoleklasser har minskat men i stället har antalet samundervisningsgrupper, där svaga grundskole- och starka särskoleelever undervisas tillsammans, ökat. Särskilda undervisningsgrupper och/eller särskoleklasser finns i 62 procent av stadens kommunala grundskolor.

Resultat och måluppfyllelse

De resultat som redovisas är oftast betygsresultat, resultat från nationella prov och värden från läsutvecklingsscheman (LUS). Stadsdelar med skolor med höga betyg- och provvärden refererar ofta till dessa som bevis på ett gott resultat. Stadsdelar med mindre goda resultat eller med en neråtgående trend framhåller istället att betygsresultat inte säger så mycket om de inte ställs i relation till skolornas elevsammansättning.

Utöver LUS finns få metoder för att följa elevernas utveckling över tid. Vid analysseminarierna har det framkommit att några stadsdelar arbetat med att ta fram metoder för att följa individernas utveckling via bland annat nationellt prov i år 5 och år 9 och ibland även kopplat till språkscreening i förskoleklassen.

Några skolor med stor andel elever med utländsk bakgrund noterar enligt kvalitetsredovisningarna en förbättring av elevernas studieresultat när föräldrar ges möjlighet att via hemspråket engagera sig i sina barns skolarbete.

Stadens grundskoleinspektörer ser som styrka hos de skolor som inspekterats under året ett tydligt fokus på kunskaper. En svaghet anser de att skolornas dokumentation av elevernas kunskapsutveckling är. Inspektörerna bedömer att ”arbetet med dokumentation och återkoppling bör intensifieras. De individuella utvecklingsplanerna bör utvecklas för att tydligare beskriva vilka mål eleven ska uppnå på lång och kort sikt och vilka insatser som ska göras. I samband med detta arbete bör också många av de lokala kursplanerna ses över i ett F-9 perspektiv där strävansmålen och mer kvalitativa kriterier bör få en mer framskjuten plats.” Inspektörerna konstaterar också att de åtgärdsprogram som upprättas för elever som bedöms behöva extra stöd i allmänhet koncentreras till elevernas tillkortakommanden i stället för att utvecklas mot att fokusera på elevernas tillgångar och miljöer där de fungerar bra.

Måluppfyllelsen i staden i helhet

Måluppfyllelsen inom kunskaper och lärande i stadens grundskoleverksamhet redovisas i termer av andel elever som nått målen på nationella prov, andel elever med gymnasiebehörighet, andel elever med betyg i respektive basämne, andel elever som nått målen i alla ämnen samt genomsnittligt meritvärde.¹ Flertalet av dessa sätt att mäta pekar på en ökad måluppfyllelse 2006 jämfört med 2005. I tabell 1 nedan är de mått där måluppfyllelsen ökat markerade med grått.

**TABELL 5:1. BETYGSSTATISTIK OCH NATIONELLA PROV
GRUNDSKOLAN ÅR 9**

	2005	2006
Genomsnittligt meritvärde	218,2	218,8
Andel elever behöriga till gymnasiet	88,4	89,3
Andel elever som nått målen i alla ämnen	75,0	74,4
Andel elever med betyg i svenska	96,9	97,0
Andel elever med betyg i svenska som andraspråk	77,1	82,5
Andel elever med betyg i matematik	92,6	93,6
Andel elever med betyg i engelska	93,5	93,7
Andel elever som nått målen i alla tre ämnen på nationella prov år 9	89,8	89,9
Andel elever som nått målen i nationellt prov i svenska år 9	96,9	97,5
Andel elever som nått målen i nationellt prov i svenska som andraspråk år 9	80,9	83,0
Andel elever som nått målen i nationellt prov i matematik år 9	91,6	91,0
Andel elever som nått målen i nationellt prov engelska år 9	97,1	96,1

¹ Samtliga uppgifter är hämtade från Skolverket och statistiska centralbyrån.

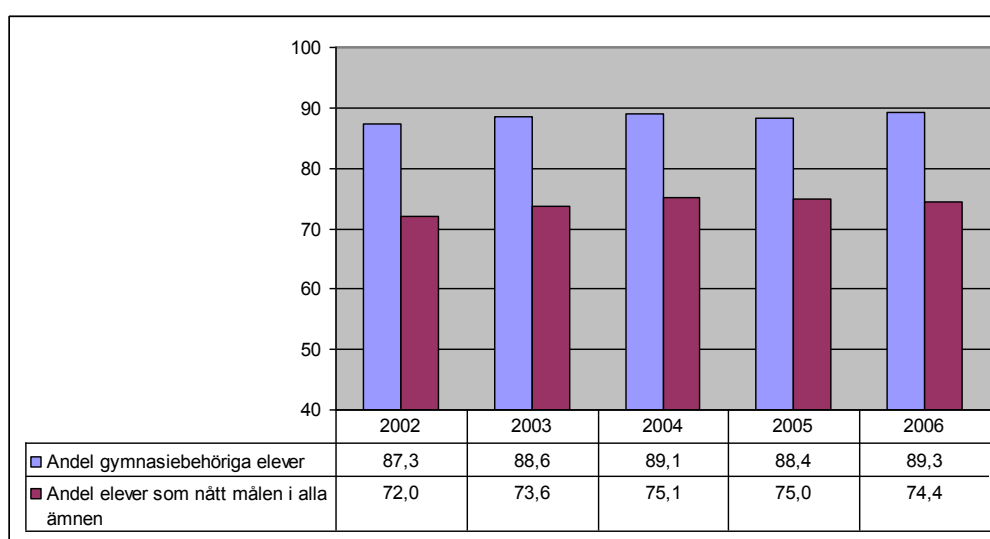
Andelen elever som är behöriga till gymnasiet ökade med en procentenhet till 89,3. Det innebär att ungefär 65 elever fler nådde behörighet till gymnasiet 2006 jämfört med 2005. Ungefär lika många fler elever lämnade grundskolan med godkänt betyg i matematik 2006 jämfört med 2005. Samtidigt sjönk andelen elever något som bedömdes ha nått målen i de nationella proven i matematik 2006.

Även i de nationella proven i engelska var det en mindre andel som nådde målen 2006 jämfört med året innan. Samtidigt lämnade en större andel elever grundskolan med betyg i engelska.

Den största procentuella ökningen av elever som nått målen fanns i svenska som andraspråk. En ökning skedde även i det nationella provet i svenska som andraspråk.

Även på längre sikt är trenden den att måluppfyllelsen ökar sett till såväl andel gymnasiebehöriga elever, andel elever som når målen i alla ämnen och genomsnittligt meritvärde (diagram 1 nedan och diagram 1 i sifferbilagan).

DIAGRAM 5:1. ANDEL GYMNASIEBEHÖRIGA ELEVER OCH ANDEL ELEVER SOM NÅTT MÅLEN I ALLA ÄMNE

Det kan konstateras att en betydligt större andel elever når behörighet till gymnasiet än som får godkänt i alla ämnen. Skillnaden var ungefär densamma 2006 som fem år tidigare.

Variation mellan skolorna

Betygsstatistiken uppvisar stora skillnader mellan skolorna. Detta illustreras i diagram 7 – 9 i sifferbilagan.

Med något undantag är skolorna med de högsta värdena desamma oavsett om jämförelsen avser meritvärden, andel gymnasiebehöriga elever eller andel som är godkända i alla ämnen. På motsvarande sätt är det samma skolor som har de lägsta snitten vid jämförelsen oavsett mått.

Gemensamma nämnare för skolorna som har de högsta betygssnitten är att en stor andel elever har föräldrar med hög utbildningsnivå och svensk bakgrund². Skolorna är belägna i innerstaden eller i områden där utbildningsnivå, sysselsättningsgrad och inkomstnivåer är höga. Förhållandena är de omvända i skolor med de lägsta snitten.

Variationen mellan skolorna är större när det gäller andelen som når målen i alla ämnen än andelen gymnasiebehöriga elever.

S:t Örjans skolor, som endast har elever i särskilda undervisningsgrupper, noterar att andelen elever med gymnasiebehörighet har sjunkit från 53 till 48 procent.

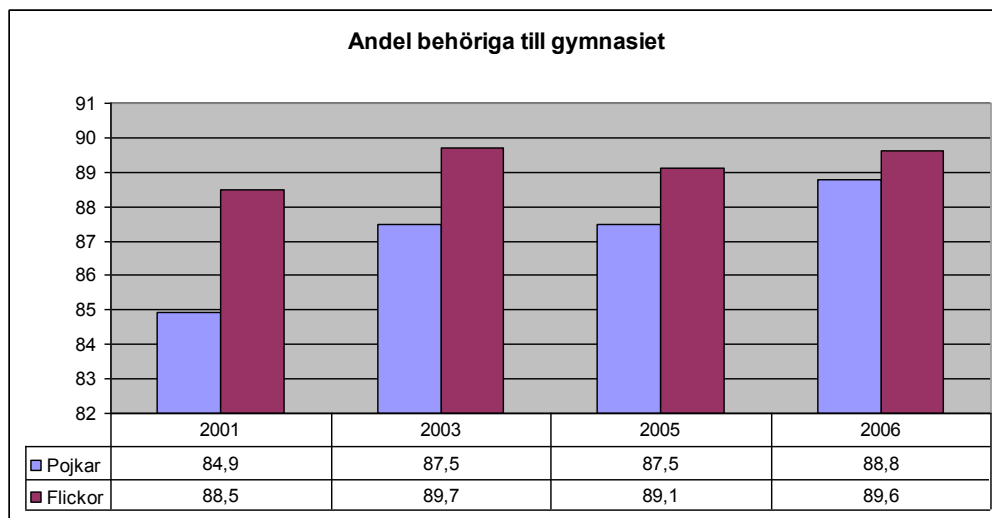
² Källa Skolverket SALSA

Skillnader mellan pojkar och flickor³

I Stockholm når flickorna som grupp målen i större utsträckning än pojkarna, vilket stämmer med riket i övrigt. En intressant trend över den senaste sexårsperioden är att skillnaderna mellan könen minskar, i synnerhet när det gäller behörigheten till gymnasieskolan.

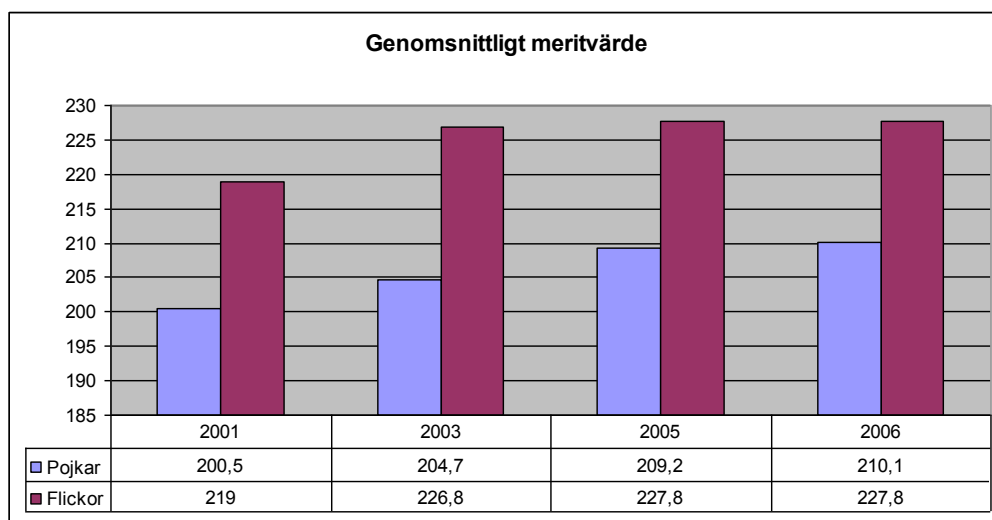
Pojkarna förefaller i högre grad satsa på att skaffa behörighet till gymnasiet än att få upp sina genomsnittliga meritvärden.

DIAGRAM 5:2. ANDEL FLICKOR RESPEKTIVE POJKAR BEHÖRIGA TILL GYMNASIET

Källa: SCB/USK

DIAGRAM 5:3. GENOMSnittligt MERITVÄRDE POJKAR RESPEKTIVE FLICKOR

Källa: SCB/USK

³ Utredningen om skillnader i måluppfyllelse med avseende på kön och bakgrund.

En större andel flickor än pojkar blev behöriga till gymnasiet 2006. I hälften av stadsdelarna har flickorna högre andel och i hälften mindre. Det finns därvid lag ingen skillnad mellan inner- och ytterstad. (se tabell 5 i sifferbilagan).

Det är fler flickor än pojkar som får höga meritvärden både i staden som helhet och i flertalet stadsdelars verksamhet. Stockholm har en större andel elever i de högsta meritvärdesintervallen än riket i stort. Trenden är dessutom den att allt fler, både pojkar och flickor, når de allra högsta meritvärdena (se diagram 3 och 4 i sifferbilagan).

Elever med olika bakgrund⁴

Det finns inom staden tydliga skillnader i måluppfyllelse mellan elever med olika bakgrund. Elever med svensk bakgrund (minst en förälder född i Sverige) når målen i större utsträckning än elever med utländsk bakgrund. Inom gruppen elever med utländsk bakgrund (båda föräldrarna födda utomlands) är dock skillnaderna stora. Elever som invandrat har svårare att nå målen, i synnerhet de som anlänt sent (se diagram 5 i sifferbilagan).

En positiv trend de senaste åren är att en allt större andel elever med utländsk bakgrund som är födda i Sverige når behörighet till gymnasieskolan. Skillnaderna mellan de eleverna och de med svensk bakgrund minskar. För gruppen elever som anlänt efter 11 års ålder är trenden den omvända. Det var en mindre andel som nådde gymnasiebehörighet 2006 än tidigare år.

Ser man till genomsnittligt meritvärde har detta stigit bland såväl elever med svensk bakgrund som bland elever med utländsk bakgrund. Ökningen är störst bland de senast anlända (se diagram 6 i sifferbilagan).

Gymnasieskolan

I läroplanen (Lpf 94) uttrycks det övergripande målet vara att "varje elev i gymnasieskolan, så långt det är möjligt tillägnar sig goda kunskaper i de kurser som ingår i elevens studieprogram".

I skolplanen framhålls de två prioriterade målområdena matematik och språkutveckling.

I stadens budget fanns målområdena att öka andelen elever med grundläggande behörighet till högskolan och att öka andelen elever med slutbetyg från de yrkesförberedande programmen.

Arbetsätt för att nå måluppfyllelse

Kompetensfondens påverkan slår tydligt igenom även i utbildningsförvaltningens kvalitetsredovisning för gymnasieskolan men inte så påtagligt som i förskola och grundskola. Språkutveckling, matematik och bedömaröverensstämmelse är områden som ägnats stor uppmärksamhet.

För såväl språk som matematik utförs tester av eleverna i årskurs ett för att identifiera dem som är i behov av stöd.

Som stöd i språkutveckling nämns utökad undervisningstid i svenska och svenska som andraspråk, läs- och skrivstudios, extrastimulans för de som når goda resultat och extrastöd i engelska för elever som varit kort tid i Sverige. Inspektörerna har utifrån de skolbesök de gjort under året dock vissa tveksamheter när det gäller arbetssätten för språkutveckling. "Eleverna erbjuds enligt vår bedömning i allmänhet goda möjligheter till stöd i lärandet. På många av skolorna finns speciallärare eller specialpedagoger som på olika sätt arbetar med elever i behov av särskilt stöd. På flera av skolorna fungerar denna verksamhet mycket bra. Det är däremot ganska ovanligt att skolorna har strategier för hur språkutveckling ska genomsyra all undervisning.

⁴ Utredningen om skillnader i måluppfyllelse med avseende på kön och bakgrund

Flera skolor har varit med i matematikvisionen. Lärare har kompetensutvecklats, de laborativa inslagen i undervisningen har ökat och flera skolor har minskat storleken på matematikgrupperna. Det är vanligt med matematikverkstäder och extra hjälp för elever som behöver det.

För att öka andelen elever med slutbetyg har några skolor satsat på att tidigt fånga upp elever som riskerar att inte få slutbetyg. Det kan innebära att de får gå ett fjärde år men också att skolan har bättre uppsikt och att ansvaret för att eleven får med sig tillräckliga gymnasiebetyg tydliggörs. Introduktion med bl a studieteknik och ansvarstagande finns också i några skolor i årskurs ett. Man arbetar även med att skapa ett studieklimat med lugn och ro, tydliggörande av vad som krävs i kursplanen, betygskriterier etc. Mindre grupper i matematik och svenska förekommer också.

Sommarskola anordnas varje sommar främst för elever inom de nationella och specialutformade programmen med betyget/omdömet icke godkänt i kärnämnen.

Gymnasiesärskolans uppgift är att förbereda eleverna för vuxenlivet när det gäller arbete, boende och fritid. Särskola finns vid fem av stadens gymnasier och har totalt ca 350 elever. Eftersom eleverna är en mycket heterogen grupp återspeglas det i arbetssättet och varierar med det program respektive gymnasium bedriver. Eleverna arbetar ofta i projektform och tränas att ta eget ansvar, att samarbeta och att ta egna initiativ. För att träna och utveckla koncentrations- och kommunikationsförmåga försöker personalen urskilja elevernas olika sätt att ta instruktioner och hjälpa dem att hitta nya och mer fungerande sätt att förstå vad som ska göras. Det kan ske med hjälp av bilder, pictogram, teckenspråk och att få uttrycka sig genom estetiska ämnen. Temastudier/temaarbeten, resträning, läs- och skrivperioder och praktik är andra arbetssätt.

Resultat och måluppfyllelse

Måluppfyllelsen i gymnasieverksamheten som helhet

Måluppfyllelsen inom kunskaper och lärande i stadens gymnasieverksamhet redovisas i termer av andel elever med slutbetyg av avgångselever, betygsmedelvärde, andel elever med grundläggande behörighet till högskola, andel elever med godkänt i alla ämnen, andel elever med reducerat program och medelbetyg respektive IG i vissa kärnämnen (se tabellen nedan och tabellerna 5 - 10 i sifferbilagan). Positiv utveckling markeras med mörkare grå färg.

TABELL 5:3 BETYGSSTATISTIK GYMNASIESKOLAN⁵

	2005	2006
Andel elever med slutbetyg av avgångselever	89	88
Andel elever med grundläggande behörighet till högskola ⁶	88	87
Andel elever med godkänt i alla ämnen ⁷	60	60
Andel elever med reducerat program ⁸	7	5
Betygsmedelvärde	14,73	14,92
Medelbetyg i SV A	14,7	14,8
Medelbetyg i SV B	14,5	14,7
Medelbetyg i EN A	15,1	15,2
Medelbetyg i MA A	13,5	14
Andel IG i SV A	1,5	1,2
Andel IG i SV B	3,6	3,5
Andel IG i EN A	2,5	1,9
Andel IG i MA A	2,9	2,8

Under det senaste året har andelen elever med grundläggande behörighet till högskolan minskat en procent. Det motsvarar drygt 40 elever med slutbetyg. Budgetmålet 2006 att öka andelen elever med högskolebehörighet har således inte uppnåtts. Även andelen elever med slutbetyg sjönk en procentenhet. 60 procent av eleverna med slutbetyg har godkänt i alla ämnen, vilket inte är någon skillnad i jämförelse med 2005.

Utvecklingen under den senaste femårsperioden (2002 – 2006) är övervägande positiv (se tabell 6 i sifferbilagan). Samtidigt har det genomsnittliga meritvärdet ökat från 14,35 till 14,92. Andelen elever med grundläggande högskolebehörighet ökade från 84 till 87 procent och andelen elever som läser reducerat program minskade från 14 till 5 procent. Även medelbetygen i kärnämnen Svenska A, Svenska B och Matematik A ökade. Negativa tendenser under femårsperioden är att andelen IG i kärnämnen Svenska A, Engelska A och Matematik A ökat något.

Skillnader mellan program och programgrupper

Det senaste årets betygsutveckling uppdelat på yrkesförberedande⁹ och studieförberedande¹⁰ program visar att andelen elever med slutbetyg sjunkit inom båda programgrupperna. Framförallt har andelen sjunkit på de yrkesförberedande programmen, från 80 till 75 procent (se tabell 7 i sifferbilagan).

⁵ Samtliga uppgifter är hämtade från Utbildningsförvaltningen.

⁶ Av avgångselever med slutbetyg

⁷ Av avgångselever med slutbetyg

⁸ En elev kan befrias från undervisning i en eller flera kurser, om eleven önskar det och har påtagliga studiesvårigheter som inte kan lösas på annat sätt. En elev kan befrias från kurser som motsvarar högst 10 procent av det antal gymnasiepoäng som krävs för ett fullständigt nationellt eller specialutformat program.

⁹ Här inkluderas de program där minst 15 veckors APU är obligatoriskt. Programmen är barn- och fritidsprogrammet, byggprogrammet, elprogrammet, energiprogrammet, fordonsprogrammet, handels- och administrationsprogrammet, hantverksprogrammet, hotell- och restaurangprogrammet, industriprogrammet, medieprogrammet, naturbruksprogrammet, omvårdnadsprogrammet och yrkesdansarna (praktik efter planering i nära samarbete med branschen).

I stadens budget för 2006 sattes målet att 80 procent av eleverna inom varje yrkesförberedande program skulle erhålla slutbetyg. Målet uppnåddes inom barn- och fritidsprogrammet, byggprogrammet, medieprogrammet och omvårdnadsprogrammet (se diagram 10 i sifferbilagan). Det uppnåddes inte på Fordonsprogrammet, Handels- och administrationsprogrammet, Hotell- och restaurangprogrammet, Hantverksprogrammet, Livsmedelsprogrammet, Naturbruksprogrammet och Yrkesdansarna. På de studieförberedande programmen fick 90 procent av eleverna slutbetyg, vilket var en procent färre än året innan.

Liksom föregående år nådde 83 procent av eleverna med slutbetyg på yrkesförberedande program högskolebehörighet. På de studieförberedande programmen steg andelen med högskolebehörighet från 90 till 91 procent 2006. Men skillnaderna är stora mellan programmen. På Omvårdnadsprogrammet var 100 procent av eleverna med slutbetyg behöriga till högskolan medan endast 69 procent var det på Handels- och administrationsprogrammet.

Fordonsprogrammet sticker ut såtillvida att andelen elever med slutbetyg det senaste året har sjunkit från 56 procent 2005 till 50 procent. Det gör att programmet har den lägsta måluppfyllelsen med det måttet mätt. Samtidigt ökade andelen högskolebehöriga med slutbetyg från fordonsprogrammet från 55 till 84 procent.

Skillnader mellan pojkar och flickor

Utredningen om skillnader i måluppfyllelse med avseende på kön och bakgrund visade att skillnaderna mellan pojkar och flickor till viss del minskat i gymnasieskolan. Utredningen följde utvecklingen från 2004 till 2006 när det gäller andelen elever som tagit ut ett slutbetyg fyra år efter påbörjade gymnasiestudier och hur stor andel av dem som var behöriga till gymnasieskolan (se diagram 11 - 15 i sifferbilagan). Pojkarna har knappt in på avståndet till flickorna om man ser till andelen högskolebehöriga. Det är framförallt på de yrkesförberedande programmen som pojkarnas måluppfyllelse ökat mer än flickornas. Skillnaden mellan andelen pojkar och flickor är dock i stort sett oförändrad. Utredningen visade också att skillnaderna mellan könen är störst på gymnasieprogram där det ena könet är mycket underrepresenterat, vilket stämmer överens med de nationella förhållandena.

Elever med olika bakgrund

När skillnaderna i måluppfyllelse mellan elever med olika bakgrund studerats framträder inte lika stora skillnader mellan elevgrupperna i gymnasieskolan som i grundskolan. Måluppfyllelsen är till exempel inte lägst bland de senast anlända.

Men i studien ingick inte det individuella programmet, där många elever som inte nått målen i grundskolan studerar vidare. På det individuella programmet har 75 procent av eleverna utländsk bakgrund, varav merparten är födda utomlands. Det kan jämföras med de studie- och yrkesförberedande programmen där andelen elever med utländsk bakgrund är 13 procent. (Se diagrammen 16 och 17 i sifferbilagan)

Det individuella programmet

Skolorna ska redovisa hur många elever på det individuella programmet som under läsåret blev behöriga till gymnasieskolans nationella och specialutformade program. Tyvärr är inte statistiken tillförlitlig när det gäller hur många av eleverna som fick godkända betyg i svenska, matematik och engelska. Men 125 elever fick under läsåret 2005/2006 betyg i alla tre behörighetsgivande ämnena och blev behöriga.

Vuxenutbildning

Förordningen för vuxenutbildningen anger att kommunens stöd till de vuxnas lärande skall utformas utifrån den enskildes behov och förutsättningar. Individuella studieplaner ska upprättas för alla. Enligt stadens skolplan är språkutveckling och matematik prioriterade målområden.

I stadens budget för 2006 sattes målet att 80 procent av de studerande ska uppnå godkända betyg.

¹⁰ Som studieförberedande program räknas estetiskt program, naturvetenskapligt program, samhällsvetenskapligt program och teknikprogrammet.

Arbetsätt för att nå måluppfyllelse

Utbildningsförvaltningens redovisning slår fast att många enheter, särskilt inom komvux, mycket medvetet satsar på att säkra att de studerande valt rätt utbildning, rätt nivå och passande studietakt. Det sker främst genom att

- enheterna är tydliga med innehåll i olika kurser och hur lärandet utformas genom kartläggnings- och målsamtal
- individuella studieplaner
- vid kursstart dela ut en meritportfölj till de studerande med mål och betygskriterier angivna (en enhet inom sfi)
- satsning på grundläggande studieteknik (en enhet inom sfi)
- satsning på yrkessvenska inom sfi
- skolans profilering blir avgörande för uppläggnings- och studietekniken av studierna
- examinationerna utformas så att de ger förutsättningar för personer med olika inlärningsstilar att få variation i hur de redovisar sina kunskaper och när
- satsningar på att utveckla stödfunktioner och diagnostisera vilka som är i behov av stöd ("stödstugor", individuella stödtimmar och att tydliggöra för de studerande vilka kunskaper de förväntas inhämta).

Utbildningsförvaltningen ser en tydlig koppling mellan hög närvaro och godkänt betyg på kurserna och man arbetar för att utveckla uppföljningssystem och kontaktarbete.

Inom särsvux har alla studerande en individuell studieplan som är avpassad efter varje individs specifika behov och förutsättningar. Undervisningen har ett klart vuxenperspektiv och anpassning sker för att de studerande ska få använda så många sinnen som möjligt.

Resultat och måluppfyllelse

Komvux

Tidigare års negativa trend med en allt större andel icke godkända betyg inom komvux höll i sig under 2006. I synnerhet gäller det inom den grundläggande vuxenutbildningen. (Se diagram 18 och 19 i sifferbilagan). I samma takt minskar andelen godkända och väl godkända betyg.

En positiv utveckling är att andelen avbrott inom komvux minskat från 21 procent år 2005 till 17 procent 2006. Antalet individer som bytte kurs var 6 073 (av 21 116) 2006 vilket är en minskning jämfört med 2005 (7 312 studerande).

Sfi

Totalt sett minskade andelen godkända betyg inom sfi något och uppgick till 68,5 procent 2006 att jämföra med 70 procent 2005. Framförallt sjönk andelen på kurs A (kortutbildade). Där är å andra sidan antalet studerande lägst. (Se diagram 20 i sifferbilagan).

På nivå D (högutbildade) genomfördes 1 136 nationella prov, varav 74 procent med godkänt resultat. Färre fick alltså godkänt på det nationella provet än som slutligen fick godkänt betyg (82 procent).

Avbrott är ett problem för måluppfyllelsen på sfi. Bland de avbrott som registrerats under 2006 beror knappt 10 procent på att den studerande börjat arbeta, ca 6 procent på sjukdom, drygt 5 procent på graviditet/barnledighet, ca 2 procent på att individen flyttat till annan kommun och 16 procent på annan känd anledning. Till den största delen avbrott, 60 procent, är dock orsaken inte känd. En och samma person kan stå för flera avbrott under ett år.

I sin kvalitetsredovisning redogör utbildningsförvaltningen för vad som är grundläggande förutsättningar för att lyckas med studierna; att ha ett tydligt syfte med sina studier, medvetenhet om förutsättningarna, personliga lärostilar hur redovisning ska ske samt att det krävs kontinuerlig aktivitet och en löpande dialog. Samtidigt konstaterar förvaltningen att medvetenheten om detta är växlande bland enheterna och att det

därför ”krävs en tydligare fokusering på just detta, att de studerande får grepp om sitt eget sätt att lära och att utvärdera sitt eget lärande – skolans ansvar och arbete för att nå målen.” Man påtalar att det behövs ett fördjupat mentorskap och förändringar i arbetsstrukturen. Eftersom de studerande inom vuxenutbildningen är en mycket heterogen grupp med varierande förkunskaper, förutsättningar och villkor blir individualisering och flexibilitet nyckelord. Förvaltningen konstaterar vidare att de insatser som idag görs på introduktion och inledande samtal är betydelsefulla men i många fall inte tillräckliga och förståelsen för läroprocessen är inte sällan bristfällig.

Stadens inspektör för vuxenutbildningen påpekade i sin årsrapport att ett återkommande utvecklingsområde är att kursgrupperna på grundläggande nivå många gånger är mycket ojämnt sammansatta. De spridda förkunskaperna och tidigare erfarenheter gör att det finns fortsatt behov av individualiserad undervisning. Inspektören föreslår som utvecklingsområde ”Skulle riktad lärarfortbildning och insatser eller stöd mot en tydlig individualisering kunna möta den enskildes förkunskaper och varierande behov av kunskaper?” I de intervjuer inspektören haft med studerande framgår att de har svårt att förstå att de måste arbeta självständigt. Den klassrumsbundna undervisningen på grundläggande nivå, som har kontinuerligt intag, kan utgöra ett hinder för inläringen när läraren tvingas ta alltför stor hänsyn till nytillkomna studerande på bekostnad av dem som redan finns i gruppen. Inspektören saknar också strategier för att informera om studieteknik och vilka krav som ställs på kurserna.

Inspektören konstaterar vidare att den ökade förekomsten av stöd i olika öppna former (mattestuga, öppen studiehall etc) utnyttjas av de som vill nå de högsta betygsstegen och inte alltid av de studerande som vill nå godkända resultat. Som ännu ett utvecklingsområde anger inspektören ”Skulle stöd till verksamheterna i arbetet med att analysera resultaten kunna öka verksamhetsutvecklingen och samverkan med de studerande för att hitta former för ytterligare individualisering?”

6. Bedömning och betyg

Sammanfattande bedömning

Under 2005 och 2006 har staden drivit projektet Likvärdig bedömning och betygssättning. Syftet med projektet har varit att öka möjligheterna till likvärdig bedömning och betygssättning i stadens skolor och mellan skolor och skolformer. Lärare och skolledare från grundskolor och gymnasieskolor har tittat närmare på hur styrdokumentet beskriver att bedömning och betygssättning ska genomföras och fört dialog kring kunskapskvaliteter och kriterier. Projektet är avslutat, men det framkom vid analysseminarierna att intresset är stort liksom behovet av en fortsättning. Detta sker på frivillig basis i de nätverk som byggdes upp under projektiden.

Under de senaste fem åren har utbildningsförvaltningen årligen genomfört en undersökning om sambandet mellan grundskole- och gymnasiebetyg. Resultatet för hela perioden är att den genomsnittliga avvikelsen minskar något jämfört med vad som skulle vara idealiskt utifrån den statistiska modellen.

Arbetsätt för att nå måluppfyllelse

De flesta stadsdelar redovisar att grundskolorna deltagit i kompetensfondens projekt om bedömaröverensstämmelse. Vid många skolor delges eleverna vilka betygskriterier som finns och vilka krav som ställs.

Även flertalet gymnasieskolor deltog i projektet under 2006. Av kvalitetsredovisningen för gymnasieskolan framgår att alla gymnasieskolor arbetat med likvärdig bedömning i många olika sammanhang, i ämneskonferenser lokalt på skolan, mellan gymnasieskolor och i samarbete med grundskolan. Flertalet skolor har arbetat med att ta fram övergripande lokala tolkningar av betygskriterierna i alla kurser liksom arbetsmaterial som mentor/handledare/lärare använder vid utvecklingssamtal och ämnessamtal med sina elever om hur de ligger till i förhållande till målen.

Av kvalitetsredovisningen för vuxenutbildningen framgår att bedömning och betyg är ett tydligt prioriterat målområde. Det finns gott om lärande exempel runt om på skolorna till exempel vad gäller att kommunicera genomarbetade lokala konkretiseringar av mål och betygskriterier till de studerande. Något större erfarenhetsutbytet mellan skolorna tycks dock inte ske.

Resultat och måluppfyllelse

Flera av stadsdelarnas kvalitetsredovisningar påpekar att det för grundskolans del fortfarande finns bristande kunskap och fortsatt efterfrågan på mer arbete med att tydliggöra och utveckla kravnivåer och betygskriterier.

Av kvalitetsredovisningen för gymnasieskolan framgår att arbetet med betygskriterierna har inneburit att betygen i de olika kurserna är mer samstämmiga. Flera skolor anser sig nu ha väl genomarbetade dokument som håller hög kvalitet för de generella betygskriterierna.

Gymnasieinspektörernas bild utifrån de skolor de besökt är att diskussioner och samarbete om likvärdig bedömning samt former för återkoppling av kunskapsutveckling genom till exempel digitala informations- och kommunikationsplattformar har förbättrats under det senaste året. Även samtal mellan respektive ämneslärare och elev bedöms ha förbättrats. Samtidigt behöver användandet av kursmål och betygskriterier i undervisningen som hjälpmedel för lärande utvecklas liksom formerna för återkoppling av kunskapsutveckling i förhållande till kursmål/ämnesmål och betygskriterier. ”Eleverna får nästan alltid en skriftlig återkoppling på sin kunskapsutveckling. Denna varierar i kvalitet och användbarhet för eleverna. Det är vanligt att den skriftliga återkopplingen kompletteras med ett samtal med respektive ämneslärare. Vår uppfattning är att denna muntliga information i allmänhet är viktigare än den skriftliga, då den innebär möjlighet till dialog. Vår bedömning är därför att även de lärare som ännu inte gör det bör komplettera den skriftliga återkopplingen av elevernas kunskapsutveckling med en muntlig sådan.”

Inspektörerna anser vidare att det behövs diskussioner på vissa skolor om vad utvecklingssamtalen främst ska vara till för, kompetensutveckling i samtalsmetodik och fortsatt utveckling av samverkan inom och mellan skolor om likvärdig bedömning och betygssättning.

Inspektörerna tar även upp ett ämne som inte berörs i kvalitetsredovisningarna. De säger att eleverna inom vissa yrkesutbildningar upplever att det finns inofficiella kriterier, t ex allmänt ansvarstagande, som lärarna tillämpar utanför de officiella vid betygssättningen.

Resultat från den årliga brukarundersökningen i gymnasieskolan visar att 52 procent av eleverna inom den kommunala gymnasieskolan är mycket eller ganska nöjda när det gäller att omdömen/betyg är rättvisa. 59 procent av eleverna är mycket eller ganska nöjda med utvecklingssamtalen.

Sambandet mellan grundskolebetyg och gymnasiebetyg

Utbildningsförvaltningen genomför årligen en undersökning om sambandet mellan grundskolebetyg och gymnasiebetyg. För 2006 redovisas för första gången ett mått som avser att visa förändringar när det gäller bedömaröverensstämmelsen i staden som helhet. I undersökningen jämförs varje grund- och gymnasieskola med övriga grund- och gymnasieskolor när den gäller betygssättningen i skolår 9 respektive slutbetyg i gymnasiet. Om överensstämmelsen i betygssättningen är total ska värdet enligt denna statistiska modell ligga på 0. Den sammanvägda avvikelsen har räknats fram genom att för respektive skolform lägga samman varje skolas mått på avvikelse från 0 och dela det framräknade värdet med antalet skolor inom respektive skolform som ingår i undersökningen (bortfall se nedan). Tabellerna 1 och 2 nedan visar alltså att såväl grund- som gymnasieskolor visar avvikelser från det ideala värdet 0 i olika grad och att båda skolformerna visar en tendens till mer generös än restriktiv betygssättning.

Andelen skolor som enligt den statistiska modellen uppvisar tendens till mycket restriktiv eller generös betygssättning har minskat. Samtidigt har även andelen skolor som inte uppvisar någon större tendens till vare sig generös eller restriktiv betygssättning minskat. Både grundskolor och gymnasieskolor visar tendens till mer generös än restriktiv betygssättning. Gymnasieskolan uppvisar dock en mindre avvikelse än grundskolan från vad som enligt den statistiska modellen skulle vara ideal bedömaröverensstämmelse.

TABELL 1. UTVECKLINGEN BETYGSSÄTTNING I KOMMUNAL GRUNDSKOLA

	2001/02	2002/03	2003/04	2004/05	2005/06
Totalt antal skolor	47	47	48	48	48
Andel skolor som inte uppvisar större tendens till varken generös eller restriktiv betygssättning	53 %	53 %	50 %	54 %	44 %
Andel skolor med tendens till mycket restriktiv betygssättning	11 %	11 %	6 %	4 %	4 %
Andel skolor med tendens till mycket generös betygssättning	13 %	11 %	15 %	11 %	8 %
Total sammanvägd avvikelse	0,74	0,73	0,75	0,67	0,63

TABELL 2. UTVECKLINGEN BETYGSSÄTTNING I KOMMUNAL GYMNASIESKOLA

	2001/02	2002/03	2003/04	2004/05	2005/06
Totalt antal skolor	30	30	30	30	30
Andel skolor som inte uppvisar större tendens till varken generös eller restriktiv betygssättning	73 %	67 %	60 %	70 %	60 %
Andel skolor med tendens till mycket restriktiv betygssättning	3 %	0 %	0 %	3 %	0 %
Andel skolor med tendens till mycket generös betygssättning	3 %	0 %	3 %	3 %	7 %
Total sammanvägd avvikelse	0,57	0,65	0,57	0,51	0,54

Den statistiska modell som undersökningen bygger på har vissa begränsningar som är viktiga att känna till. Alla faktorer som kan tänkas påverka betygsutvecklingen har inte kunnat vägas in i modellen. Undersökningen ger heller inte en helt aktuell bild eftersom den bygger på meritvärden för elever som

lämnade grundskolan våren 2003 och som tog ut slutbetyg från gymnasiets nationella program våren 2006. Det går med andra ord inte att använda undersökningen för att visa resultat från projektet Likvärdig bedömning och betygssättning eftersom det endast pågick under åren 2005 och 2006.

Under analysseminarierna var frågan uppe om vilken nytta skolorna har av undersökningen och med hur stora intervall man anser att den bör göras. Intresset för jämförelserna är stort och det poängterades att skolledarna tar ansvar för frågan och tillför den nytt bränsle. Det är också viktigt att hålla de etablerade nätverken igång och så småningom inrikta arbetet på det nya betygssystem som kommer. En intressant jämförelse skulle också vara att jämföra resultaten för skolorna med skolornas värden i SALSA och se om de pekar åt samma håll.

Många framförde synpunkten att det skulle vara bra om skolorna kommenterade sina resultat från jämförelsestudien i sina kvalitetsredovisningar. Resultaten borde även resultera i diskussioner mellan grundskolan och gymnasiet och gärna att man auskulterar hos varandra för att öka förståelsen för hur underlaget för betygssättningen ser ut.

7. Inflytande och ansvar

Sammanfattande bedömning

Inspektörernas årsrapporter under senare år har tagit upp att skolorna borde definiera vad de menar med inflytande eftersom det då blir lättare att följa upp. Därför krävdes i stadens anvisningar för kvalitetsredovisningar för 2006 att samtliga nämnder skulle definiera begreppet. Ett mycket litet fåtal har gjort det. Överlag är detta målområde det som alla förvaltningar skriver minst om. Det förefaller svårt. Men ingen beskriver den svårigheten.

Som en samlad bedömning kan allmänt sägas att det inte har hänt mycket i jämförelse med de föregående årens resultat. Inflytande och delaktighet är ett svårt område. Ett eller annat råd eller forum kan ha tillkommit inom grundskolan och gymnasieskolan, men inflytandet över det egna lärandet och undervisningen i skolan är på samma nivå som tidigare. I grundskolan hänvisas mycket av elevernas inflytande och delaktighet till de individuella utvecklingsplanerna. Samtidigt är det osäkert vad som behandlas i dem.

Flera stadsdelar skriver mer om föräldrainflytande än barninflytande när det gäller förskolan. Texterna rör mer det enskilda barnets inflytande, inte barngruppens. Det vore intressant att följa de delaktiga barnens fortsatta utveckling upp i grundskolan och studera om de blir mer aktiva i sitt lärande eller om de ses som besvärliga och obstinata.

Även när det gäller grundskolan är inflytande det målområde man skriver minst om. Få stadsdelar nämner elevernas inflytande i fritidshemmet, i förskoleklassen, i särskolan.

Liksom föregående år ligger gymnasieskolans fokus på råd av olika slag och man har varit aktiv i olika projekt. Men när det gäller att sträva efter att varje elev tar personligt ansvar för sina studier och utövar aktivt inflytande över sin utbildning är läget detsamma som föregående år.

Inom vuxenutbildningen är det fortsatt svårt att engagera de studerande i olika råd liksom att i sitt eget lärande. Det är oklart om de studerande och lärarna når varandra i den kommunikation som finns. Enligt inspektören förstår en del av de studerande inte vikten av den egna insatsen i studierna om de ska nå målen. Mot bakgrund av betygsutvecklingen inom komvux är det ytterst angeläget att anpassa informationen och undervisningen till den målgrupp som studerar inom vuxenutbildningen. Uppenbarligen förmår inte målgruppen som grupp att ta till sig den information som ges idag.

Förskola

Förskolan ska sträva efter att varje barn utvecklar sin förmåga att ta ansvar för sina egna handlingar och förskolans miljö, utvecklar sin förmåga att uttrycka sina tankar och åsikter och därmed få möjligheter att påverka sin situation samt utvecklar sin förmåga att förstå och handla efter demokratiska principer genom att få delta i olika former av samarbete och beslutsfattande (Lpo 98)

Arbetsätt för att nå måluppfyllelse

Nästan alla stadsdelar ger liknande beskrivningar av arbetsätt. Barnen har varit delaktiga i förskolans rutiner och arbete. Miljöns utformning ger barnen möjlighet att själva välja och påverka vad de vill göra. Pedagogerna arbetar med att medvetet föra dialog och bekräfta barnens val och synpunkter. Genom observationer och den pedagogiska dokumentationen ser pedagogerna vidden av barnens inflytande och hur de nyttjar miljön. Barnen har getts möjlighet att påverka sin vardag genom att tränas i demokratiska arbetsformer, t.ex. att göra medvetna val, att uttrycka sig, förstå regler och rutiner, övat i att förstå följderna av eget handlande och ta ansvar för dem.

Många stadsdelar beskriver också föräldrarnas inflytande i verksamhet. Detta sker genom att personalen tar tillvara föräldrarnas kunskap om sina barn i inskolningssamtalen. Föräldrarna deltar aktivt vid inskolning och får därmed också god insyn i förskolans verksamhet. Barnen och deras aktiviteter dokumenteras i bilder och visas för föräldrarna så att de kan följa verksamheten. Vikten av den dagliga kontakten betonas. Då kan personalen ge respons direkt på frågor och synpunkter. Föräldrarna får månads- och informationsblad och de bjuds in till föräldramöten. Individuella utvecklingsplaner för barnen upprättas tillsammans med föräldrarna.

Resultat och måluppfyllelse

De verktyg förskolorna använder för att bedöma resultatet är främst dokumentationer, observationer, barnintervjuer.

Det är svårt att utläsa några särskilda resultat. Men stadsdelarna uppfattar att barnen är mer kreativa och tar mer ansvar och att de uttrycker vad de vill när de vet att de kan påverka. Barns åsikter, engagemang och intressen tas tillvara även i utformningen av förskolans miljö. En stadsdel påpekar att barnen oftast blir mer koncentrerade och lugna när de får vara delaktiga och ha inflytande. Många stadsdelar konstaterar att inflytande fortfarande är ett utvecklingsområde.

Inspektörerna är i sin årsrapport lite mer kritiska än stadsdelarna. De framhåller att på många förskolor begränsas barns inflytande till att göra olika val (lekpark, lekmaterial, lekkamrat). På knappt en tredjedel av de under läsåret inspekterade förskolorna har inspektörerna lyft fram sättet att arbeta med inflytande som en styrka för förskolan. Det är få förskolor som utvecklat verksamheten så att barnens egna åsikter tas tillvara på ett medvetet och aktivt sätt.

Inspektörerna framhåller vidare att ”de allra flesta förskolor erbjuder och genomför utvecklingssamtal tillsammans med föräldrarna. Det är för det mesta den individuella utvecklingsplanen, IUP, som är grunden för samtalet och den upprättas i samråd med föräldrarna. De mallar för IUP vi sett uppvisar en stor variation i struktur och innehåll samt att syftet är oklart. En farhåga finns i att förskolorna utformar IUP där barnets prestationer och utveckling bedöms efter fastställda normer.”

Grundskola

Skolan ska sträva mot att varje elev tar ett personligt ansvar för sina studier och sin arbetsmiljö, successivt utövar ett allt större inflytande över sin utbildning och det inre arbetet i skolan samt har kunskap om demokratins principer och utvecklar sin förmåga att arbeta i demokratiska former (Lpo 94)

Skolan ska arbeta medvetet för att ge eleverna inflytande och ansvar för såväl det egna lärandet som skolan som helhet (Stockholms skolplan)

Arbetsätt för att nå måluppfyllelse

Stadsdelarna uppger allmänt att skolorna ser vikten av tydliga mål, kursbeskrivningar och kriterier/bedömningsgrunder för att eleven och föräldrarna ska kunna ha inflytande över det egna arbetet i skolan. Delaktigheten och dialogen sker vid de individuella utvecklingssamtalen och dokumenteras i utvecklingsplanen. I övrigt finns klass-, elev-, matråd och brukarenkäter samt på enstaka stadsdelar elevskyddsombud. Enstaka stadsdelar har också samlingar på fritidshemmen där barnen får uttrycka tankar och åsikter.

Många arbetar med att vidareutveckla inflytandet över den egna lär- och arbetssituationen. Portfolio är det hjälpmedel som oftast används.

Utöver de individuella utvecklingssamtalen sker föräldrainflytande genom föräldraråd, förvaltningsråd, föräldrastyrelser, vecko- och månadsbrev på hemsidan samt skolornas egna brukarenkäter och klagomålshantering.

Resultat och måluppfyllelse

Övergripande kan sägas att måluppfyllelsen är väsentligt större när det gäller det ”klassiska” inflytandet i form av olika råd än inflytandet över den egna utbildningen.

Stadsdelarna uppger att de kommit en bit på väg med att översätta lokala kravnivåer och kriterier till eleverna. De försöker tydliggöra dessa i skolvardagen t ex genom att ha dem anslagna i klassrummet. Stadsdelarna uttrycker också att skolorna blivit bättre på att skriva, följa upp och utvärdera individuella utvecklingsplaner och åtgärdsplaner tillsammans med eleverna.

Grundskoleinspektörerna noterar att de vid samtliga under läsåret besökta skolor har bedömt att elevernas ansvar och inflytande är ett utvecklingsområde. De konstaterar vidare att eleverna anser att deras inflytande och ansvar över arbetssätt och undervisningens innehåll är starkt begränsat. Men de anser sig ibland kunna vara med och påverka redovisningssättet. Inspektörerna tycker att ”de flesta skolor saknar ett inflytandeperspektiv i sina arbetsplaner, vilket troligtvis bidrar till den osäkerhet som präglar många pedagogers agerande.” Enligt inspektörerna är ”en central del av möjligheterna till inflytande och ansvarstagande hur verksamheten och arbetet i vardagen utvärderas tillsammans med eleverna. Vår bedömning är att flertalet skolor saknar ett genomtänkt utvärderingssystem. De viktiga frågorna kring kunskap och lärande - Vad har jag lärt mig? - Har jag nått det uppsatta målet? - Vad behöver jag förbättra?, finns inte alltid med. Ibland kan orsaken till detta vara otydliga och/eller bristfälligt kommunicerade mål och kriterier. Detta gör att många utvärderingar ofta handlar om vad som varit roligt, trevligt eller hur mycket man gjort. Detta kan också utvärderas men bör inte utgöra fokus.”

Gymnasieskola

Skolan ska sträva efter att varje elev tar ett personligt ansvar för sina studier och sin arbetsmiljö, aktivt utövar inflytande över sin utbildning, stärker sin tilltro till den egna förmågan att själv och tillsammans med andra ta initiativ, ta ansvar och påverka sina villkor och utifrån kunskap om demokratins principer vidareutvecklar sin förmåga att arbeta i demokratiska former och utvecklar sin vilja att aktivt bidra till en fördjupad demokrati i arbetsliv och samhällsliv. (Lpf 94)

Skolan ska arbeta medvetet för att ge eleverna inflytande för såväl det egna lärandet som skolan som helhet. (Stockholms skolplan)

Arbetssätt för att nå måluppfyllelse

En hel del tid i gymnasiet ägnas åt att bygga upp fungerande strukturer med olika forum som ger eleverna möjlighet till inflytande. Det finns forum av olika slag; inriktningslag, skolkonferenser, elevråd, klassråd, matråd och utskott. En skola har under läsåret haft en lokal styrelse med elevmajoritet. På några skolor är eleverna med vid anställning av ny personal.

När det gäller det egna lärandet lyfter gymnasieskolans kvalitetsredovisning fram att fem skolor inom ramen för kompetensfonden har deltagit i ett demokratiinflytandeprojekt (Elevroll i förändring).

När det gäller gymnasiesärskolorna uppger förvaltningen att några skolor har klassråd, elevråd och skolkonferenser. Genom att uppmuntra eleverna att uttrycka vad de tycker, tänker och vill bidrar skolan till att göra eleverna mer självständiga och ge dem en grundtrygghet. Genom att vara ute i samhället tränas ansvaret för den egna personen och gruppen. Den individuella studieplanen, som upprättas tillsammans med elev och förälder bidrar också till att såväl elev som förälder är delaktig.

Resultat och måluppfyllelse

Gymnasieskolan har i samband med demokratiprojektet ”Elevroll i förändring” definierat vad den menar med inflytande.

Erfarenheter från demokratiprojektet redovisas. Där framgår att elevernas reella inflytande är sammanvävt med strukturen på skolan. När elever i projektskolorna svarat på vissa frågor visar det sig att det har framkommit hur elevernas delaktighet i skolkonferenser och elevråd kan bli bättre. Däremot är det inte lika vanligt med svar på hur elevinflytandet i undervisningen ska stärkas. Både lärare och elever har dock uttryckt en vilja att få tid att prata om det som berör skolan och studierna. Båda har behov av att mötas på andra villkor än de som klassrummet erbjuder.

Arbetet har fungerat bra i skolan med lokalstyrelse med elevmajoritet. Men det har varit svårt att få flertalet elever aktiva och att hitta bra former för stormöten. I elevutvärderingen säger 70 procent att de har möjlighet att påverka besluten och att deras synpunkter tas tillvara.

Att det är svårt att väcka elevernas engagemang understryks även av gymnasieinspektörernas årsrapport. Där framhålls att de elever som är med i olika råd oftast är ambitiösa och vill påverka skolans liv men för den större andelen elever är det svårt att skapa engagemang. Inspektörerna konstaterar att på skolor med låga intagningspoäng är det vanligt att eleverna tar för lite ansvar trots att de har möjlighet. Där blir lärarens ledarskap extra viktigt.

När det gäller ansvarstagande tar inspektörerna upp sen ankomst som ett stort problem, eftersom det förekommer i nästan alla skolor. Inspektörerna anser att många lärare bör arbeta mer aktivt för att hitta metoder att i högre grad stödja elevernas ansvarstagande. Inspektörerna framhåller också att den skriftliga återkoppling eleverna får på sin kunskapsutveckling varierar i kvalitet och användbarhet för eleverna.

Förutom föregående års brukarundersökningsresultat finns inga resultat eller analys presenterad från gymnasiesärskolan.

Vuxenutbildning

Skolan ska arbeta medvetet för att ge eleverna inflytande i och ansvar för såväl det egna lärandet som skolan som helhet. (Stockholms skolplan)

Arbetssätt för att nå måluppfyllelse

I utbildningsförvaltningens kvalitetsredovisning för vuxenutbildningen går det inte att skilja ut skolformerna komvux och sfi men det framgår tydligt att anordnarna upplever det som en svår utmaning att definiera mål för inflytande. Som inflytande ses möjligheten att välja anordnare, tider och studieformer. Under kurs tiden har de studerande i allmänhet svårt att få tid till och motivation för att påverka sin studiesituation.

Viktiga instrument är utvärderingar löpande under kursens gång när det gäller undervisning och arbetsmiljö. De studerandes delaktighet i det egna lärandet och upplägget av studierna sker vid lärarnas och de studerandes arbete med den individuella studieplanen.

Inom särsvux har alla studerande en individuell studieplan som arbetas fram i samverkan med läraren. Där uppmärksammas även den studerandes behov av vägledning. Planen utvärderas i slutet av läsåret då man diskuterar om målen uppnåtts, om det finns förutsättningar att förlänga studierna eller om det är aktuellt med ett uppehåll.

Resultat och måluppfyllelse

För det mer formella inflytandet i form av klassråd/deltagarråd och elevråd finns strukturer på de flesta enheter. Men det är svårt att göra det arbetet angeläget för de studerande. Som skäl anförs kort studietid och sociala omständigheter. Av utvärderingarna framgår att de studerande oftast tycker sig komma till tals, blir lyssnade till och är nöjda.

Förvaltningen konstaterar att de studerande vanligen inte utövar så stort inflytande över sitt eget lärande utan ofta väljer ett färdigt kurspaket eller låter lärarens planering styra lärandet.

Stadens inspektör för vuxenutbildningen konstaterar i sin årsrapport att de studerande inom vuxenutbildningen fått ökade möjligheter att ta ansvar i studierna under de senaste tre åren.

”Verksamheterna har blivit tydligare på att presentera kursmål och betygskriterier framförallt på den gymnasiala nivån. Tester och repetitionsövningar finns som stöd för att tydliggöra eventuella kunskapsluckor och kan visa på vad den studerande kan hämta in själv. Trots det är detta ett utvecklingsområde att med hjälp av de nationella styrdokumenterna öka de vuxnas ansvarstagande i studierna. Inom sfi-undervisningen föreslås att man informerar om studiemetoderna för att de studerande skall förstå vikten av den egna insatsen för att nå målen.”

Inspektören framhåller vidare att det inte alltid är klart för de studerande att samtalen med läraren är ett utvecklingssamtal med syfte att visa individen var denne befinner sig i förhållande till kursplanen. Det kan få till följd att många inte uppfattar att deras egen medverkan är viktig för att nå målen. Det får i sin tur till följd att den studerande inte aktivt arbetar för att komma vidare.

8. Normer och värden/ Olikheter som tillgång

I stadens anvisningar för kvalitetsredovisningar 2006 angavs vissa fokusområden.

- Frånvaro
- Arbetsmiljö
- Elevhälsoorganisationen

Under året tillkom att likabehandlingsplaner enligt lagstiftningen ska redovisas i kvalitetsredovisningen.

Samtliga dessa områden faller under målet normer och värden. Frånvaro och arbetsmiljö redovisas därför separat i slutet av kapitlet.

Enligt stadsdelarnas kvalitetsredovisningar är grundskolorna klara med sina likabehandlingsplaner eller i några fall arbetar med dem. Fyra stadsdelar har inte likabehandlingsplaner för förskolan medan övriga har det eller arbetar med dem. Gymnasieskolan har likabehandlingsplaner men däremot ännu inte gymnasiesärskolan. Vuxenutbildningen saknar hittills likabehandlingsplaner.

Sammanfattande bedömning

En sammanfattande bedömning är att skolorna arbetar mycket och seriöst med detta målområde. Ofta är de framgångsrika i enskilda fall, men förankring av olika program och planer saknas. Många olika metoder används och redogörs för men utan att nämna något om hur effekterna utvärderas. Förskolan är dock den skolform som utmärker sig genom en strukturerad dokumentation. Ingen kvalitetsredovisning nämner förskoleklassen under normer och värden. Skolbarnsomsorgen nämns i samband med värdegrundsarbetet som ett komplement och som viktig för trivsel och trygghet i skolan.

Att kompetensfondens projekt i genuspedagogik har slagit igenom märks i stadsdelarnas och gymnasieskolans texter. Många uttrycker att pedagogerna fått nya insikter om arbetet och sin roll.

I förskolan finns många beskrivningar av hur barnens olika kulturella bakgrunder används som tillgång i verksamheten. Av detta finns inte ett spår i nämndernas kvalitetsredovisningar för grundskolan.

Det sägs att elevhälsoorganisationen har betydelse. Personal i elevhälsoarbetet räknas upp men överlag är det svårt att utläsa någon helhetssyn och systematik i elevhälsoarbetet eller hur skolan använder den information som finns inom skolan för att stödja och främja elevernas arbete och välmående.

Flera stadsdelar listar olika metoder mot mobbning och uttrycker att det är viktigt att arbeta med värdegrunden. Men få resultat redovisas. Alla beprövade metoder visar att arbetet mot mobbning kräver helhetssyn, systematik, kontinuitet och att alla måste delta. Den typen av systematik finns inte beskriven.

Gymnasieskolan lyfter fram genusfrågor och sex- och samlevnadsfrågor under värdegrundsarbete medan gymnasiesärskolan framhåller kost och motion. De resultat som finns grundar sig företrädesvis på brukarundersökningar och enkäter. Inspektörerna ger dock skolorna bra betyg, men uttrycker missnöje med attityden till rökning på skolgården.

Vuxenutbildningen uppger sig satsa på värdegrundsfrågorna, men det är endast inspektören som redovisar resultat som att det råder ett moget, engagerat och gott klimat.

Kvalitetsredovisningarna nämner ett antal metoder för att registrera skolk men beskriver inga resultat av någondera metoden.

Vid analysseminarierna ställdes frågan varför den olovliga frånvaron ökar. Kan orsaken finnas hos skolan och vad innebär skolplikten för elever, föräldrar och skolan?

Vid samtliga tillfällen fanns en stor enighet om att det hittills varit svårt att få något bra system för registrering. Alla hade stora förhoppningar och tilltro till det nya system som kommer att användas av alla grundskolor och finnas på Skolwebben. Det kommer att lösa många problem.

En del i frånvaron som vållar problem men som är svårt att komma åt är den långa frånvaron som föräldrar medverkar till. Det kan vara att åka tillbaka för en längre tid till sitt gamla hemland, följa med föräldrar på långa utlandssestrar eller att föräldrarna håller barnen hemma. Orsakerna kan skifta; det kan vara en kulturfråga eller att skolan inte känns viktig. Och den enda sanktion som finns mot föräldrar är vite. Även om ett ärende tas upp i nämnd händer ingenting därefter. Skolan kan bara förmedla vilka hemarbeten eleven måste klara av.

Två stadsdelar har testat att samla elever med hög frånvaro i en särskild undervisningsgrupp och då klarar många målen i basämnena. Synpunkter framfördes även om att man bör uppmärksamma sen ankomst.

Under analysseminarierna nämndes att om eleverna inte går till skolan kan det också ur ett lärarperspektiv bero på att läraren upplevs dålig. Om det är stor frånvaro på vissa lärares lektioner bör man analysera problemet för att få till stånd en utveckling. Det behöver skolledningarna ha stöd med.

Som ingång till ämnet arbetsmiljö vid seminarierna konstaterades att i stadsdelarnas kvalitetsredovisningar redogörs inte för mål, visioner eller policydokument med nollvision mot mobbning. Beror det på att sådan saknas och i så fall varför?

Under diskussionerna framkom att alla inte tror att stockholmsenkätens siffror är tillförlitliga. Eleverna är enkättrötta och fyller i lite hur som helst.

Det framkom att personalen inte alltid uppfattar att en elev mobbas. Man ser inte kamrattrycket, mycket sker digitalt och det finns många makter som styr ungdomar som vuxna inte känner till. Barnen ska idag stå emot mycket. I förskolan arbetar man för att vara en bra kamrat. Detta borde utvärderas senare upp i åldrarna. Gav det arbetet effekt, fick barnen med sig något?

Ett annat problemområde som diskuterades under seminarierna var att en baksida på medaljen med individualitet och valfrihet är att om en elev mobbas och skolan avkräver föräldrarna ansvar så flyttar de eleven till en annan skola, men mönstret sitter kvar. Många tänker i första hand på sig själva. Föräldrarna reagerar på andra barn och flyttar sina egna om de tycker de har fel umgänge. Numera väljer man inte bara till nya klasskamrater utan också från andra.

Förskola

Arbetsätt för att nå måluppfyllelse

Förskolorna arbetar utifrån läroplanen med ett öppet och demokratiskt klimat. Stadsdelarna beskriver också förskolornas arbete med jämställdhet, genus och att barns olikheter är en tillgång. De vuxna har varit förebilder för barnen i det dagliga arbetet. Barnen har uppmuntrats att uttrycka sina tankar och idéer och att lyssna på andra. Pedagogerna har varit nära barnen och observerat dem i olika situationer och gett det stöd de behövt i leken, i relationer och vid konflikter, för att utveckla sin empatiska förmåga och sociala kompetens. Öppenhet, respekt och omsorg om det enskilda barnet har präglat förskolornas arbete enligt kvalitetsredovisningarna. Man arbetar ofta i små grupper för att ge varje individ bättre utrymme.

Ett aktivt arbete med att stärka barnens identitet och självkänsla samt ta tillvara barnens erfarenheter och kulturella bakgrund beskrivs. Förskolorna stärker barnens identitet och självkänsla genom att ta tillvara det mångkulturella i det vardagliga arbetet. De skapar möjligheter för att ge barnen förståelse för svenska och internationella kulturer i samband med firande av olika högtider och vid sång- och musiksamlingar.

Barn i behov av särskilt stöd integreras i barngrupperna. Ofta är insatserna individuellt utformade och de organiseras med hjälp av personalförstärkning, specialpedagogiskt stöd m m. Åtgärdsplaner upprättas, följs upp och utvärderas tillsammans med föräldrarna. De flesta stadsdelar har ett resurscentrum där förskolorna kan söka hjälp och stöd i arbetet med barn som är i behov av särskilt stöd.

Flera stadsdelar redovisar ett medvetet förhållningssätt när det gäller barns hälsa och de arbetar förebyggande inom området att äta bättre och röra sig mer. Flera förskolor serverar numera fruktsallad i stället för glass vid barnens födelsedagar.

Några stadsdelar beskriver rutiner och arbete för att säkra barnens miljö. Det finns t.ex. rutiner för kriser och för att inventera miljön vad gäller luft, buller, brand och olyckor. . Många stadsdelar beskriver också hur miljöarbetet är en naturlig del i verksamheten. De källsorterar, komposterar matrester, släcker onödig belysning, använder inte torkskåp i onödan. En övergång till lågenergilampor är också uttryck för förskolors miljöarbete.

Resultat och måluppfyllelse

De flesta stadsdelar anser att måluppfyllelsen är god inom målområdet normer och värden. Generellt beskriver de att värdegrundsarbetet har gett personalen en ökad medvetenhet om sin roll och sin betydelse som förebild. Många vill fortsätta sitt arbete kring genusfrågor.

Sannolikt har förskolornas värdegrundsarbete också haft betydelse för barn i behov av särskilt stöd. Stadsdelarnas redovisningar och förskoleinspektörerna vittnar om ett gott arbete och integration på förskolorna vad gäller barn i behov av särskilt stöd. En stadsdel har noterat att kompetensfondens kurser kring barn i behov av särskilt stöd lett till färre ansökningar. En annan stadsdel beskriver att de arbetar med att ta fram ett utvärderingsinstrument för att följa upp åtgärdsprogrammen. Förskolorna uttrycker att de vill fortsätta att utveckla genusarbetet och framhåller vikten av att pedagogerna är förebilder så att de blir medvetna om sitt eget agerande. I arbetet på förskolan sägs flickor och pojkar ha getts samma möjlighet att utvecklas och komma till tals.

Barnen är stolta över sitt ursprung vilket visar sig i att de t.ex. gärna berättar om ”sitt” land och vad saker heter på deras modersmål.

Stadens förskoleinspektörer konstaterar att det endast är få förskolor som tagit tillvara och synliggjort den kulturella mångfalden som finns i förskolan. Vid ett analysseminarium beskrevs det som att förskolan är bra på att visa likheter, men vågar ännu inte lyfta olikheter. Det finns även en osäkerhet om vilket arbetssätt som ska användas för att stödja och tillgodose barnens rätt till modersmålsstöd enligt inspektörerna. ”På förskolor, som har många barn med olika språk och kulturbakgrund, påtalar personalen ibland svårigheter att organisera arbetet så att stödet blir en integrerad del av förskoleverksamheten. Det fungerar bra på många förskolor, men vår uppfattning är, att barnen ibland ’plockas’ ur gruppen och ’språkundervisas’ enskilt eller i liten grupp, vilket inte är enligt intentionerna i förskoleplanen.

I likhet med tidigare årsrapporter, riktar förskoleinspektörerna kritik mot att det på många förskolor finns en osäkerhet om vilka arbetssätt som kan användas för att aktivt stödja modersmålet och att utveckla svenska som andraspråk. Det är endast några få förskolor, som har hög medvetenhet och kunskap gällande barns andraspråkutveckling.”

Grundskola

Arbetssätt för att nå måluppfyllelse

Jämställdhetsfrågor arbetar många skolor med och i en del stadsdelar finns genuspedagoger som hjälp i arbetet. I de lägre klasserna arbetar man främst med attityder men högre upp åldrarna är jämställdhet ett verkligt prioriterat område.

Skolhälsans årsrapport och rapporter från Skolverket och Folkhälsoinstitutet pekar på en ökad fysisk och psykisk ohälsa bland landets barn och ungdomar. Stadsdelarna beskriver hur skolorna arbetar med att erbjuda eleverna hälsosammare mat, att diskutera hälsofrågor och att bedriva drogförebyggande arbete. Vid många skolor finns olika friskvårdsprojekt som t.ex. schemalagda promenader, lek och rörelse i undervisningen, ”röris”, ”vägra sitta still” och simning för överviktiga elever. Många skolor har deltagit i Handslaget. På initiativ av landstinget deltar en del skolor i ett projekt med fluorsköljning för elever i förskoleklass och skolår 5 i invandrartäta stadsdelar.

Samtliga stockholms elever i skolår 4 och 8 har haft ett hälsosamtal med sin skolsköterska. Utgångspunkten för samtalet är en enkät med frågor om livsstil, hälsa och trivsel som eleverna fyllt i. (Resultat redovisas nedan under rubriken ”Arbetsmiljö”) Målet är att med individuella samtal få en uppfattning om elevernas upplevelse av trygghet. Resultaten diskuteras senare mellan skolöverläkaren, rektor m fl för att finna lämpliga möjligheter att hjälpa till där det behövs.

Några stadsdelar beskriver att rektorerna tillsammans med personal från socialtjänst och fritidsverksamheter arbetat fram en gemensam värdegrund och en strategi för att arbeta med barn och unga i stadsdelen.

När det gäller genusarbete och jämställdhet sammanfattar inspektörerna läget så här. ”De skolor som har nått längst i genusarbetet har oftast väl förankrade handlingsplaner och policys som även omfattar eleverna. De jämställdhetsplaner som finns på de flesta skolor är oftast formulerade utifrån ett vuxenperspektiv och utarbetade för stadsdelens förvaltning. Behovet är till vissa delar stort och genuspedagogerna skulle enligt vår bedömning kunna ha en mer framträdande roll i utvecklingen mot en mer medveten strävan efter en jämställd verksamhet.”

Resultat och måluppfyllelse

Värdegrunden och elevhälsostrategin har blivit levande dokument i skolan enligt stadsdelarnas kvalitetsredovisningar. Personalen upplever att den har blivit säkrare i sitt agerande när den ska hantera olika konflikter. Genom projektet Handslaget har fler elever sökt sig till olika lokala idrottsföreningar.

Flera stadsdelar har i år liksom tidigare år arbetat med att minska antalet externa placeringar. I de stadsdelarna har skolorna under året arbetat aktivt med att skapa en miljö som fungerar även för elever med särskilda behov.

Gymnasieskola

Arbetsätt för att nå måluppfyllelse

Utbildningsförvaltningens kvalitetsredovisning för gymnasiet framhåller också att skolorna arbetar aktivt med värdegrundsfrågorna inom sex- och samlevnadsundervisningen och i Livskunskap. Flera skolor har olika former av genus/jämställdhetsgrupper.

Idrott och hälsa är obligatoriska ämnen i flera skolor. Skolmaten är ett annat prioriterat område.

En av gymnasiesärskolorna har haft ett projekt ”Friskare-smartare-gladare” inom ramen för kompetensfonden. Fokus låg på kost och motion. Bl a anställdes en kock och elevernas gymnastiklektioner dubblerades. Enligt kvalitetsredovisningarna har en skola haft obligatorisk Livskunskap och en skola arbetar för att skapa och behålla ett gott klimat, vi-känsla och att möta elevernas oro och individuella svårigheter.

Resultat och måluppfyllelse

Utbildningsförvaltningens kvalitetsredovisning framhåller att de enkätundersökningar de flesta skolor gör visar tillfredsställande resultat.

En skola satsade stort på skolmåltider med näringsriktig kost men eleverna var inte nöjda. En del föredrog snabbmat och halvfabrikat.

Drygt 1 600 betyg sattes i ämnet Livskunskap under läsåret och närmare 1 450 fick godkänt eller högre.

För gymnasiesärskolan redovisar utbildningsförvaltningen endast resultat från brukarundersökningar.

Inspektörerna framhåller rökningen på skolgården som ett problem. ”Det är på vissa skolor vanligt att eleverna röker på skolgården utan att personalen ingriper. Det är till och med vanligt att personalen går förbi rökande elever på skolgården utan att säga något. Vår bedömning är att detta av personalen i allmänhet inte anses vara ett prioriterat problem och/eller ett problem som det är svårt att hantera. Eftersom det är fråga om ett lagbrott och skolor ska främja laglydnad är detta förhållningssätt inte tillfredsställande.”

Vuxenutbildning

Arbetssätt för att nå måluppfyllelse

Utbildningsförvaltningens kvalitetsredovisning framhåller att det råder stor medvetenhet på de olika enheterna om vikten av värdegrundsfrågorna. De betonas i introduktionen av de nya studerande och utgör ett naturligt inslag i undervisningen. ”Gemensam är förståelsen av och satsningen på att tillsammans med de studerande utveckla ett förhållningssätt både människor emellan på studiearbetsplatsen och till det gemensamma arbetet, lärandet.”

Inom särvtux sammanfattas normer och värden med hur man bemöter varandra. Verksamheten präglas av synen att alla respekterar varandra med ett vuxet förhållningssätt och att alla studerande kan utvecklas och lära sig oavsett ålder och funktionshinder. En handlingsplan mot mobbning och kränkande behandling finns, även i en lättläst version.

Resultat och måluppfyllelse

Stadens inspektör för vuxenutbildningen anser att vuxenutbildningen utmärks av ett gott klimat, som karaktäriseras som moget och engagerat. De normer och värden som vuxit fram är i allmänhet kända även om de studerande inte har reellt inflytande över dem. De studerande känner sig sedda och bekräftade. Möjligheten att välja och byta anordnare förstärker enligt inspektören upplevelsen av att vara respekterad och kunna påverka sin situation på ett positivt sätt.

Frånvaro

I stadens anvisning inför 2006 års kvalitetsredovisningar angavs frånvaro som ett av två fokusområden. Bakgrunden är bl a att skolhälsovården sedan några år tillbaka påtalat att ”forskningen kunnat visa att skolfrånvaro ska ses som en viktig markör för ohälsa, bristande välbefinnande, risktagande beteende och vantrivsel/livsleda. Skolk kan kopplas till ett normbrytande beteende – ju fler riskbeteenden desto högre förekomst av skolk.”

Grundskola

Den första juli 2006 infördes bestämmelser om obligatorisk information till vårdnadshavare om frånvaro i grundskolan. Det är rektors ansvar att se till att vårdnadshavarna kontaktas och att skolan har rutiner för hur detta ska ske.

Arbetsätt för att nå målpuppfyllelse

Flera stadsdelar skriver att skolorna håller på att förbättra sina uppföljningssystem för frånvaro. Två beskriver att skolorna utarbetat system för hur de rapporterar icke anmäld frånvaro samma dag till föräldrarna.

En stadsdel beskriver att hög frånvaro rapporteras till elevhälsan för ytterligare insatser. Om skolans insatser är otillräckliga för att komma till rätta med hög olovlig frånvaro tas kontakt med socialtjänsten.

Ytterligare en kvalitetsredovisning beskriver att ett administrativt IT-baserat system har införts under året som medfört en snabbare kontakt med elevernas familjer och elevhälsan. Om en ökad frånvaro observerats för en elev fokuseras diskussionen kring dennes undervisningssituation och kamratrelationer.

Resultat och målpuppfyllelse

Frånvaroresultaten anges inte i nämndernas kvalitetsredovisningar, däremot metoderna för registrering.

Av kvalitetsredovisningarna framgår att för en del elever räcker det med att skolan och föräldrarna kommer överens om att ha daglig kontakt för att närvaron ska öka. För andra hjälper inte ”föräldratrycket” alls, och för ytterligare andra blir det en positiv förändring om en ”betygsvarning” har förmedlats.

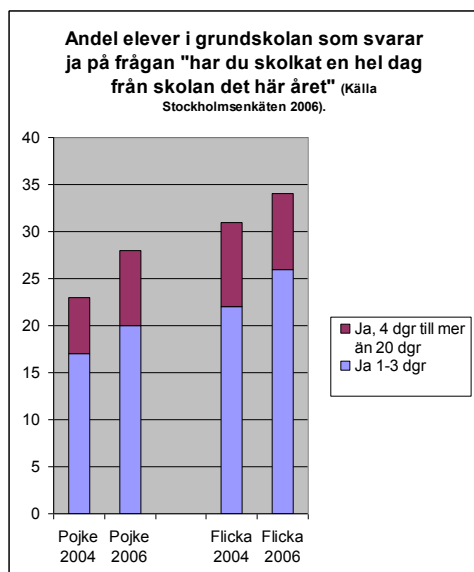
Stadsdelarna beskriver att ”hemmasittare” har erbjudits hemundervisning, speciell stödundervisning, anpassad timplan och i vissa fall placering i annan skolform. Flera stadsdelar beskriver i dessa fall sitt samarbete med BUP och socialtjänsten.

En stadsdel beskriver att den har prövat en framgångsrik modell, där en skola skapat en särskild mindre undervisningsgrupp för ett antal elever med mycket stora skolproblem och hög frånvaro. Många av eleverna klarade både närvaro och kunskapskrav i flera ämnen vid läsårets slut.

Inspektörerna rapporterar att alla de skolor de besökt under läsåret hade någon form av frånvarorapportering. Men rutinerna och effektiviteten skiljde sig åt. När det gäller skolåren 6-9 bedömde inspektörerna att skolor med låg frånvaro hade utarbetat tydliga och väl fungerande rutiner som följdes av samtliga lärare.

Elevhälsorapporten framhåller att ”skolfrånvaro inte bara är ett mått på arbetsmiljön i klassrummet utan på en trygg och säker miljö inom hela skolan och avspeglar ledarskapet hos både lärare och rektor.” Erfarenheten sägs visa att skolornas registrering av frånvaron varierar mycket, trots att man är skyldig till det, både mellan skolor och mellan lärare. ”Istället för att fokusera på betydelsen av att alla elever är närvarande förefaller det som om frånvaroregistrering alltjämt ses snarare som en ’närvarokontroll’ utan att göra kopplingen till elevens välbefinnande. Redan benämningen ’skolk’ anger en värdering av frånvaron, som aldrig görs när det gäller vuxnas frånvaro.”

Nedanstående figur, underlag från Stockholmsenkäten 2006, visar resultatet av de svar elever i grundskolans skolår 9 har gett på frågan om de skolkat en hel dag från skolan under året. Flickorna uppger sig ha skolkat mer än pojkarna och andelen har för båda könen ökat mellan 2004 och 2006.

Gymnasieskola

Arbetsätt för att nå måluppfyllelse

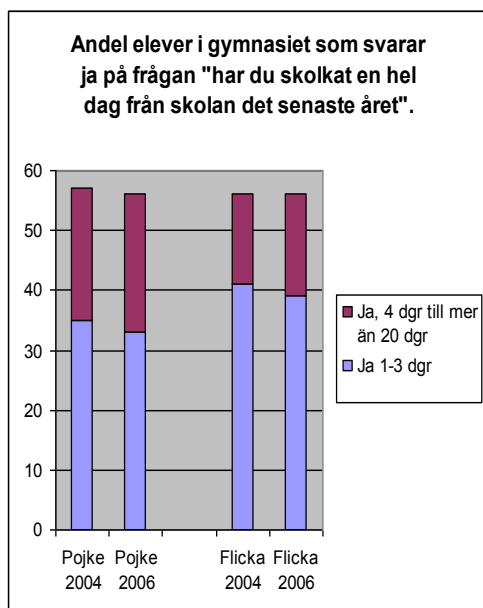
Av utbildningsförvaltningens kvalitetsredovisning framgår att i princip alla gymnasieskolor uppger att de arbetar för att öka elevernas närvaro. Kontakt tas med hemmet i de fall eleven inte är myndig och frånvarosystemen blir alltmer sofistikerade och flertalet föräldrar har tillgång till dem. I de fall man tror att elevens frånvaro beror på hur denne mår kopplas elevhälsogruppen in tidigt.

Resultat och måluppfyllelse

Den totala frånvaron i Stockholms gymnasieskolor ökade från 10.1 procent läsåret 2001/2002 till 14 procent läsåret 2005/2006. Såväl anmäld som oanmäld frånvaro har ökat med cirka två procent vardera så att den anmälda frånvaron nu ligger på 6.6 procent. Resterande (7.4 procent) är icke anmäld frånvaro. Förvaltningen framhåller att det inte är möjligt att se hur stor andel som är skolk, eftersom en elev kan ringa sig sjuk utan att vara det. Att frånvaron ökat kan också anses bero på skolornas bättre rutiner för att registrera frånvaron.

Av elevhälsorapporten framgår att den främsta anledningen till att elever blir aktuella hos kurator är hög frånvaro. För gymnasieskolor med enbart högpresterande elever är hög frånvaro inget problem. Där lyfts istället nedstämdhet/depression och ätstörningar fram som ett växande problem bland flickor. För pojkar är stress en vanlig orsak till kuratorskontakt.

Stockholmsenkäten 2006 frågade även gymnasieeleverna i år 2 om de skolkat en hel dag från skolan under läsåret. Nedanstående figur ger en bild av svaren. Av den framgår att den totala andelen som skolkade för flickorna var oförändrad mellan åren 2004 och 2006, men därav minskade andelen som skolkat en till tre dagar. Andelen skolkande pojkar minskade marginellt mellan åren, men även här minskade andelen som skolkat en till tre dagar. Man kan fråga sig om det förbättrade systemet med frånvaroregistrering bidragit till att minska ”korttidsskolket”.

Vuxenutbildning

Arbetssätt för att nå måluppfyllelse

På samma sätt som för övriga skolformer konstaterar utbildningsförvaltningen att närvaron är en viktig förutsättning för lärandet. Den ser även en tydlig koppling mellan hög frånvaro och godkänt betyg på kursen.

Utbildningsanordnarna inom vuxenutbildningen arbetar för att utveckla uppföljningssystem och kontaktarbete, men det handlar inte främst om att utveckla en kontrollapparat. Förvaltningen framhåller att enheterna lägger ner ett föredömligt arbete för att stödja de studerande som av olika anledningar varit borta. Ett särskilt problem erbjuder dock studerande på distanskurser. Av kvalitetsredovisningen framgår att det finns en rad konstruktiva lösningar på hur frånvaro registreras och följs upp, men förvaltningen redovisar inget resultat.

Arbetsmiljö

Förskola

Arbetssätt för att nå måluppfyllelse

I stadsdelarnas kvalitetsredovisningar beskrivs rutiner i förskolorna för en god och säker miljö. Krispärmar, arbetsmiljöinventeringar finns. Skyddsronder, allergironder och brandsyner genomförs. Förskolorna arbetar med olika former av hälsofrämjande förebyggande insatser som t ex god och näringsriktig kost, sockersanering, långa utevistelser, lek och rörelse samt att lokalt förankra likabehandlingsplanerna.

Resultat och måluppfyllelse

Stadsdelarna beskriver i sina kvalitetsredovisningar att personalen ökat sina kunskaper när det gäller t ex näringsriktig kost. Klimatenkäter visar på ökad trivsel och trygghet. Det är färre konflikter mellan barnen och de har blivit lugnare och visar respekt för varandra. Verksamheternas generella kvalitet uppges ha ökat och som en direkt följd har behovet av extra personal för barn i behov av särskilt stöd minskat i barngrupperna.

Stadens miljöförvaltning genomförde under 2005 inspektioner av egenkontrollen enligt miljöbalken i förskolor och skolor i Enskede-Årsta, Kungsholmen och Liljeholmen. Totalt gjordes ca 150 besök. Någon sammanställd rapport över resultatet finns inte att tillgå, men vid samtal med förvaltningen framkommer att före inspektionerna informerades om miljöbalken och vilka krav den ställer på verksamheterna och hur den kommande inspektionen skulle gå till. Ca 30 procent av inspektionerna följdes senare upp. Främst gällde det buller, ventilation, fukt och varmvattentemperaturer. Ett resultat man kunnat se av inspektionerna är att verksamheternas kunskap om egenkontroll ökat. Miljöförvaltningen påpekar att flera förvaltningar brister i anmälningsplikten av nya förskolelokaler.

Grundskola

Arbetssätt för att nå måluppfyllelse

Att förebygga mobbning är ett centralt ämne i skolorna. Många olika metoder och projekt prövas (StegVis, SET, Charlie, Friends, KOMET, ”änglar”, faddersystem, etc). De flesta stadsdelarna nämner att skolorna har Livskunskap på schemat. I några stadsdelar har skolbarnsomsorgens personal samtalsgrupper med eleverna i ämnen som Livsviktigt och Kompissamtal. Ett växande problemområde är trakasserier via SMS, MMS och e-post.

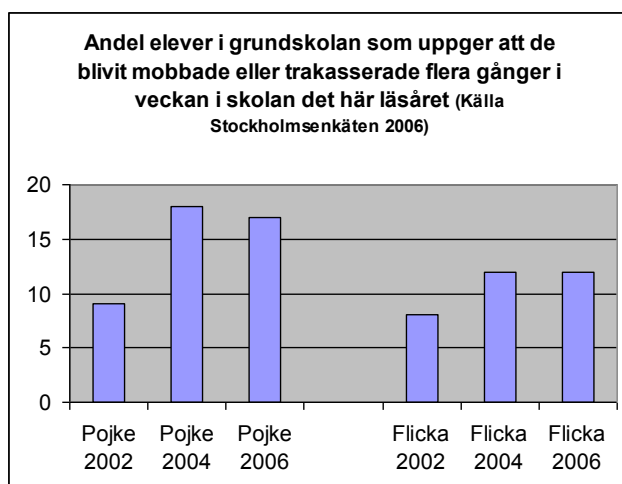
En stadsdel nämner att personalen i särskolan arbetat med att förbättra och anpassa miljön efter elevernas växande behov. Stadsdelens särskolor har även arbetat för att personalgruppens förutsättningar i arbetet ska vara så trygga och stabila som möjligt. Skolans elever ska varje dag möta lärare och pedagoger som de känner väl, och rutiner och struktur för verksamheten ska vara väl kända för alla.

Resultat och måluppfyllelse

Flera stadsdelar framhåller att många skolor har egna enkäter. Resultatet från dem visar en hög svarsfrekvens på trygghet och trivsel. Ett målinriktat, kontinuerligt arbete med livskunskap verkar vara en framgångsfaktor.

Stadens grundskoleinspektörer säger i sin årsrapport att deras erfarenhet är att det oftast råder arbetsro och lugn i skolan. Eleverna säger att de har en tämligen mobbningsfri skola. Det är främst de äldre eleverna som lyfter fram språkbruk och mobbning via Internet. De handlingsprogram inspektörerna sett handlar i mindre utsträckning om skolornas strategier för att långsiktigt förebygga mobbning utan fokuserar främst på agerande vid enskilda händelser.

Som en jämförelse kan nedanstående figur visas. Den är hämtad från Stockholmsenkäten 2006. Där framgår hur stor andel elever i grundskolan år 9, fördelat på pojkar och flickor, som uppges att de blivit mobbade flera gånger i veckan under läsåret. Andelen har stigit sedan 2002 för båda könen men mest för pojkarna.

Inspektörerna konstaterar att de flesta skolor de undersökt har gemensamma ordningsregler. ”Reglernas innehåll är oftast accepterade av eleverna som tämligen naturliga umgängesregler. Däremot finns brister i efterlevnaden både bland vuxna och bland elever. Reglerna diskuteras och revideras sällan och eleverna känner sig inte delaktiga i utarbetandet.”

Stadens grundskoleinspektörer menar vidare att det på skolorna görs många enskilda insatser för att förhindra förekomsten av kränkande behandling men att det saknas ett samlat förhållningssätt kring värdegrundsarbetet. Insatserna består ofta av akuta uttryckningar, tillfälliga projekt, särskilda temadagar/veckor, fokusering på någon specifik fråga etc. Insatserna följs sällan upp och utvärderas.

Inspektörerna tycker vidare att programmen och planerna inte alltid är förankrade. Arbetslagen är inte alltid överens om vilka regler och normer som gäller och alla tar inte ansvar för att de följs. Alltför ofta saknas i planerna till exempel rutiner för hur eleverna ska agera om de upplever sig kränkta av någon vuxen. Elevvårdsteamerna har inte så ofta någon form av strategi för att följa upp och utvärdera resultatet av gjorda insatser eller stödresurser för att se om det genomförda arbetet är den bästa vägen att nå goda resultat.

I elevhälsorapporten redogörs för resultaten av de hälsoprofiler skolhälsoenheten gör med eleverna i år 4, och 8 och år 1 i gymnasiet. En central fråga i den hälsoenkät alla elever i år 8 får att frivilligt besvara är ”Hur ser du på livet?” 81 procent av eleverna besvarade enkäten. Svaren visar att 80 procent är nöjda med livet. Pojkarna trivs som grupp bättre med livet än flickorna. Men flickorna sköter sig bättre – de äter frukost, skolkar mindre kommer i säng i tid och gillar skolan bättre. Av svaren på andra frågor framgår att

- 25-40 procent av alla elever i år 8 är missnöjda med sin längd och/eller vikt. Det är betydligt fler än vad som kan förklaras utifrån den faktiska under- eller övervikten
- 10-20 procent uppger att de blivit mobbade
- 20 procent av eleverna uppger sig vara deppiga minst en gång per vecka och
- 15 procent av eleverna är bekymrade eller oroliga för någon i sin familj.

Andra frågor mer direkt relaterade till arbetsmiljön – om skolarbetet är intressant och roligt, om man får uppmuntran och beröm, om man får den hjälp man behöver av läraren, om det händer att man skolkar – så skiljer sig svaren mellan stadsdelarna. Skolhälsoenheten har inga förklaringar, men konstaterar att skillnaderna inte kan förklaras med de ofta förekommande hög procent invandrarelever eller stor socioekonomisk tyngd. I Järvastadsdelarna t ex får dessa frågor ett positivt resultat.

Sedan eleverna lämnat in sina hälsoprofiler till skolsköterskan har hon senare ett individuellt samtal med varje elev på ca en halvtimme, där de går igenom elevens enkätsvar och skolsköterskan försöker därigenom hitta de elever som behöver fortsatt stöd.

Gymnasieskola

Arbetssätt för att nå målpuppfyllelse

Gymnasieskolorna arbetar för att klimatet i skolan skall präglas av öppenhet, delaktighet, ansvar, tolerans och hjälpsamhet. Faddersystem, temadagar, gemensamma aktiviteter, elevföreningar och klassens dag är exempel på olika aktiviteter i syfte att eleverna ska känna trygghet och samhörighet i skolan.

Handledare/mentor/kontaktlärare följer upp elevernas situation. Flera skolor uppger att de arbetar för att implementera de förhållningsregler/ordningsregler som har arbetats fram lokalt på skolorna. Några skolor uppger att regler gemensamma för hela skolan har processats fram av elevråd, APT, SVG och beslutats av skolkonferensen. Fokus har lagts på att skapa ett arbetsklimat på lektionerna som präglas av arbetsro.

Utanför lektionstiden arbetar elevstödjare/ kamratstödjare/skolvård med eleverna. Det innebär att elevstödjarna finns i uppehållsutrymmena och ute på skolgården där lediga elever vistas.

Resultat och måluppfyllelse

Stadens gymnasieinspektörer uppfattar att det råder god stämning och arbetsro i gymnasieskolan och att alla känner sig trygga i de skolor inspektörerna besökt. Alla skolor har planer mot mobbning men de är sällan kända av eleverna.

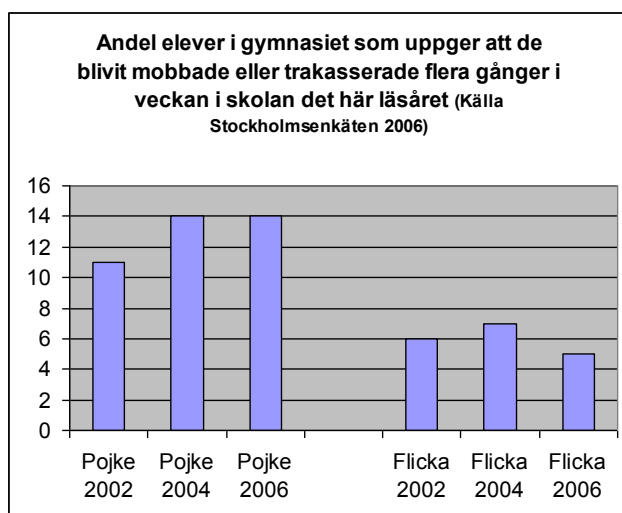
I elevhälsorapporten redogörs för resultatet av de hälsoprofiler som 90 procent av eleverna i årskurs 1 lämnat till skolsköterskan. Stora skillnader kan konstateras mellan de elever som säger sig trivas med livet och de som inte gör det. 90 procent av dem som svarat att de trivs med livet mår också bra, äter bra, är nöjda med sin kropp och sover 7-9 timmar per natt. På den andra kanten säger 50 procent av dem som säger sig inte trivas med livet att de sover färre än sex timmar per natt, knappt 20 procent mår bra och 50 procent är inte nöjda med sin kropp.

Mönstret går igen när det gäller svaren på frågor som är direkt kopplade till arbetsmiljön i skolan. 10 procent av eleverna som trivs med livet har varit utsatta för mobbning mot 40 procent av dem som inte trivs med livet och 50 procent av dem stannar också hemma från skolan utan att vara sjuka mot 20 procent av dem som trivs med livet. Skolhälsovården påpekar att även den senare siffran är oacceptabelt hög.

80 procent av dem som trivs med livet ser positivt på sin studiesituation. Motsvarande siffra för de som inte trivs är 20 procent. Bland dem som inte trivs är flickorna överrepresenterade på den negativa sidan, de är mer stressade och är mindre nöjda med sin kropp. Fler flickor än pojkar uppger att de inte mår bra samtidigt som de är mer nöjda med sin studiesituation än pojkarna.

Gymnasiekuratorerna uppger att det utförs ett mycket bra arbete i skolan för att erbjuda eleverna en god lärmiljö. Samtliga skolor har beredskap för krissituationer.

Nedanstående figur visar andelen elever som uppger att de mobbats eller trakasserats flera gånger i veckan i gymnasiet under läsåret. Av bilden framgår också att andelen som anser sig mobbade är lägre bland gymnasieungdomarna än i den tidigare visade bilden av eleverna i grundskolan. Men skillnaden mellan pojkar och flickor är större i gymnasiet.

Vuxenutbildning

Arbetssätt för att nå måluppfyllelse

Verksamheterna inom vuxenutbildningen har tagit fram planer som ger riktlinjer för hur förebyggande arbete ska bedrivas i syfte att säkra att ingen blir kränkt. En förståelse för andras särart ska säkras.

Utbildningsförvaltningens kvalitetsredovisning uppger att verksamheterna har skapat planer som ger riktlinjer för hur det förebyggande arbetet ska bedrivas för att säkra att ingen blir kränkt utan att förståelse för andras särart i stället utvecklas.

Resultat och måluppfyllelse

Stadens inspektör för vuxenutbildningen är tveksam till arbetet mot kränkande behandling.

”Verksamheternas planer mot kränkande särbehandling och mobbing, om sådan finns, är oftast okänd av de studerande. Det är sällan denna plan beskriver hur verksamheten skall arbeta med förebyggande åtgärder mot kränkande särbehandling. Däremot finns ofta övergripande beskrivningar om förhållningssätt mot de studerande och personalen i den lokala arbets- eller verksamhetsplanen.”

Om inspektörens iakttagelser stämmer kan man ifrågasätta de nuvarande planernas nyttovärde.

9. Gemensam storstadsanalys

Stockholm, Göteborg och Malmö har sedan ett par år ett informellt nätverk, där ett av huvudområdena är kvalitetsarbete och kvalitetsredovisning. Varje storstad för sig upprättar årligen en kvalitetsredovisning samt övergripande rapporter. I dessa ingår oftast jämförelser i måluppfyllelse med riket i stort och de två andra storstäderna. Men att analysera resultaten är svårt. Som ett första steg i detta arbete beslöt storstadsnätverket att pröva om det var möjligt att gemensamt göra jämförelserna och de därmed följande analyserna.

En svårighet är att de siffror som jämförelserna grundar sig på hämtas från Skolverket. Siffrorna publiceras dock så sent att ett analysarbete inte ryms inom den ram som är satt för att upprätta kvalitetsredovisningarna (1/5). Nätverket beslöt att inleda arbetet med att träffas för att tillsammans diskutera hur man på ett bra sätt kan beskriva likheter och skillnader mellan städerna i form av nyckeltal och indikatorer. Sedan gällde att undersöka om det var möjligt att hitta samband mellan dem och hög/låg måluppfyllelse mätt som betygsresultat. Diskussionerna utgick från Skolverkets Arbetsverktyg för Lokala SambandsAnalyser (SALSA).

Syftet med SALSA är att presentera skolors och kommuners resultat med hänsyn tagen till ett antal bakgrundsvariabler. Det är en regressionsanalys med de oberoende variablerna utbildningsbakgrund, kön, utländsk bakgrund och den beroende variabeln betyg. Man använder två betygsmått, dels genomsnittligt meritvärde, dels andel av eleverna som uppnått målen i samtliga ämnen.

Ungefär 40 procent av variationen i betygsvärdet mellan skolorna förklaras med hjälp av de ingående bakgrundsvariablerna. Men analysverktyget säger inget om vad de återstående 60 procent beror på.

Modellen introducerades 1998 och man kan därför följa skolors utveckling över ett antal år. Några förutsättningar som kommunen kan påverka och som skulle kunna ingå som förklaringsvariabler till de återstående 60 procenten i Skolverkets modell är bland annat skolans storlek, ledarskap, ledartäthet, ekonomiska resurser, lärartäthet och lärarnas utbildningsnivå.

Storstadsnätverket beslutade att undersöka huruvida det kan finnas något samband mellan hög/låg måluppfyllelse enligt SALSA och ett antal faktorer som kommunen har direkt ansvar för och kan påverka. Som analysunderlag valdes nio skolenheter i respektive kommun ut. Valet skedde med stöd av SALSA-värden och utifrån skolor som visade en stabil, en nedåtgående eller en uppåtgående trend när det gäller måluppfyllelse. Skolornas värden kompletterades med statistik om personalvolym, skolledar- och lärartäthet, lärarbehörighet, specialpedagogisk kompetens samt kön. Uppgifterna kompletterades även med lokal kunskap om externa faktorer som kunnat påverka skolornas SALSA-värden.

För att förenklat åskådliggöra det resultat studien visade ingår i tabellen på nästa sida en sammanställning av tillgänglig statistik från sex skolor per storstad. Det är alltså exempel på underlag som används för att identifiera möjliga förklaringsvariabler till skolenheternas olika måluppfyllelse.

Vid en genomgång av resultaten kunde konstateras att de valda faktorerna i mycket liten utsträckning förklarar de skillnader som konstaterats i SALSA. Skolor med låg måluppfyllelse enligt SALSA kan ha en hög lärartäthet, flera specialpedagoger och högre andel behöriga lärare men ändå inte ha en positiv utveckling och vice versa. Representanternas lokala kunskaper och erfarenheter kan ge viss förklaring, men det är inte resultat som kan bevisas. Ett antal frågeställningar diskuterades kring förklaringsvariabler för elevernas olika grad av måluppfyllelse. Hur mycket betyder ledarskapet, föräldrarnas engagemang och förväntningar på skolan t ex?

				Totalt antal lärare och skolledare, årsarbetskraf- ter.	Skolledare/re- ktor, årsarbetskraf- ter.	% Skolledare/re- ktor, årsarbetskraf- ter, andel kvinnor.	Lärare, årsarbetskraf- ter.	% Lärare, årsarbetskraf- ter, andel kvinnor.	% Lärare, årsarbetskraf- ter, andel med pedagogisk utbildning.	% Lärare, årsarbetskraf- ter, andel specialpedag- ogisk utbildning.	Antal Elever	Antal lärare per 100 elever
Kommun	Jfr år	Utveckling	Skola									
		SALSA										
Göteborg	År 2000	+	Skola A	57	4	80	53	75	84	8	663	7,9
Göteborg	År 2005	+	Skola A	56	2	33	54	73	96	9	624	8,7
Stockholm	År 2000	+	Skola A	49	2	0	47	79	82	2	680	6,9
Stockholm	År 2005	+	Skola A	59	3	31	56	73	82	5	735	7,6
Malmö	År 2000	+	Skola A	52	2	50	50	67	96	9	774	6,5
Malmö	År 2005	+	Skola A	42	3	67	39	74	89	8	596	6,5
Göteborg	År 2000	0	Skola B	57	2	50	55	68	82	17	593	9,3
Göteborg	År 2005	0	Skola B	54	2	100	52	58	80	10	662	7,9
Stockholm	År 2000	0	Skola B	59	3	67	56	74	77	1	730	7,6
Stockholm	År 2005	0	Skola B	62	4	100	58	76	81	3	736	7,8
Malmö	År 2000	0	Skola B	34	1	100	33	61	83	6	498	6,6
Malmö	År 2005	0	Skola B	40	2	50	38	65	80	8	543	7
Göteborg	År 2000	-	Skola C	35	1	0	34	65	92	6	387	8,8
Göteborg	År 2005	-	Skola C	37	2	44	35	79	79	11	347	10,1
Stockholm	År 2000	-	Skola C	37	2	100	35	73	80	9	458	7,6
Stockholm	År 2005	-	Skola C	38	5	80	33	67	87	7	398	8,2
Malmö	År 2000	-	Skola C	43	2	50	41	77	69	15	382	10,6
Malmö	År 2005	-	Skola C	45	3	33	42	72	77	6	418	10,2

Källa : Skolverkets databas SIRIS / SALSA

Storstadsnätverket beslöt att föreslå sina respektive nämnder och styrelser att gå vidare och pröva hypotesen att skolans ledarskap är av central betydelse för elevernas måluppfyllelse.

Frågor man kan ställa sig är bl a

- I vilken utsträckning utgör ledarskapet i en skola en framgångsfaktor för elevernas kunskapsutveckling och vilket ledarskap krävs specifikt inom skolan. Hur skarpt och välpreciserat är rektors uppdrag för den specifika skolan och hur får rektor det?
- Hur kommunicerar rektor skolans uppdrag med sina medarbetare, vilka system och strukturer finns för detta och hur sker verkställandet?
- Vilka faktorer i det pedagogiska ledarskapet har betydelse för en hög måluppfyllelse?

Det saknas inte utredningar och information på området, inte heller diskussioner kring ledarskapsutveckling, men materialet finns redovisat och samlat på olika håll. Storstadsnätverket föreslår därför att ett uppdrag ges att samordna materialet och utifrån en analys av det diskutera sig fram till förslag till förbättringar i förhoppningen att detta på sikt skulle kunna påverka elevernas resultat i skolan.

Som exempel på material som finns tillgängligt för alla tre storstäderna är skolverksinspektionens utlåtande om Göteborg, Malmö och Stockholm, resultat från den förstärkta satsningen på skolor i segregerade områden/mångfaldssatsningen (U 2005/2937/S), rapporten om "Skolors olikheter och deras betydelse för elevernas studieresultat".

Den föreslagna översynen kan utföras

- av Myndigheten för skolutveckling
- inom en högskola i samverkan med de tre städerna
- genom att de tre storstäderna samverkar kring uppdraget

Resultat av översynen borde kunna redovisas i storstädernas kvalitetsredovisningar för 2007.

Uppföljning av föreslagna utvecklingsområden i 2005 års kvalitetsredovisning

I 2005 års kvalitetsredovisning lades förslag till olika utvecklingsområden. De var valda med utgångspunkt från vad som framkommit i stadsdelarnas och utbildningsförvaltningens kvalitetsredovisningar och de analysseminarier som genomfördes i samband med att 2006 års kvalitetsredovisning upprättades. Medvetenheten fanns då att de valda områdena var av den karaktären att de inte kan åtgärdas under ett år, vilket också visat sig vara rätt. De var även ett uttryck för vad verksamheterna själva såg som viktigt för det fortsatta utvecklingsarbetet. För merparten av de angivna utvecklingsområdena krävs en längre tid men nedan anges hur långt staden kommit inom respektive område.

- En organisering för dialog mellan skolformerna bör skapas och hindren identifieras.

En arbetsgrupp bildades under 2006 för att kartlägga olika övergångsfaktorer och problem mellan grundskolan och gymnasiet. Utredningen är klar och kommer tillsammans med de förslag som läggs att behandlas i utbildningsnämnden under 2007.

- Kompetensutveckling och stöd bör ges till förskolechefer/skolledare, pedagoger och administrativ personal i analysarbetet. Den bör utföras på motsvarande sätt som projektet bedömning och betyg, alltså för varje kategori för sig.

I samband med skolborgarrådets dialogseminarier på temat ”resultatanalys” med samtliga stadsdelar och utbildningsförvaltningen och dess företrädare inom de olika skolformerna startade en process kring analysarbetet. Analysseminarier har även genomförts i samband med resultaten i 2006 års kvalitetsredovisningar.

Utbildningsförvaltningen gjorde under hösten 2006 en sammanställning av olika former av skriftligt stödmaterial som finns att tillgå.

Vid en mindre enkät som gjordes med personal som bland sin arbetsuppgifter har att upprätta kvalitetsredovisningar framkom att det stöd man främst efterfrågar är tid för dialog och övning i att formulera uppföljningsbara och konkreta mål.

- Stöd i utvecklingsarbetet för likvärdig bedömning och betygsättning måste fortsätta.

Projektet fortsatte till höstterminen 2006 i kompetensfondens regi. I utbildningsförvaltningens verksamhetsplan 2 för 2007 planeras en fortsättning av arbetet med likvärdig bedömning och betygsättning.

- Kompetensutveckling och stöd krävs till skolledare och pedagoger för att kunna utveckla elevers inflytande och ansvar för det egna lärandet och få delaktighet och inflytande i undervisningen.

I anvisningarna till 2006 års kvalitetsredovisningar ingick att alla skulle definiera vad de menar med begreppet inflytande för att lättare kunna följa upp sina resultat. Ytterst få följde anvisningarna, vilket får till följd att ett resultat är svårt att redovisa.

- En genomlysning och analys bör göras för att kunna konkretisera vad som kan och bör göras för att minska andelen icke godkända inom komvux.

Utbildningsförvaltningen genomförde under hösten 2006 en utredning som kartlade tänkbara orsaker till den negativa betygsutvecklingen och presenterade förslag till åtgärder. Utbildningsnämnden godkände utredningen 2007-03-15 och beslöt att den skall ligga som grund för den kommande utvecklingen inom komvux.

- En översyn och utvärdering bör göras av utbildning för mycket lågutbildade och vuxna analfabeter samt förslag läggas till kompetenshöjning och förbättrad utbildning för dessa lärargrupper.

Vid behandlingen av kvalitetsredovisningen i kommunstyrelsen kom uppdraget att omformuleras till att ”se över vad som bör göras för att förbättra undervisningen för

lågutbildade och analfabeter”. Utbildningsförvaltningen uppfattar uppdraget sådant att det bör göras i samverkan med lärarhögskolan eller universitetet, där vissa kontakter tagits.

- Fortsatt kompetensutveckling i förskola och skola, både fördjupning och breddutbildning, för att öka kunskapen om och integrering av barn/elever i behov av särskilt stöd i den ordinarie verksamheten och för att öka medarbetarnas medvetenhet om jämställdhet och genusfrågor.

Inom ramen för kompetensfonden genomfördes en stor satsning för att främja lärandesituationen för alla barn och ungdomar men med fokus på barn i behov av särskilt stöd. Syftet med insatserna var bl a att förändra synen på barn i behov av särskilt stöd så att särlösningar så långt som möjligt kan undvikas. Satsningen genomfördes som enstaka kurser, flerdagsutbildningar och högskolekurser, där ca 4 500 pedagoger deltog.

Inom kompetensfonden gjordes även satsningar för att förbättra måluppfyllelsen och för att öka medvetenheten om genusfrågornas betydelse i de pedagogiska verksamheterna. Samtliga stadsdelsförvaltningars och utbildningsförvaltningens pedagogiska verksamheter har haft möjlighet att starta utvecklingsprojekt inom området.

- Utvärdera insatserna inom det förebyggande elevhälsoarbetet och av skolornas arbete för att minska mobbning och annan kränkande behandling för att öka kunskapen om vilka åtgärder som leder till bra resultat.

I samband med att anvisningarna för 2006 års kvalitetsredovisning arbetades fram lades i samarbete med elevhälsovårdens företrädare förslag om att ett särskilt fokus skulle läggas på arbetsmiljön. Där utgör mobbning och kränkande behandling en väsentlig del, och som redovisas i elevhälsorapporten och årets kvalitetsredovisning.

Stadens skolinspektörer fick i uppdrag från kommunstyrelsen att under det senaste läsåret, då Skolverket inspekterat Stockholm skolor, söka upp och dokumentera goda exempel från skolorna när det gäller att motverka kränkande behandling. Cirka 30 skolor har besökts och en rapport kommer att presenteras i juni 2007.

Förslag till utvecklingsområde: Kunskapstillväxt

Förändring och utveckling tar tid. Vid en genomläsning av allt material som samlats in till årets kvalitetsredovisning står det klart att en oändlig mängd dokumentation och kunskap finns men det görs sällan analyser som i sin tur kan leda fram till utvecklingsinsatser. Erfarenheter som kan dras ur arbetet med kvalitetsredovisningarna för 2006 är att det är svårt att se kopplingen mellan mål, arbetssätt för att nå måloppfyllelse, resultat och resultatanalys. En annan svårighet är att se långsiktigt. Det blir gärna kortsiktiga mål och måloppfyllelse på kort sikt.

I de samtal som under analysseminarierna förts med företrädare för stadens olika skolformer står det även klart att mycket utvecklingsarbete pågår, men det har inte dokumenterats i kvalitetsredovisningarna. I anvisningarna har det inte framgått att det skulle göras. Egentligen finns en otrolig mängd underlag att grunda analyser på, men det kommer inte fram. Detta faktum stärker förslaget från analysseminarierna att inte följa upp alla mål lika omfattande varje år i redovisningarna. I stället kan enheterna och nämnderna fokusera på olika områden vart tredje eller fjärde år. Statistik av olika slag tas kontinuerligt fram i staden, men de behöver nödvändigtvis inte analyseras årligen. Naturligtvis måste enheterna för sin egen verksamhetsutveckling skull göra analyser, men de behöver inte sändas in till de centrala förvaltningarna. Dessa skulle i stället lägga kraften på ett tema per år under en följd av år.

Ett övergripande utvecklingsområde som inbegriper alla skolformer på olika sätt är kunskapstillväxt och kunskapsutveckling. Detta lyfts även fram i utbildningsförvaltningens verksamhetsplan 2 för 2007. Området rymmer många delområden, som vart och ett för sig är intressant men de tangerar varandra. Ett förslag är därför att utvecklingsområdet kunskapstillväxt/-utveckling får gälla för perioden 2007 – 2010. Utbildningsförvaltningen får i uppdrag att kort utreda och formulera varje delområde samt att där ange tänkbara utredningstekniker och konsekvenser av dem. Efter ställningstagande i nämnden fördelas utvecklings- och utredningsuppdrag till enheter och följs upp i kvalitetsredovisningarna.

Tre stora delområden kan skönjas inom området kunskapstillväxt/kunskapsutveckling:

Kunskapstillväxt

Måloppfyllelse är inte enbart elevernas betyg utan deras totala resultat. Vad händer t ex med elevernas utveckling de år inga betyg sätts? Hur sker tillväxten från G till VG? Hur många elever väljer högre eller lägre nivåer i olika kurser?

Skolhälsoprofilerna visar tydligt att elever som trivs med sitt liv också trivs med skolan och det är en förutsättning för måloppfyllelse.

Elevernas möjlighet till inflytande och delaktighet i det egna lärandet sägs i kvalitetsredovisningarna ske i samband med den individuella utvecklingsplanen. Samtidigt indikerar brukarundersökningar att eleverna inte alltid är medvetna om vad en utvecklingsplan är.

Inom området kunskapstillväxt bör vidare insatser göras som innebär en fördjupad uppföljning och analys av elevernas läs- och språkutveckling, andraspråksutveckling, matematik och IT som pedagogisk hjälpmedel. Utifrån dessa kan olika utvecklings- och kompetensinsatser genomföras.

Av kvalitetsredovisningen framgår att en mycket stor andel av eleverna som lämnar grund- respektive gymnasieskolan inte har betyg i alla ämnen. För grundskolan är drygt 89 procent av eleverna med slutbetyg behöriga att söka till gymnasieskolan men endast drygt 74 procent har betyg i alla ämnen. För gymnasieskolan är 87 procent av eleverna behöriga att söka till högskolan medan endast 60 procent har betyg i samtliga ämnen. En fördjupad analys av samtliga betygsresultat för elever som lämnar grund- respektive gymnasieskolan skulle kunna identifiera insatser som kan antas leda till att en större andel elever som lämnar respektive skolform har betyg i samtliga ämnen.

Dokumentation och analys

Som en röd tråd genom kvalitetsredovisningen går att verksamheterna tar fram otroligt mycket material och underlag av olika slag. Men tyvärr analyseras inte resultaten i den omfattning som skulle vara möjligt. Detta har påtalats tidigare, men är ett svårt ämne som tar tid att genomföra.

Ett återkommande utvecklingsområde i skolinspektörernas årsrapporter är dokumentationen, framför allt inom förskolan. Deras bedömning är att ”det är mindre vanligt med pedagogisk dokumentation som visar på lärandeprocesser som ger återkoppling till barnen och är underlag för reflektion i fortsatt planering av verksamheten.” Variationen mellan förskolorna är naturligtvis stor och många goda exempel finns som kan tjäna som hjälp för andra i arbetet att lyckas med dokumentationen av barnens utveckling.

Arbete med att förankra metoder för att uppnå en likvärdig bedömning av betygen inom staden i grundskolan och gymnasieskolan har under ett par år bedrivits i projektform under kompetensfonden. En fortsättning planeras i utbildningsförvaltningens verksamhetsplan 2 för 2007.

Under en följd av år har utbildningsförvaltningen tagit fram jämförelser skolvis mellan elever i år 9 och år 1 i gymnasiet för att följa bedömaröverensstämmelsen från grundskolan till gymnasiet. Av resultaten har kunnat utläsas om skolorna är generösa, restriktiva eller ingetdera i sin betygssättning. Nyttan av jämförelserna har diskuterats, men den allmänna meningen är att resultaten är intressanta. Men mer fullständig information skulle kunna fås om ytterligare faktorer togs med i analyserna. Faktorer som föreslagits har varit att komplettera med SALSA-värden, genomföra studien med längre intervall och/eller ge skolorna i uppdrag att kommentera och analysera det egna resultatet i sin kvalitetsredovisning.

Staden har i samarbete med Myndigheten för skolutveckling genomfört projektet ”Betyg på skolan”. Projektet, som till sommaren 2007 överlämnar sin slutrapport, innehåller många intressanta iakttagelser och tar fram metoder att bygga vidare på inom kvalitetsarbetet i staden.

Skolinspektörerna har under ett antal år pekat på behovet av mer utvecklade metoder och strukturer för skolornas eget självvärderingsarbete och därmed deras kvalitetsarbete. Vissa skolor har kommit längre i sitt arbete och använder såväl lärares bedömning som elevers bedömning av lärares undervisning för att synliggöra och analysera processer som kan påverka måluppfyllelsen. Om och hur detta påverkar elevernas måluppfyllelse bör ytterligare utredas.

Ledarskap och måluppfyllelse

Utbildningsförvaltningen har tillsammans med Göteborg och Malmö tagit initiativ till att studera i vad mån och hur skolans ledarskap påverkar eleverna måluppfyllelse. Hur kommuniceras t ex utvecklingsområden och politiska beslut som gäller undervisningen inom skolan med personal, föräldrar och elever? Studiens målsättning är att påvisa fakta och utifrån dem finna eventuella utvecklingsområden som kan påverka elevernas måluppfyllelse. Även lärares ledarskap är viktigt att belysa och att stärka det positiva som händer i klassrummet.